

Gunnar Myrdal

historien om
**AN AMERICAN
DILEMMA**

SNS FÖRLAG

historien om
**AN AMERICAN
DILEMMA**

historien om
**AN AMERICAN
DILEMMA**

Gunnar Myrdal

SNS FÖRLAG

SNS FÖRLAG
Sköldungagatan 2
114 27 Stockholm
Telefon 08-23 25 20

- SNS Studieförbundet Näringsliv och Samhälle
(SNS-Center for Business and Policy Studies)
- SNS vill sprida kunskap om ekonomiska och sociala förhållanden samt vara ett obundet forum för öppet utbyte av idéer i ekonomiska och sociala frågor mellan personer i näringsliv, politik och offentlig förvaltning, intresseorganisationer, media, universitet och högskolor.
- SNS verkar genom forskning och utredningar, bokutgivning, seminarier och konferenser samt möten i lokala grupper i Sverige och utlandet. Verksamheten finansieras genom medlemsavgifter, företagsabonnemang, forskningsanslag, uppdragsarvoden och bokförsäljning.
- SNS är fristående i förhållande till politiska partier och intressegrupper, men har nära kontakt med universitet och högskolor samt motsvarande forskningsorganisationer i andra länder.
- SNS grundades 1948 som en oberoende sammanslutning av personer i näringslivet med intresse för samhällsfrågor. Organisationen har för närvarande 4 000 individuella medlemmar i 36 lokalgrupper (varav 6 i utlandet) samt ca 120 företagsabonnenter, däribland svenska börsbolag och banker, utlandsägda och kooperativa företag samt statliga företag och myndigheter.

Gunnar Myrdal
Historien om An American Dilemma
1:a upplagan
1:a tryckningen
ISBN 91-7150-312-9
Originalets titel: An American Dilemma Revisited

Översättning: Mats Eklöf
Omslag och typografi: Finn Nyebölle
Omslagsbild: Dorothea Lange, Greene County, Georgia 1937

© 1987 Gunnar Myrdal och SNS Förlag
Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1987

Innehåll

Utgivarens förord	7
Förord	11
I Undersökningen	15
II Metod	35
III Roosevelts nya giv	51
IV Några glimtar från den historiska utvecklingen i södern	63
V Den historiska utvecklingen i norr	73
VI Författarens optimism	81
VII Inom olika områden	91
VIII Krigets inverkan	103
IX Det sista kapitlet i An American Dilemma	113
X Ett trettonårigt mellanspel	121
XI Den slutliga konfrontationen	131
XII Den fredliga aktionens ideologi och taktik	139
XIII Norra USA	149
XIV Den andra rekonstruktionen	155
Personregister	163
Sakregister	167

Utgivarens förord

”När den här boken kommer ut är jag död.”

Så föll Myrdals ord vid flera tillfällen i slutskedet av det arbete som redovisas här. Han blev sannspådd, vilket lägger ett särskilt ansvar på den som blivit betrodd utgivningen av denna Gunnar Myrdals sista bok.

Att göra en återblick på det amerikanska rasproblemet och den roll som hans eget arbete spelat var ett av tre stora projekt som Myrdal hoppades hinna slutföra under sina sista år i livet. Ett annat var en granskning av den svenska samhällsutvecklingen under den tid då han själv uteslutande hade arbetat med internationella problem. Detta projekt redovisades i boken ”Hur styrs landet?” (Rabén & Sjögren 1982), men bara delvis – boken angavs vara ”Del I”, och åtskilligt stoff sparades till en planerad andra del, som dock aldrig kom till stånd. Det tredje projektet gällde en kritisk studie av de stora internationella organisationerna, deras funktions-sätt och roll i världens ekonomiska och politiska utveckling. Att denna ej kom till stånd kan kanske föranleda en lättnadens suck hos åtskilliga av dessa organisationers funktionärer och tillskyndare.

Ambitionerna för föreliggande arbete ”An American Dilemma Revisited” fick gradvis trappas ned, allteftersom Myrdal tvingades acceptera de allt snävare gränser som sjukdom och ålder satte för hans arbetskapacitet. Ursprungligen var tanken att tonvikten i arbetet skulle ligga på en bred analys av rasproblemets utveckling i USA under och efter andra världskriget fram till dags dato ur de perspektiv som anlagts i An American Dilemma (som avslutats 1942). En amerikansk forskare kontrakterades, som skulle svara för amerikanskt material från den tid (ungefär mitten på 60-talet) då Myrdals

eget uppföljningsarbete hade upphört.* Men samarbetet flöt illa och avbröts på ett tidigt stadium.

Tyngdpunkten i boken kom emellertid att förskjutas mot en tillbakablick på det tidigare arbetet. Tre olika ledmotiv blandas i boken: tillkomsthistorien bakom *An American Dilemma*, Myrdals egen personliga och vetenskapliga utveckling under den tid arbetet pågick, och slutligen Myrdals reflexioner kring utvecklingen av det amerikanska rasproblemet i ljuset av hans tidigare analyser och slutsatser. Dessa tre ledmotiv vävs samman till en helhet av Myrdals vetenskapssyn, vars grundsats ju var att vetenskaplig analys alltid måste präglas av vetenskapsmannens personlighet och värderingar.

Boken författades ursprungligen på engelska (liksom nästan allt som Myrdal skrev från 40-talet och framåt). Myrdal var emellertid särskilt mån om att just denna bok skulle utkomma även på svenska språket. Han ansåg att hans stora internationella vetenskapliga genombrott egentligen aldrig hade uppmärksammats i Sverige och han ville råda bot på denna situation.

Caroline Burton vid Institutet för internationell ekonomi, som länge axlade den med hänsyn till omständigheterna tunga sekreterarbördan och som avtackas i författarens förord, avled innan arbetet hunnit avslutas. Gunilla Boström, SNS, och därefter Madeleine Reinholdson övertog villigt och kompetent de resterande sekreteraruppgifterna. Översättningen har genomförts av Mats Eklöf.

Den grannliga uppgiften att utan författarens medverkan granska och slutredigera den svenska översättningen

* När Myrdal i sitt förord till denna bok anger sitt eget exemplar av *An American Dilemma* som en av de fåtaliga källor som utnyttjats, skall detta tolkas med hänsyn till att han i detta exemplar för hand kontinuerligt fört in observationer och tolkningar av den senare utvecklingen fram till 60-talets mitt. Här hade alltså hans eget tidigare uppföljningsarbete samlats.

har genomförts på SNS, med det slutliga ansvaret vilande hos undertecknad. Gunnar Myrdal satte värde på en öppen vetenskaplig kritik av sina alster, men han gillade inte att andra petade i hans manus. Med hänsyn till omständigheterna ansåg vi det ändå rimligt att göra vissa redaktionella ingrepp. Huvudsakligen omfattar dessa eliminering av ideliga korsreferenser mellan olika kapitel samt strykning av några mindre textavsnitt som hade karaktären av icke avslutade uppslagsändar. Person- och sakregister har också tillkommit efter författarens bortgång och utarbetats av Margareta Hennings, SNS.

*

Efter årtal av offentligt ståhej kring hans meriter och brister som make, far och politiker är det vår förhoppning att publiceringen av denna hans sista bok nu skall kunna återföra intresset till vetenskapsmannen Gunnar Myrdal.

Ingen kan förvänta sig att en forskare vid närmare 90 års ålder skall presentera banbrytande nya teorier eller tidigare okänt empiriskt material. Men denna bok är ändå mer än ännu ett fragment av de efterlängttade memoarer han vägrade att skriva. Den ger en återspeglning av hela Myrdals unika vetenskapliga reportoar: de radikalt förenklade greppen på komplexa samhällsliga processer, den förkrossande bredden på och detaljrikedomen i hans institutionella kunskaper, det starka personliga engagemanget för vetenskapens utnyttjande i kampen för ett bättre samhälle.

I de gryende etniska motsättningarnas Sverige har Myrdal genom att påminna oss om dessa inslag i sin vetenskapliga gärning ett viktigt budskap till såväl samhällsvetenskapare som samhällsreformatör.

Stockholm i augusti 1987

Hans Tson Söderström
VD i SNS

Förord

Efter att ha avslutat *An American Dilemma* lämnade jag brådstörtat USA i september 1942 och överlät åt min vän och medarbetare Arnold Rose att fullborda ett kapitel om det svarta samhället och även att granska fotnoterna och index. Eftersom USA vid denna tid gick med i kriget var det omöjligt för oss att ha kontakt med varandra.

Boken förelåg inte i tryck förrän 1944, och själv fick jag den inte i min hand förrän mot slutet av kriget. Sedan hemkomsten till Sverige 1942, hade jag flitigt engagerat mig i nationalekonomisk forskning och politik. Nu var jag handelsminister i den socialdemokratiska regering som efterträdde koalitionsregeringen vi hade haft i Sverige under kriget. Jag vet inte om andra studerar sina gamla skrifter på nytt. Hur som helst bläddrade jag nog då bara igenom boken, upptagen som jag var av annat ända sedan min återkomst till Sverige.

Det var för drygt tio år sedan under ett år vid Hutchins Institute i Santa Barbara, som jag fick idén att skriva en liten bok med titeln *Historien om An American Dilemma*. Samtidigt gjorde jag också några utkast till denna skrift. Det var vid denna tidpunkt som jag mer omsorgsfullt läste om *An American Dilemma*, och jag fyllde marginalerna med anteckningar som skulle användas i den nya boken. Sedan glömde jag bort alltsammans till för ungefär tre år sedan, då jag återigen tog upp idén.

Jag hoppas att denna lilla skrift ska ge information om hur jag personligen upplevde mitt arbete med den ursprungliga boken och mitt liv under dessa år. Jag ville också återkalla viktiga inslag i mitt sätt att angripa det problem jag fått i uppdrag att studera och den politiska miljö jag verkade i, nämligen "den nya given" mot slutet av president Roosevelts andra ämbetsperiod.

Mina personliga minnen från mitt liv och arbete under de stormiga åren mellan 1938 och 1942 är mycket starka, och jag refererar ofta till dem som källor i denna bok. Jag litar till mina minnen även när jag har andra källor, i första hand *An American Dilemma*.

Spörsmålet är hur pålitliga sådana minnen är. Det är naturligt att ifrågasätta i vilken omfattning de objektivt fångar verkligheten, eller om de innehåller opportunistiska inslag. Är vi benägna att minnas det vi vill minnas och glömma det vi vill glömma? I samband med exempelvis det första kapitlet, där jag nästan helt och hållet litar till mina personliga minnen, kan man fråga sig om mina hågkomster är sanna eller inte. Det enda jag kan säga är att jag verkligen har försökt att kritiskt och mycket noggrant granska mina minnen och när det varit möjligt kontrollera dem genom att jämföra dem med den ursprungliga texten i *An American Dilemma*.

Jag tror att mina minnen från 1938–42 är starka därför att jag så ofta återkallat dem och därmed gett dem nytt liv. Jag tycker däremot inte att jag haft liknande skäl att blåsa liv i andra perioder.

Från och med kapitel X sysslar jag däremot med vad som hände med rasrelationerna i USA sedan jag lämnat landet hösten 1942. Jag är särskilt intresserad av det jag alltid kallar den svarta revolten i södern, som leddes av Martin Luther King Jr. och började med bussbojkotten. Efter hand växte denna till en fredlig proteströrelse som täckte hela södern. Denna

ickevåldsprotest hade ingen motsvarighet i de norra delarna av USA. Tvärtom förekom där upplopp i åtskilliga städer. Snart blev det en vana hos dem som skrev om dessa båda olika reaktioner att kalla dem för "medborgarrättsrörelsen", och vanan har hållit i sig. Jag anser detta vara historieförfälskning, och jag har velat korrigera den.

Jag är i skrivande stund 88 år gammal. Jag, som aldrig har varit sjuk, har fått allt allvarigare anfall av Parkinsons sjukdom och min syn har försvagats alltmer.

Detta har gjort att jag inte har kunnat besöka USA eller ens ett svenskt bibliotek, som ändå skulle vara dåligt försett med relevant material. Min enda tryckta källa har varit det exemplar av *An American Dilemma* som jag läste 1974 och då försåg med många marginalanteckningar.

Jag har givetvis alltid dikterat mina brev, men jag har aldrig lärt mig diktera längre texter. Av de skäl jag nyss nämnde har jag varit tvungen att diktera manuskriptet till denna bok. Detta har varit till särskild nackdel för mig. Jag skulle inte ha kunnat hantera situationen så förhållandevis bra utan min sekreterare Caroline Burtons hängivna och skickliga arbete.

Stockholm i september 1986
Gunnar Myrdal

I

Undersökningen

1 *En inbjudan*

An American Dilemma var inte på gängse sätt resultatet av forskning utförd av en akademisk institution och finansierat av en stiftelse. Arbetet utfördes inom Carnegie Corporation i New York, som själv hade tagit initiativet.

Tanken var att inbjuda någon "från ett icke-imperialistiskt land där ingen ras dominerar en annan", som troligen "skulle nalkas situationen helt utan förutfattade meningar". Jag citerar ur det första brev som Frederick P. Keppel, chef för Carnegie Corporation i New York, skrev till mig sommaren 1937 på styrelsens vägnar, där han bad mig leda "en omfattande studie av USAs negrer, att behandlas som en social företeelse i en fullständigt objektiv och saklig anda".

Jag svarade omedelbart och tackade nej, samtidigt som jag naturligtvis uttryckte min glädje och tacksamhet över att ha kommit i åtanke för denna viktiga undersökning. Vid denna tidpunkt satt jag i riksdagen och var ansvarig för en mängd förberedande arbete för sociala reformer och hann inte åta mig något därutöver.

Jag minns ändå att Alva och jag under de följande veckorna och månaderna fortsatte att grubbla över

om vi hade valt rätt när vi avböjde den chans Keppel hade gett oss att slippa våra plikter i Sverige. Vårt politiska arbete här under de tre senaste åren hade huvudsakligen varit att agitera för och förbereda de reformer i familjelagstiftningen som vi hade pläderat för i vår bok *Kris i befolkningsfrågan* från 1934. Detta innebar att vi hela tiden kom i kontakt med praktiska problem som kunde anses viktiga om än inte av vetenskaplig art. Om vi accepterat Keppels inbjudan hade vi fått en möjlighet att på nytt ägna oss åt kreativt vetenskapligt arbete.

En kväll då vi stannat uppe sent bestämde vi oss till slut för att ändra oss. Nästa dag telegraferade jag till Keppel och meddelade honom att jag var beredd att acceptera.

Eftersom jag skulle vara i USA våren 1938¹ kom vi överens om att uppskjuta diskussionerna tills vi kunde träffas. När vi mötts och noggrant diskuterat Keppels planer blev vi ense. I egenskap av chef för undersökningen skulle jag samarbeta med min gode vän Richard Sterner från socialstyrelsen.

Keppel brukade säga att förslaget att lägga ansvaret på en utländsk vetenskapsman härrörde från Newton Baker, som då var med i styrelsen för Carnegie Corporation, men jag misstänker att det var Keppel själv som låg bakom det, även om båda preliminärt hade diskuterat frågan. Eftersom ingen akademisk institution på något sätt var engagerad i arbetet från början, var det naturligt att undersökningen skulle administreras inom själva stiftelsen.

Jag vill inte dölja att idén med en utlänning som chef för en sådan undersökning inte var populär i USA. Mina gamla vänner i Rockefellerstiftelsen fann

¹ Jag hade blivit inbjuden att hålla Godkinföreläsningen vid Harvard, där jag sedan också fick mitt första hedersdoktorat.

den oklok, och Donald Young, då chef för Social Science Research Council, var också mycket skeptisk. Men både de och många andra som var lika kritiska gjorde allt de kunde för att hjälpa mig när jag till slut fanns på plats och inledde mitt arbete. Detsamma gällde alla mina kollegor på samhällsvetenskapens område som jag kom i kontakt med under arbetet. I vilket annat land som helst utom USA kunde en utlänning som var inbjuden att utforska ett så känsligt ämne ha väntat sig att bli bojkottad.

2

Arbetet börjar

Sterner och jag anlände till USA med våra familjer i september 1938. Redan ombord på båten hade jag fått ett telegram från Keppel, där han frågade om jag var redo att göra en första resa till sydstaterna inom någon vecka. Jag telegraferade tillbaka och undrade om jag inte behövde tid på mig att läsa in facklitteraturen, men han trodde att det var bäst att jag utan omsvep ställdes öga mot öga med situationen i södern.

Bara några veckor efter min ankomst påbörjade alltså Sterner och jag en två månader lång resa genom sydstaterna. Dr Jackson Davies körde runt oss i sin Buick. Davies var chef för Rockefeller General Education Board, som huvudsakligen sysslade med projekt för att förbättra de svartas utbildning i södern. Han var själv en sydstatsbo med moderna vyer, och han hade ägnat hela sitt liv åt att förbättra rasrelationerna inom utbildningsväsendet i södern.

Under vår resa knöt jag kontakter med ett stort antal vita och svarta ledare engagerade i olika verksamheter, besökte universitet, skolor, kyrkor, olika statliga och lokala organ, fabriker och plantager. Jag talade med poliser, lärare, predikanter, politiker, journalister, jordbrukare, arbetare, arrendatorer, ja alla

sorters människor, både svarta och vita.

Eftersom Davies brukade gå till sängs ganska tidigt, tillbringade Sterner och jag kvällarna i de svarta områdena. Vi gick in på syltor och i svarta kyrkor och pratade med alla vi mötte. Eftersom det är ovanligt att vita besökte kyrkorna, hände det ofta att vi välkomnades som "vita vänner" och blev ombedda att tala till församlingen. Det gjorde jag gärna, och jag ställde frågor och fick svar.

Vi var mycket tagna av våra upplevelser. När jag kom tillbaka till New York föreslog jag Keppel att en kommitté skulle tillsättas som gav mig råd i mitt arbete. Den skulle bestå av en vit från södern, en vit från norr och en svart från södern. Jag hade till och med namnförslag: T. J. Woofter, Donald Young och Charles S. Johnson. I egenskap av svensk riksdagsman hade jag haft en del erfarenhet av kommittéer som var sammansatta av personer med olika politiska åsikter. En sådan kommitté kunde lämna utrymme för politiska överväganden och arbeta fram en bas för praktiskt samarbete, som alla kunde ansluta sig till. Vårt arbete skulle nämligen ha lett till intellektuella kompromisser mellan olika synpunkter.

Men Keppel sade genast ifrån att detta inte alls var vad han ville ha. Han trodde att alla generöst skulle hjälpa och råda mig, och han visade sig ha alldeles rätt. Men jag måste ensam och på eget ansvar reda ut sakförhållandena utan att snegla mot vad som var politiskt opportunt.

Det faktum att undersökningen genomfördes inom Carnegie Corporation innebar att hela administrationsarbetet i snävare bemärkelse, till exempel att anställa assistenter som skulle skriva promemorior om olika frågor, och projektarbetets hela inriktning diskuterades med Keppel eller ännu oftare med hans närmaste medarbetare Charles Dollard. Båda läste också de promemorior jag hela tiden skrev, mina

medhjälparens utkast och senare också mina egna utkast till boken allteftersom de blev färdiga.

Keppel kom ofta med kommentarer, som ibland ledde till att jag gick djupare in i ett problem. Han försökte dock aldrig påverka vare sig mina medarbetares val av ämnen eller det som blev min slutgiltiga text.

Ett exempel: jag minns att Keppel som amerikan var särskilt oroad av min iakttagelse att de konservativa vita som hade makten i södern gärna tillgrip olagliga metoder, vilket var ett avsteg från den konservativa traditionen i resten av USA. Men allteftersom jag utvecklade tesen i min text försökte han aldrig förmå mig att ändra den.

Den enda ändring i manuskriptet som skulle kunna ses som en eftergift för Keppels åsikter var att jag flyttade ut "En parallell till negerproblemet" ur själva texten och lät det bli appendix 5. Det berörde vissa likheter mellan negerns och kvinnans ställning i det amerikanska samhället. Keppel var orolig för att det skulle såra både negrer och kvinnor. Jag minns hur glad han blev när jag ringde och berättade om denna ändring i dispositionen, som jag hade funnit önskvärd av andra skäl. I förbigående sagt fick jag senare höra att denna bilaga i årtionden, och ibland till och med i våra dagar, använts i kvinnorörelsens propaganda mot resterna av det patriarkaliska samhället.

Även om Keppel hela tiden läste mina utkast och som amerikan oroades av stora delar av innehållet, stod han fast vid sitt beslut att boken skulle innehålla mina egna slutsatser och inte påverkas av någon styrning utifrån.¹

¹ Se även de båda sista styckena i mitt förord till den upplaga som kom ut 20 år efteråt.

Jag kan inte påminna mig att jag undrade över varför just jag blivit inbjuden att leda projektet. Det tedde sig antagligen helt naturligt för mig.

Vi unga nationalekonomer av den s k Stockholmskolan, som fullföljde och förbättrade vissa av Knut Wicksells tankegångar från en generation tidigare, vi hade förespråkade en expansionistisk penning- och finanspolitik. Efter valet hösten 1932 hade vi fått en socialdemokratisk regering som följde denna linje. Numera vet vi att vår expansionistiska politik inte var tillräckligt radikal, men tack vare den och många andra utomordentligt lyckliga omständigheter hade depressionen i Sverige bringats under kontroll. Samtidigt hade USA liksom många andra länder fortfarande inte lyckats ta sig ur den stora depressionen. Vid denna tidpunkt inbjöd Keppel mig att leda den nya undersökningen.

Att depressionen inte blev så djup i Sverige var naturligtvis allmänt känt i världen och kommenterades i pressen. Varje sommar kom en liten men jämn ström amerikanska nationalekonomer och politiker på besök och frågade oss hur Sverige hade förmått ta sig ur vågdalen.

Dessutom ville Keppel ha en chef som kom från ett land "där ingen ras dominerar en annan". Det innebar i praktiken att vetenskapsmän från alla Europas kolonialmakter var uteslutna. Redan då förekom i USA ett vagt ogillande av kolonialismen. Det fanns alltså inte så många länder att välja mellan där samhällsvetenskaperna var högt utvecklade. Därför började jag aldrig spekulera över varför just jag av alla unga samhällsvetare blev inbjuden. När jag nu långt efteråt tänker igenom hur situationen då var, tror jag dock att Keppel också hade ett annat avgörande skäl i tankarna.

Mot slutet av 1934 hade Alva och jag skrivit vår bok *Kris i befolkningsfrågan*, som väckte stor uppmärksamhet i Sverige och även i viss mån i de andra skandinaviska länderna, Nederländerna och Storbritannien. I Sverige resulterade den i att en befolkningskommission tillsattes året därpå, där jag på heltid arbetade med att förbereda sociala reformer inriktade på att försvara fattiga familjers och barns intressen. Generellt betydde detta stora framsteg på vägen mot ett välfärdssamhälle. Min teori var att dessa jämlikhetsreformer skulle bidra till att öka fattiga människors lycka och höja deras livskvalitet och också utgöra en investering i deras kvalitet och produktivitet.

En vecka innan jag ändrade mig och intog en mer positiv inställning till Keppels förslag fick jag besök av Beardsley Ruml. Jag kommer ihåg att han visade sig intensivt intresserad av om jag sysslade med något som liknade Alvas och min bok på det ekonomiska och sociala området. Under de få dagar han stannade i Stockholm hade han såvitt jag minns inga andra plikter som kallade. Då funderade jag inte över det, men så här efteråt har jag undrat om inte Keppel hade skickat honom för att kontrollera om jag var lämplig som ledare för undersökningen av de svartas villkor.

Våren 1938, då jag var i USA och hade accepterat förslaget, blev jag inbjuden till ett möte med Keppel och hela styrelsen, och diskussionen rörde uteslutande Alvas och min bok och arbetet i befolkningskommissionen. Inte heller då funderade jag på det utan först i efterhand har jag börjat tro att jag valdes därför att jag strävade för att Sverige i ännu högre grad skulle bli en välfärdsstat. Jag blev kanske inte ens i första hand vald, därför att jag var en ung och redan välkänd nationalekonom. Detta är en retrospektiv bild, men den stämmer väl med mina senare erfarenheter av Keppel och hans styrelse.

Medan jag arbetade på *An American Dilemma* träf-

fade jag hela styrelsen en enda gång till. Det vi då dryftade var min värdepremiss: den amerikanska trosbekännelsen (the American Creed¹). Styrelsemedlemmarna höll helt och fullt med mig på denna punkt.

4 *Keppel och hans styrelse*

Keppels sätt att sköta Carnegie Corporation, som vid den tiden var USAs största stiftelse, var mycket personligt. Styrelsen var liten, och jag minns att jag trodde den valts, och förnyades, ur en skara likasinnade personliga bekanta till Keppel. Jag skulle tro att inte heller formella sammanträden var särskilt ofta förekommande, utan Keppel brukade ringa till sina medlemmar och ta reda på vad de tyckte.

Han tillbringade vanligen hela arbetsdagen på kontoret. På eftermiddagen drack han kaffe med hela personalen, inklusive maskinskriverskorna, och med besökare som händelsevis var där. Med undantag för detta förekom inga gemensamma sammankomster.

Styrelsen hade mycket pengar till sitt förfogande, och Keppel var alltid särskilt glad om han kunde ge ett litet bidrag som var av betydelse för den som förtjänade det. Jag minns hur stolt han var när han hade gett Thorndike vid Columbia pengar till en sekreterare.

Om jag inte missminner mig var Keppel son till en konsthandlare, och han ville gärna gynna konsten fastän det naturligtvis aldrig kunde bli någon större gren av Carnegies verksamhet. Däremot lade jag märke till att han hade många tavlor i sitt hem, men att de flesta var reproduktioner.

¹ Se kapitel II.

Jag förstod aldrig varför, men jag kände att det var ett förhållningssätt han hade lagt sig till med för att inte frestas utnyttja sin roll som chef för Carnegie. Jag märkte samma attityd i att han aldrig accepterade ett hedersdoktorat vid något universitet. Om jag inte minns fel blev han emellertid hedersdoktor i Harvard kort efter att han avgått som chef för Carnegie.

5

Krigsutbrottet

När jag nu tänker tillbaka är jag förvånad över att den allt farligare internationella situationen inte hindrade mig från att anta Keppels inbjudan att leda projektet från början till slut.

Jag var inte ensam om att inte se det hotande kriget. Keppel och hans styrelse förutsåg naturligtvis inget krig vare sig 1937 då de tog initiativet till undersökningen eller 1938 efter min ankomst då de var med om att planera den. Annars skulle de säkerligen ha skjutit på inbjudan och tvekat om att inleda och fortsätta projektet.

När jag besökte USA våren 1938 hade Hitler redan tagit Österrike, och jag diskuterade problemet med Joseph Schumpeter vid Harvard. Vi hade blivit goda vänner då jag var Rockefellerstipendiat 1929–30, och han hade besökt oss i Stockholm i början av 1930-talet.

Då jag nu återigen träffade honom i Harvard var vi båda övertygade om att Hitler, efter alla framgångar han haft sedan han tog tillbaka Rhenlandet 1936, befann sig i en sådan position att han kunde kräva allt han ville från västmakterna, till exempel att få igen kolonierna. Han kunde omöjligt ha intresse av ett krig som han inte behövde för att utvidga sitt välde. Till och med när det gällde Polen kunde han få sin vilja fram enbart genom att hota på sitt oförskämda sätt.

Denna situation ansåg vi givetvis mycket olycklig, men vi kunde inte se att den skulle leda till ett krig. Inte heller såg vi några skäl att avstå från viktiga vetenskapliga studier.

Från samma tid minns jag också ett besök i Chicago då jag och mina gamla vänner bland nationalekonomerna, Paul Douglas, Frank Knight och Jacob Viner, ordnade en middag för chefredaktören för *The Economist*, lord Layton. Denne lade fram en noggrann och detaljerad analys och drog slutsatsen att Hitler knappast hade något att vinna på att börja ett krig. Vi trodde alla att både Layton och vi bedömde situationen rätt i den diskussion som följde. Vi tog inte med i beräkningen att Hitler var den han var.

Senare på hösten 1938, då Sterner, jag och våra familjer var på väg från Stockholm till New York, hade Hitler börjat hota Tjeckoslovakien. Strax efter vår ankomst till USA kom Chamberlains skamliga kapitulation för Hitler. De flesta i Europa, inklusive svenskarna, hyllade honom för hans vädjan om "fred i vår tid". Vi däremot och de flesta amerikaner såg det som en feg eftergift för Hitlers hot.

Hur mycket jag än letar i mitt minne kan jag inte förstå hur jag och många andra intelligenta och ansvarskännande personer kunde leva och arbeta så relativt ostörda av de allt tydligare signalerna om att ett krig närmade sig.

I mars 1939, då jag hade kommit ett gott stycke in i mitt arbete, slukade Hitler Tjeckoslovakien. Jag blev orolig då Stalin avskedade Litvinov som utrikesminister våren 1939. Jag hörde rykten om förhandlingar mellan Sovjetunionen och i första hand Storbritannien. Jag fruktade att briterne inte skulle sörja om Hitler hamnade i konflikt med Stalin. Jag minns att jag då tänkte att det kunde hindra dem från att alltför ivrigt söka komma till en uppgörelse med Sovjetunionen mot Hitler. Sedan kom pakten mellan Hitler och

Stalin, men jag insåg fortfarande inte att ett krig höll på att bryta ut. Jag begrep det nästan inte förrän det bröt ut i början av september 1939. Nästa överraskning var att ryssarna anföll Finland.

Jag hade redan skrivit till mina vänner i Sverige och föreslagit att jag skulle avstå från projektet och resa hem, men alla yrkade starkt på att jag skulle stanna i USA och fortsätta mitt arbete.

Den 9 april 1940 invaderade tyskarna Danmark och Norge. Då tog vi för givet att Sverige stod i tur. Jag behövde inga råd utan bestämde mig för att fara hem.

Keppel höll med mig om att det var min plikt som svensk att göra just detta. Vi visste båda att det kunde betyda slutet för mig som ledare för undersökningen, men möjligheten fanns ju att jag skulle återvända och fullborda den.

Eftersom USA fortfarande var neutralt hade vi kunnat flyga hem över Tyskland, men vi väntade oss att även Sverige skulle angripas, och jag och min familj kunde alltså ha lämnats strandsatta i Tyskland.

Efter komplicerade diplomatiska förhandlingar som omfattade inte bara Keppel och Carnegie utan också vänner i de amerikanska och brittiska regeringarna, bland dem Sumner Welles och Hugh Dalton, fick vi ett särskilt och exceptionellt tillstånd att fara med lejdboat till Finland. Annars var varken passage-rare eller post tillåtna ombord på dessa fartyg. Nu kunde hela familjen gå ombord på "Mathilda Thordén". Det var det första finska fartyg som seglade från New York till Petsamo i Finland sedan Finlands krig mot Sovjetunionen hade tagit slut i mars 1940.

Fartyget var lastat högt ovan däck med tunnor innehållande sprängämnen och bröt utan tvivel mot alla tänkbara säkerhetsföreskrifter. Det bröt också mot reglerna genom att föra oss i en vid cirkel norr om Island för att undvika kontrollerna i Skottland. Och när vi närmade oss vårt resmål meddelade ett sovjetiskt

krigsfartyg att havet var fullt av minor, även om ingen visste exakt var de fanns. Efter den stormigaste sjöresa jag någonsin har varit med om nådde vi Petsamo. En svensk militärdelegation låg i staden och lossade diverse krigsmateriel ur vårt lastrum. Vi erbjöds att följa med dem och kom slutligen till Stockholm i slutet av maj.

Som jag nämnt var det osäkert om och när jag skulle kunna återvända för att leda undersökningen. Min vän Samuel Stouffer åtog sig att se till att mina medarbetare slutförde sina manuskript. Richard Sterner stannade kvar i USA, på min bestämda uppmaning. Jag sade ingenting till honom om det, men jag insisterade därför att han var gift med en judisk kvinna. Vi fruktade ju att också Sverige skulle ockuperas av tyskarna.

6 *Mellanspel i Sverige*

Sedan flera år tillbaka hade Sverige rustat upp och vi väntade oss att vårt land skulle försvara sig vid ett angrepp, men vi vågade inte hoppas att det skulle lyckas. Det var alltså till ett i tankarna ockuperat land jag såg som min plikt att återvända till. Keppel och jag var också överens om att *An American Dilemma* knappast kunde skrivas av en presumptiv politisk flykting.

Stor oro rådde i Sverige, men landet var hela tiden politiskt fritt även om det var utsatt för ett konstant tryck och tvingades göra eftergifter åt tyskarna. Skillnaden mellan Alva och mig och de flesta andra svenskar av skilda partier var att vi, men i allmänhet inte de, hoppades och trodde att USA skulle föras in i konflikten till slut precis som i första världskriget, allteftersom tyskarna tog över kontinenten och, började hota Storbritannien. Detta innebar inte att svenskarna hade gjort avkall på sin vilja att försöka försvara sin

demokrati. Utomordentligt få svenskar var av typen Quisling.¹

Den svenska sommaren var underbar, men krigsförloppet var katastrofalt. Dessa dagar var krigets mörkaste. Redan ombord på båten hade vi hört på radion att också Belgien och Nederländerna hade besatts av tyskarna. Frankrike var erövrat och styrdes av Pétain. Det var nu som tyskarna inledde sina flyganfall mot Storbritannien.

Alva undertecknade det gripande förordet till sin bok *Nation and Family* (1940), som hon hade arbetat på i USA. Jag återgick till min professur vid Stockholms universitet. Vi blev inte inkallade till någon form av försvarstjänst. Richard Sterner skrev och informerade mig om vad som hände med återstoden av undersökningen, dvs i första hand hur mina medarbetares uppsatser avslutades och samlades ihop.

Sent på hösten 1940 fick jag ett brev från Sterner där han enträget bad mig resa tillbaka till USA för att fullborda undersökningen. Ingenting jag gjorde i Sverige kunde vara lika viktigt som det amerikanska projektet, skrev han.

Nu hade jag inte längre några skäl att inte fara till USA över Tyskland, som var den kortaste vägen. Jag hade till och med köpt biljett och skaffat tyskt visum. Men detta visum till mig, en uttalad antinazist, hade tydligen utfärdats av misstag. Det drogs in några få dagar innan jag skulle resa.

Den enda möjlighet som stod öppen var att ta den långa vägen över Moskva och transsibiriska järnvägen till Vladivostok, därifrån båt till Japan, som fortfarande var neutralt, och slutligen ännu en båt till San Francisco. Madame Alexandra Kollontaj, Sovjetunionens

¹ Jag har beskrivit stämningen och händelserna i Sverige i *Hur styrs landet?* (1982).

ambassadör i Stockholm, ordnade ett sovjetiskt visum åt mig på några dagar. Jag anträdde färden i början av januari 1941.

Alva följde inte med, eftersom hon måste fullfölja läsåret vid det förskoleseminarium som hon själv hade grundat. I juni fick hon sovjetiskt visum för samma väg som jag tagit, men då hade Hitler anfallit Sovjetunionen, och vi fann det klokast att hon provade en annan resväg.

Vi kunde alltså skriva till varandra och till och med ringa, men vi var ängsliga för att vi skulle bli åtskilda under resten av kriget.

Med benäget bistånd av den brittiska regeringen fördes hon i slutet av augusti till en plats i England med ett flygplan som flög över det tyskockuperade Norge. Efter att ha stannat i London någon tid lyckades hon ta sig till Irland och senare till Lissabon. Där fick hon till sist plats ombord på en klipper till USA. Under hela hennes långa resa hade vi ingen kontakt alls. När jag kom till Princeton i september var hon redan där och mötte mig.

7

I Mississippi

Sedan jag kommit tillbaka till USA i början av mars 1941 tillbringade jag de första fyra veckorna i Jackson, Mississippis huvudstad. Där läste jag igenom de promemorior som mina medarbetare skrivit och Stouffer ordnat.

Eftersom tiderna var oroliga var många av dem mindre omsorgsfullt skrivna och mindre genomarbetade än de annars skulle varit. Att jag hade lämnat USA och att ingen säkert visste om jag skulle komma tillbaka och avsluta projektet bidrog också till detta.

Som jag nämner i förordet till den första upplagan, bestämde jag mig för att offentliggöra samtliga pro-

memorior genom att deponera dem i New Yorks bibliotek. Där finns de fortfarande tillgängliga för allmänheten. I de fall jag begagnade mig av dem i boken citeras de som referenslitteratur. Förordet till första upplagan innehåller även en lista över dem.

Mina medarbetare hade gett mig mycket under den första perioden, men jag lärde mig nog ännu mer genom att diskutera med dem och de presenterade mig för andra kunniga personer. I det nämnda förordet uppgav jag att opublicerade uppsatser av Ralph Bunche, Paul Norgren, Arthur Raper, Samuel Stouffer och Lyonel Florant varit till stor hjälp i mitt arbete. I synnerhet Ralph Bunche och Arthur Raper, som ofta följde med mig på mina resor i södern, lärde mig oerhört mycket om de problem jag sysslade med och påverkade min syn på dem.

I Jackson, Mississippi, fick jag klart för mig hur Jim Crowsystemet verkade i djupaste södern. Jag höll ögonen vidöppna. Om jag inte tar fel var Mississippi på den tiden den enda stat där det rådde totalförbud mot alkohol. Avsikten var att trakassera de svarta. Samtidigt har jag aldrig sett ett samhälle där spriten flödade så fritt som i Jackson. Den serverades helt öppet på alla restauranger, där svarta givetvis var portförbjudna. Som gentleman hade man dessutom alltid en whiskyplunta i fickan.

I Jackson fanns en lokalavdelning till NAACP, National Association for the Advancement of Colored People, och jag hade långa samtal med några av ledarna. De berättade att organisationen i staden mest hade ett symboliskt värde, eftersom de över huvud taget inte vågade engagera sig i någon som helst verksamhet.

I maj när jag hade gått igenom mina medarbetares promemorior för jag till Dartmouth College. I det där redan då ypperliga biblioteket fortsatte jag att läsa litteratur i ämnet och började skriva på ett utkast till boken.

Kort därpå fick jag bud om att Alvas resa österut mot USA hindrats av Hitlers anfall på Sovjetunionen. Som jag redan har nämnt, innebar detta en risk för att vi inte skulle träffas förrän efter kriget. Jag var djupt olycklig och så orolig att det inkräktade på mitt arbete. Jag kände mig helt ur slag. Så illa var det ända till slutet av augusti, då jag fick veta att Alva hade tagit sig till England. Trots att vi då inte kunde få kontakt med varandra kände jag mig hoppfull, och jag kunde återigen gripa mig an arbetet med boken.

I Dartmouth hade jag satt i gång och gjort utkast till de båda metodologiska bilagorna. Jag fortsatte med det första kapitlet, och därefter följde preliminära versioner av det ena kapitlet efter det andra. Jag har ofta undrat över att jag nästan inte alls tvekade om hur jag skulle disponera texten. Jag tvekade inte heller det minsta om hur jag skulle angripa problemen.

En dag i början av september flyttade jag till Princeton. Alva hade kommit dit samma morgon efter sin resa från Europa. Det behöver inte sägas att jag var gränslost lycklig.

Samtidigt började Richard Sterner och Arnold Rose arbeta på bokens text. De var mina enda medarbetare under detta senare skede, då större delen av texten fick en mer slutgiltig form. Stouffer hade rekryterat Rose åt mig. Namnen Richard Sterner och Arnold

Rose står med rätta på titelsidan som medarbetare. Den slutgiltiga texten var frukten av vårt intensiva samarbete. I förordet till *An American Dilemma* redogör jag för det nära samarbetet mellan oss, när de olika kapitlen skrevs och avslutades och vilken roll Sterner och Rose spelade.

Vi hade en stor villa till vårt förfogande. Där bodde Arnold och Sterners, medan Alva och jag hade en liten våning i grannskapet. Vi hade ingenting med Princetonuniversitetet att göra, fränsett att vi använde dess bibliotek.

Vi arbetade alla ytterst hårt, troligen hårdare än någon av oss gjort vare sig förr eller senare. Sterners, Alva och jag var mycket ivriga och angelägna om att resa hem till vårt eget land, och Alva och jag ville dessutom komma tillbaka till våra barn igen. Vi hade naturligtvis inte kunnat ta dem med oss till USA på de komplicerade och farliga resvägar vi tvingats följa. Min mor skötte om dem under tiden.

Vi arbetade alla veckans dagar, och för det mesta satte vi oss vid skrivbordet även efter middagen. Vi tog minimala vilopausar på några få dagar, som vi mestadels använde till att resa till södern och kontrollera olika fakta. Rose levde och tänkte snart som vi. Vi avhöll oss från alla kontakter med omvärlden och koncentrerade oss uteslutande på boken. Alva arbetade med egna projekt och reste en del.

I synnerhet vi svenskar var djupt medvetna om de lidanden våra jämnåriga i Europa genomgick. Många dog eller togs till fånga i kriget och torterades eller likviderades av nazisterna, och här levde vi i det vackra Princeton. På sätt och vis blev vårt arbete på boken en "krigsinsats" och vår moraliska plikt. Det fanns inte någon ursäkt för ens en timmes vila. Och återigen föll Arnold in i samma sinnesstämning. Vi kände helt enkelt att ingenting fick distrahera oss i det arbete vi betraktade som vår plikt.

En dag kom Arnold som brukade lyssna till musik i radio då han arbetade ner till oss på nedre våningen. Han berättade att Pearl Harbor hade anfallits. Vi diskuterade läget i tio minuter. Sedan återvände vi till skrivbordet.

Sommaren 1942 förelåg ett någorlunda färdigt utkast. Louis Wirth från Chicago och Franklin E. Frazier från Howard University i Washington D.C. läste snabbt igenom och kommenterade det. Vi tog deras anmärkningar ad notam i det färdiga manuskriptet, i synnerhet Wirths mycket omfattande kritik. För att boken inte skulle försenas bestämde Keppel och jag att manuskriptet skulle läsas endast av dessa båda vänner, som vi valt därför att de i stort sett hade samma åsikter som jag och var kompetenta på många områden.

Jag, Sterner och Rose arbetade vidare och i augusti 1942 var manuskriptet klart. Det innebar att vi kunde bege oss till Sverige i september. Kriget pågick och USA deltog nu, och därför var det inte möjligt för oss att resa på normalt sätt. Men den här gången fick vi en chans att flyga till Skottland och därifrån ta en av de flygturer som ibland gick över det ockuperade Norge. Planet som vi for med sköts ner av tyskarna på väg tillbaka till Skottland.

Innan vi kunde publicera boken måste ett halvt kapitel få sin slutgiltiga form. Fotnoterna skulle också kontrolleras och den mycket långa listan över referenslitteratur skrivas. Detta arbete utfördes av Arnold Rose och hans hustru, Caroline Baer Rose, och vår trogna sekreterare Ruth Moulik. Med undantag för telegram, fanns inte längre några förbindelser mellan oss i Sverige och USA.

Bokförlaget Harpers åtog sig att ge ut boken. De trodde inte att den skulle sälja och pressade Carnegie till en uppgörelse om en betydande ekonomisk garanti.

När Harpers fick manuskriptet lämnades det åt en redaktör som skulle skriva om det. Han grep sig omedelbart an uppgiften. Att skriva om manuskript på detta sätt var mycket vanligare i USA då än det är nu.

Keppel höll emellertid fast vid en överenskommelse mellan oss att boken skulle publiceras i absolut oförändrat skick. Det var bara Rose som kunde ge tillstånd till ändringar, och de ändringar han tillät var alltså de han själv hade gjort tillsammans med sin hustru och Ruth Moulik.

11

Mottagandet av boken

Jag gör här inga försök att uppskatta vilket inflytande *An American Dilemma* hade, men jag kan nämna att boken sålde bra så fort den kom ut, tvärtemot Harpers förutsägelser. Senare blev den utsåld hos bokhandlarna, trots att förlaget kom med så många nya upplagor som bristen på papper vid krigsslutet tillät. Låt mig också påpeka att boken i allmänhet fick ett gott mottagande också i södern, vilket inte förvånade mig. Recensionerna skrevs av en frustrerad liberal elit. De flesta konservativa läste inga böcker alls, i synnerhet inte tjocka volymer.

Boken ledde inte till att mer skrevs om ämnet, som jag hoppats och trott, trots att jag i hela boken pekade på problem som krävde vidare studier. En konferens ägde rum någon gång i början av 1950-talet, där representanter för stiftelser och professorer inom samhällsvetenskaperna deltog. Eftersom jag råkade befinna mig i USA blev jag inbjuden. Professorerna erkände öppet att

de hade rått sina studenter att akta sig för rasfrågor. Stiftelserna uppmuntrade inte heller forskningsprojekt på området. Deltagarna enades om att en förändring borde ske.

Denna förändring kom också, huvudsakligen till följd av *den svarta revolten* i södern som vände upp och ner på allt.

12

Källor

Carnegie Corporation bevarade alla brev och annat material som hade med undersökningen att göra. De hade börjat med detta redan innan jag inbjöds. Trots detta vet jag att en del av materialet gått förlorat på okänt sätt. Återstoden, som var mycket skrymmande, mikrofilmades längre fram. En kopia finns i Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm, och Carnegie har en annan. Hela min korrespondens finns i Carnegies arkiv och i Arbetarrörelsens arkiv, i den mån den har bevarats.

Jag förde aldrig dagbok under denna period av mitt liv, vilket jag nu ångrar. Men mina minnen är mycket specifika och exakta, troligen därför att jag ofta har gått tillbaka till dessa år som var fyllda av dramatiska händelser.

II

Metod

I detta kapitel kommenterar jag kortfattat en del av de metodologiska principer jag tillämpade i den undersökning som blev *An American Dilemma*. I alla mina senare arbeten har jag hållit mig till dessa principer, i synnerhet vad gäller utvecklingsproblemen i u-länderna.

Till att börja med vill jag emellertid i korthet redogöra för mina tidigare kontakter med USA och dess ekonomiska, sociala och politiska problem.

1 *Tidigare kontakter med USA*

Min hustru Alva och jag hade tillbringat läsåret 1929–30 i USA som Rockefellerstipendiater. De speciella stipendier vi hade fått innebar en unik och för sin tid mycket betydelsefull insats från stiftelsens sida.

Första världskriget hade krävt ett fruktansvärt antal unga liv, särskilt i Storbritannien, Frankrike och Tyskland, men även i andra europeiska länder som deltog i kriget. Jag anser att man ofta inte har tagit tillbörlig hänsyn till detta när man har försökt förklara utvecklingen efter kriget.

De unga människor i dessa länder som hade överlevt kriget och nu ägnade sig åt studier i samhällsve-

tenskaperna hade varit isolerade från varandra, och särskilt från vad som skedde inom deras forskningsområden i Amerika. Ungdomarna i de få länder som hade lyckats hålla sig neutrala, dvs de skandinaviska länderna, Schweiz och Nederländerna, hade också levit isolerade.

Rockefellerstiftelsen hade ett kontor i Paris med några få anställda som reste runt i Europa för att välja ut kandidater till denna typ av stipendier. I USA blev vi omhändertagna av Social Science Research Council och guidade när vi reste runt och besökte ledande universitet och självständiga forskningsinstitutioner. Våra möten med prominenta forskare hade arrangerats i förväg. Alla dessa institutioner låg i norra delen av landet, och vi kom aldrig längre söderut än Washington D.C.

Jag är övertygad om att dessa stipendier var viktiga för utvecklingen av samhällsvetenskaperna i Europa. Nästan alla europeiska forskare som var fem år yngre eller fem år äldre än vi, och som senare lämnade viktiga bidrag till vetenskapen, hade fått detta speciella Rockefellerstipendium. Nu har till och med den stiftelse som stod bakom stipendierna glömt detta. Efter andra världskriget upprepades inte företaget utan allt intresse ägnades åt att hjälpa u-länderna.

Vi hade rest runt i Storbritannien, Frankrike och Weimar-Tyskland, och jag minns vilket egendomligt intryck vi fick av USA när vi kom dit. Vi hade inte gjort några särskilda ansträngningar för att bättre förstå USAs sociala problem, men nu försökte vi. Eftersom vi hade specialiserat oss på olika områden – Alva var socialpsykolog och jag nationalekonom – var det naturligt för oss att anlägga ett brett perspektiv.

Vi chockerades av all den fattigdom vi såg runt omkring oss i detta land och av bristen på genomtänkta idéer och åtgärder för att råda bot på den. En av våra generaliseringar gick ut på att alla ”liberala” amerika-

ner vi kände oss besläktade med var utomordentligt skickliga på att analysera allting som var dåligt och av ondo i den avslöjande journalistikens breda tradition. Men samtidigt verkade de i våra ögon sakna metoder och idéer för hur man skulle lösa sociala problem. Vi var medborgare i ett land som hade nått längre i sociala reformer, och därför gällde vårt intresse lika mycket forskning om de praktiska problemen i samband med en förbättring av samhället. Det var i Amerika vi blev politiskt aktiva socialdemokrater.

2 *Bristande kunskap om bakgrunden till de svartas problem*

Under vår första vistelse i USA 1929–30 hade jag bara varit vagt medveten om de svartas problem och att det var så allvarligt i södern, där det överväldigande flertalet svarta då bodde. Mina liberala vänner i norr brydde sig inte heller särskilt mycket om det.

I detta avseende rådde ingen större skillnad mellan situationen då och tio år senare. Den första meningen i *An American Dilemma* kom att lyda: "Förenta Staterna har ett negerproblem." Detta vände sig mot den tendens att tona ner problemet som redan då förekom. I södern hade rasrelationerna under 50 år varit stabiliserade i ett Jim Crowsystem¹ med fullständig vit dominans. De svarta förvägrades klaga offentligt, liksom de vita som bodde där. I nordstaterna kunde de svarta, som då var mycket färre än nu, klaga över problem, men deras klagomål hade ingen tyngd i den offentliga debatten.

När jag påbörjade min undersökning mot slutet av 1930-talet hade jag inga specifika kunskaper om det

¹ Jim Crowsystemet, se kapitel IV, avsnitt 3 och 4.

jag skulle studera. Jag hade inte läst något om ämnet, och jag kan inte ens påminna mig att jag någonsin under min tidigare vistelse i landet hade diskuterat de svartas problem med någon. Såvitt jag minns fanns inte en enda svart bland mina nya vänner och bekanta. Vid denna tid var det givetvis mycket sällsynt med svarta vid universiteten i norr jämfört med nu.

Jag måste ha känt till att det fanns ett sådant problem, men bara på ett ytterst abstrakt sätt. Det faktum att jag var så okunnig om det som jag senare blev ombedd att undersöka avskräckte mig inte. Eftersom jag är den jag är, snarare stimulerade det mig att anta en sådan utmaning.

3

Totalsyn

Jag upptäckte snabbt att det jag nu stod inför var en utomordentligt komplicerad fråga som hade nära samband med den ekonomiska, sociala och politiska utvecklingen i USA. Ämnet för min undersökning blev faktiskt nästan hela den amerikanska civilisationen och att studera den med utgångspunkt i den mest missgynnade och största gruppen av befolkningen.

Jag fann att de flesta unga intellektuella svarta jag mötte vid denna tid var benägna att betrakta problemet ur en förenklad marxistisk synvinkel och se det som ett ekonomiskt problem. Redan från början insåg jag att detta var ett mycket ytligt synsätt. Att jag nästan genast övergick till en totalsyn berodde till stor del på att jag följde Keppels goda råd att ge mig ut på en två månader lång resa i södern innan jag började läsa in litteraturen i ämnet.

Därmed var jag beredd att acceptera ett mycket generellt ömsesidigt orsakssammanhang, vilket ledde till vad jag kallade "a circular and cumulative causation". Jag behandlar detta utförligare i kapitel 3 i *An*

American Dilemma och dess bilaga 3, "A Methodological Note on the Principle of Cumulation".

4 *Värderingarnas roll i samhällsvetenskaperna*

I alla samhällsvetenskaper har traditionen ända från början varit att de inte bara ska undersöka och fastställa fakta utan också leda till åsikter om hur saker och ting borde vara. Nationalekonomins metoder för att nå dessa mål hade förfinats för drygt 100 år sedan i marginalvärdeteorin med den hedonistiska psykologin och den utilitaristiska filosofin till grund. Detta var egentligen omodernt, även om nationalekonomerna genom att studera verkligheten i vad de kallade "ekonomiska termer" fortsatte att dra slutsatser om hur politiken borde utformas, dock utan att bygga dem på några värdepremisser.

I Sverige hade vi en framstående och intellektuellt självständig filosof, Axel Hägerström. När han utnämnts till professor i praktisk filosofi vid Uppsala universitet 1911 höll han en installationsföreläsning med titeln: "Kan moraliska omdömen vara sanna?" Hans svar var nej. Filosofi kan inte vara en teori *i* moral utan bara *om* moral. Det innebär att nationalekonomin inte kan upprätta ekonomisk välfärd eller göra någon annan bedömning om vad som är bäst för samhället. Detsamma gäller övriga samhällsvetenskaper. *Det finns inga värden, endast värderingar*, som varken är sanna eller falska.

Eftersom jag i min ungdom enbart ägnat mig åt mycket abstrakta ekonomiska frågor dröjde det länge innan jag började besväras av detta klargörande. Men redan i slutet av 1929, just när jag hade kommit till USA som Rockefellerstipendiat, publicerade jag en bok med titeln *Vetenskap och politik i nationalekono-*

min (1929).¹ Där skisserade jag nationalekonomins utveckling från fysiokraterna fram till 1929 och visade att ekonomerna i allmänhet lägger fram vad de själva anser vara objektiva politiska råd utan att redogöra för sina värdepremisser. Icke desto mindre spökade i min bok fortfarande tanken på att det fanns något man skulle kunna kalla för en objektiv ekonomisk teori.

5 *Behovet av explicita värdepremisser*

De slående motsägelserna i folks uppfattning om de svartas problem i USA återspeglades i den mycket omfattande vetenskapliga och populära facklitteraturen. Jag insåg på allvar att "saker och ting ser annorlunda ut beroende på var man befinner sig", som Koppel sade när han började läsa mina manuskript. Jag tvingades till slut att arbeta med explicita värdepremisser. Resonemanget bakom denna metodologiska princip finns skisserat i de båda första bilagorna till *An American Dilemma*.²

För att kunna göra samhällsforskning "objektiv" i ordets enda logiska bemärkelse måste forskaren formulera sina värdepremisser explicit. Bruket av explicita värdepremisser har tre syften. Det fastställer på ett rationellt sätt formuleringen av problem, metoder och även definitionen av de begrepp som används i en undersökning. Det bidrar till att så långt det är möjligt rensa ut störande förutfattade meningar, som man

¹ En tysk översättning kom ut 1932, den första engelska utgåvan 1954.

² "A Methodological Note on Valuations and Beliefs" och "A Methodological Note on Facts and Valuations in Social Science".

vanligtvis är omedveten om, ur vetenskapliga studier. Och det lägger en hållbar, logisk grund för politiska slutsatser genom intellektuella resonemang.

Man kommer aldrig undan värderingar, även om de kan döljas. En forskare kan alltså subjektivt vara övertygad om att han helt enkelt observerar och analyserar fakta. Tyvärr är denna ovetenskapliga metod fortfarande vanlig i nästan all samhällsvetenskaplig forskning. Värderingarna utplånas inte genom att de drivs "under jorden". De fortsätter att styra forskningen, eftersom forskaren hela tiden drar slutsatser som bygger på en dold serie premisser som han vanligen själv inte är på det klara med. Detta leder till en logisk obestämbarhet och därmed risk för ett godtycke, som öppnar vägen för förutfattade meningar i forskningen.

När vi väljer våra värdepremisser bör vi inte få välja dem på ett personligt och följaktligen godtyckligt sätt. Valet bör bygga på en analys av verkligheten runt omkring oss. Värdepremisserna bör vara relevanta och av betydelse i det samhälle vi studerar. Som mål bör de vara möjliga att nå, och de bör vara logiskt konsistenta. I *An American Dilemma* försökte jag nå fram till värdepremisser som i den bemärkelsen var "realistiska".

Hela undersökningen genomfördes sedan utifrån dessa värdepremisser, anpassade till och specifika för de olika problem jag ställdes inför. Jag redogjorde gång på gång för värdepremisserna i bokens olika delar och kapitel. De sattes ofta med kursiv stil så att både läsare och författare skulle påminnas om vilken roll de spelade i undersökningen och hur de påverkade undersökningens inriktning och därmed dess slutsatser.

6 *Den amerikanska trosbekännelsen*

Den serie värdepremisser jag valde för att styra sökandet efter fakta och analysen när jag arbetade på *An American Dilemma* för ungefär 40 år sedan var de ideal som rymdes i det jag kallade "den amerikanska trosbekännelsen" (the American Creed): frihet, jämlikhet, rättvisa och att lagen, inte människan, skulle härska. Jag spårade det intellektuella ursprunget till dessa ideal och även hur de hade förts in i författningen och utnyttjats, först i samband med frigörelsen från Storbritannien och sedan under försöket att konsolidera en nation som bestod av invandrare med vitt skilda bakgrunder.

Eftersom dessa idéer om den enskilde människans värdighet, allas grundläggande jämlikhet och vissa okränkbara fri- och rättigheter hade hamrats in under mer än 200 år, var alla amerikaner som var det minsta vakna politiskt mycket medvetna om dem. Det gällde såväl förtryckare som förtryckta, något som författaren till *An American Dilemma* kunde konstatera.¹

Det första kapitlet i boken, där metoden beskrivs, ägnades åt den amerikanska trosbekännelsen och analyserade dess rötter i upplysningens filosofi. Den har andra rötter i den lågkyrkliga kristendom som alltid dominerat i USA och även i det engelska rättssystemet som formade lagstiftningen i den nya nationen.

¹ I en av sina promemorior för undersökningen skrev Ralph Bunche: "Varenda människa, vit, svart, röd eller gul, vet att detta är 'de frias land', 'frihetens vagga', 'demokratins hemvist', att den amerikanska flaggan symboliserar 'alla människors jämlikhet' och garanterar oss alla 'skydd till liv, frihet och egendom', yttrandefrihet, religionsfrihet och rastolerans."

7 *Konkurrerande värderingar på lägre nivå*

Av alla nationer jag känner till, har USA det mest explicit formulerade systemet vad gäller allmänna ideal för mänskliga relationer. På värderingsnivå delas det av alla politiskt aktiva medborgare. Ändå misslyckas USA systematiskt och grovt med att tillämpa sina ideal. I värderingarnas sfär är dessa allmänna ideal – formulerade och betraktade som giltiga för en hel nation och till och med för människosläktet i dess helhet – långtifrån de enda och för det mesta inte de dominerande.

På lägre nivå har vi alla motsägelsefulla värderingar som för det mesta är själviska och fördomsfulla och betingade av ekonomiska, sociala eller sexuella intressen och avundsjuka.

När människor har försökt hålla en viss ordning i sin värderingssfär där båda dessa typer ingår, har de vanligen ansett den förra typen av värderingar stå högre. Den politiska diskussionen i vilken västerländsk stat som helst, och i synnerhet i USA, har ofta sitt ursprung i att några grupper hävdar de mer upphöjda värderingarna.

Men det händer lika ofta att folk i allmänhet förtränger dessa mer upphöjda värderingar och riktar sitt intresse mot värderingar på en lägre nivå. För att rättfärdiga detta säger man att dessa värderingar är de realistiska i verkligheten. Det är detta som i mina ögon gör ordet "attityd" besvärligt. När jag inledde mitt arbete på *An American Dilemma* hade detta ord just förts in i språkbruket genom min vän W.I. Thomas bok *The Polish Peasant in Europe and America*, 1918–20.

Människor lyckas tro vad de vill tro, dvs tro på det som tjänar "syftet" med värderingarna på den lägre nivån. En vetenskaplig granskning av folks övertygel-

ser – till exempel de stereotypa föreställningarna bland vita om vissa nedärvda rasegenskaper hos svarta – visar inte bara att dessa övertygelser ofta är felaktiga utan också att de förvrängs systematiskt för att fylla folks behov av en rationell grund för sitt beteende när det avviker från den högre nivåns ideal, uttryckt som den amerikanska trosbekännelsen i *An American Dilemma*.

Blind tro visar fläckar av onödig okunnighet och en i många fall häpnadsväckande iver att ta till sig och poängtera bara sådana idéer om verkligheten som visar att man har rätt i sitt faktiska beteende.

Det jag främst ville understryka var att det inte finns en enhetlig serie värderingar inom varje enskild person, utan en röra av böjelser, intressen och ideal. Vissa av dessa värderingar är medvetna, andra förträngs under långa perioder med hjälp av snedvridna idéer om verkligheten. Ens beteende rentvås vanligen genom moraliska kompromisser. Det finns egentligen inte några stabila attityder.

Motsägelsen mellan vad människor anser vara sina ideal och deras faktiska livsstil och sätt att försvara den utgör "dilemmat" i titeln på min bok. Detta var absolut inte ett påhitt av mig utan en påtaglig och lätt iakttagbar realitet.

Med tanke på situationer där detta dilemma framstod i sin mest extrema form skrev jag:

"Den vite mannen kan förödmjuka den svarte, han kan omintetgöra hans ambitioner, han kan svälta honom, han kan pressa ner honom i laster och brott, han kan då och då misshandla och till och med döda honom, men han har inte den moraliska styrkan att legalisera sitt underkuvande av de svarta och få det godkänt av samhället. Där står inte bara den amerikanska konstitutionen i vägen och de lagar som skulle behöva ändras, utan också den amerikanska trosbekännelsen som är fast rotad i amerikanernas hjärtan."

Sedan den amerikanska trosbekännelsen godtagits som en värdepremiss för undersökningen tvingades jag att mer omsorgsfullt iaktta och rapportera alla avvikelser i livsstil från den amerikanska trosbekännelsen. Icke desto mindre fick undersökningen en mer optimistisk ton än den då förhärskande, eftersom den utgick från att den amerikanska trosbekännelsen så småningom skulle bli mer segerrik. Kapitel VI innehåller en fullständigare förklaring till denna min större optimism. Ett av skälen var att vi arbetade med undersökningen under Roosevelts nya giv (se nästa kapitel).

Detta problem med författarens optimism är dock alltför betydelsefullt för att behandlas i detta metodologiska kapitel.

Enligt den allmänna teorin om värderingar och övertygelser bör forskaren inte dölja och fly från sin plikt att uttryckligen redogöra för sina värdepremisser. Mina senare erfarenheter av forskning inom andra områden har endast gett ytterligare tyngd åt denna min uppfattning. Detta metodologiska krav är bindande och giltigt i alla typer av samhällsforskning, och det har tvingat mig att ännu mer fullständigt utarbeta de underliggande principerna.

Opinionsundersökningarna befann sig fortfarande i sin barndom när *An American Dilemma* skrevs. För att ta reda på vad folk tyckte måste jag tala med vita och svarta i olika regioner, på olika orter och i olika ekonomiska och sociala klasser, läsa böcker, artiklar och tidningar. Jag studerade naturligtvis också de få opinionsundersökningar som genomförts och kunde

tänkas vara av intresse för min undersökning.¹

Större delen av den vita majoriteten som hade få eller inga kontakter med svarta kunde på goda grunder antas vara mer liberala än de som hade mer intensiva kontakter i sitt dagliga liv. Detta är viktigt när det gäller att förklara varför det fanns lagar i norr som förbjöd vissa typer av diskriminering av svarta. Sådan lagstiftning hade kommit tämligen långt i många nordstater då jag arbetade på *An American Dilemma*. I södern förhindrade det då rådande Jim Crowsystemet tillförlitliga och användbara opinionsundersökningar både bland vita och svarta.

Man kunde vänta sig att vita i norr som kom med uttalanden om hur svarta skulle behandlas – även om det stora flertalet hade inga eller obetydliga personliga kontakter med dem – gav uttryck för vad de ansåg borde vara den allmänna normen. De som uttryckte andra åsikter gjorde det därför att de visste att fördomar existerade bland vita som hade nära förbindelser med de svarta.

Det kunde också vara svårt att tolka resultaten av opinionsundersökningarna, eftersom somliga som svarade kanske tänkte sig en allmän regel de *skulle vilja ha*, medan andra anpassade sin åsikt till vad de betraktade som möjligt under rådande omständigheter.

Det fanns också en skillnad mellan folks åsikter om vad som var politiskt önskvärt och vilka rättesnören man hade för sitt personliga beteende. För att dra en parallell kan man som politisk uppfattning ha att varje familj borde ha tre eller fyra barn, men av personliga skäl tvingas välja mellan att ha ett eller två barn eller inga alls.

¹ Se "Public opinion polls" i index i *An American Dilemma*. Jag hänvisar också till dess bilaga 10, "Quantitative Studies of Race Attitudes".

Dessa och andra frågeställningar visar på uppenbara svårigheter när man för 40 år sedan skulle utnyttja opinionsundersökningar om negerproblemet. Mitt huvudsakliga intresse gällde emellertid komplexiteten i vad jag ovan kallat attityder. En mycket fördomsfull vit person är benägen att "rationalisera" sin attityd till svarta genom att under en viss period förtränga sina högre värderingar och dölja sina fördomar genom att tala om hurdan han tror negern är.

Därför ville jag ha opinionsundersökningar som inriktades på dessa trossatser som skulle kunna studeras objektivt utifrån om de var sanna eller falska, kompletta eller ofullständiga. Sedan skulle man kunna studera övertygelserna om indikationer på blandningen av högre och lägre värderingar, "precis som värmen från avlägsna stjärnor mäts genom att man observerar deras spektra".

10

Begränsningar

I *An American Dilemma* arbetade jag med ett antal medvetet valda begränsningar.

Undersökningen gällde enbart de svartas problem i USA. Jag ägnade mig inte åt negerproblemet i det huvudsakligen katolska Sydamerika eller i Sydafrika. I Sydafrika var det före Jan Smuts nederlag av annan art än nu. Jag tog inte heller upp Kanada, fastän förhållandena där var relativt likartade dem i USA.

En annan begränsning var att vi inte heller behandlade andra färgade grupper i USA, till exempel kineser, japaner, indianer och mexikaner. Förhållandena för nya invandrargrupper i USA berörde jag endast flyktigt.

Dessa begränsningar stipulerades av Carnegie Corporation. De ställde också villkoret att min undersökning skulle bli så bred och djup som den faktiskt blev.

Men jag förnekar inte att fler jämförelser av ovan nämnda slag i vissa avseenden kunde ha varit motive-
rade, eftersom de hade kunnat kasta ytterligare ljus
över det mer begränsade problem jag studerade.

Ytterligare en begränsning var att det historiska
skeendet som lett fram till den då rådande situationen
beskrevs mycket kortfattat och att intresset fokusera-
des på slutet av 1930-talet och början av 1940-talet.

11

Terminologi

När jag i denna lilla skrift tar upp mer närliggande
händelser, från kapitel X och framåt, följer jag konse-
kvent det moderna bruket att använda ordet "svart" i
stället för "neger".

Det är lätt att förstå varför terminologin förändra-
des några år efter den svarta revolten i södern (the
Black Revolt). Det är en följd av intellektuella svartas
avsky för de förödmjukande villkor som svarta levt
under. Särskilt i södern har ordet "neger" ofta förvan-
skats till "nigger" eller någon annan form av nedsät-
tande feluttal.

Det nya språkbruket är också ett uttryck för de
svartas önskan att känna sig stolta över sitt ursprung.
Jag har inte stött på någon studie som förklarar hur
förändringen i terminologi ägde rum. (Egentligen vo-
re det "klokare" av mig att skriva svarta istället för
negrer i denna bok. Men det skulle vara att använda
en term som inte användes då större delen av *An
American Dilemma* skrevs och kundeskapa förvirring
då jag vill citera etc.)

Det traditionella amerikanska begreppet "neger",
som alltså nu har ersatts av "svart", var inte som i Syd-
amerika och i Sydafrika, om jag inte tar miste, relate-
rat till den mörka hudfärgen utan till just arvet. Alla
som hade svart påbrå räknades som negrer, även om

de till utseendet var helt och hållet vita. I USA flore-
rade vad jag kallade myten om "the black baby", som
jag bad Louis Wirth undersöka. Han fann att denna
myt inte hade något verklighetsunderlag. I Amerika
var det alltså fråga om "passing", ett "vitt" beteende
som räknades, och detta studerades i *An American
Dilemma*.

12 *Ett problem för de vita*

Jag tolkade negerproblemet som en moralisk fråga,
och jag anser alltjämt att det är riktigt. Alla sociala
problem som gäller jämlikhet och ojämlikhet är mo-
raliska till sin natur. Det vanliga sättet att handskas
med samhällsproblem utan att man redogör för de ex-
plicita värdepremisserna är givetvis i grund och botten
ett försök att dölja detta.

Jag beskrev också negerproblemet som "ett pro-
blem för den vite mannen". Då jag skrev *An Ameri-
can Dilemma* hade de svarta ingen rösträtt i södern,
där det stora flertalet av dem bodde. Den vita majori-
teten hade dessutom i sina händer det mesta som ger
makt.

De många förändringar som följde på den svarta re-
volten i södern långt efter det att jag lämnat landet,
och som jag tar upp i senare kapitel, har gett ett ökat
politiskt inflytande för de svarta. Ändå är de fortfa-
rande i minoritet, och i alla politiska beslut är de bero-
ende av att få en stor mängd av de vita väljarna på sin
sida. Inte heller har deras ekonomiska och sociala för-
hållanden förändrats i så hög grad att de fått någon
större del av den makt som härrör ur innehav av egen-
dom och status i det ekonomiska och sociala livet.

Till och med efter vad jag kallar den andra rekon-
struktionen sitter den vita majoriteten alltjämt inne

med allt som ger makt. Förhållandena under vilka de svarta arbetar och lever bestäms med andra ord av den vita majoriteten. Förändringar till de svartas fördel är beroende av de vitas samtycke.

Ändå måste problemet återigen tas upp till granskning med tanke på flera amerikanska egenheter: det låga valdeltagandet – även om det skiftar i presidentval och val till senaten och representanthuset, delstatsval och kommunalval, den suddiga gränsen mellan partierna osv.

III

Roosevelts nya giv

Precis som alla andra tids- och platsbestämda intellektuella arbeten präglas *An American Dilemma* av den tid då den skrevs och av författarens personliga reaktioner inför sin omgivning.

Jag anlände till USA mot slutet av 1938, då den stora depressionen fortfarande dröjde sig kvar i landet. Jag avslutade boken hösten 1942 när USA befann sig i krig mot Tyskland och Japan tillsammans med sina allierade Storbritannien och Sovjetunionen.

1 *Mina kontakter i USA*

I förordet till *An American Dilemma* (s 2) finns en lista över vilka personer jag konsulterade alldeles i början av min undersökning.¹ Därpå följer namnen på dem som arbetade på mitt kontor i New York, och där finns också en förteckning över de experter som åtog

¹ Den första listan, som inte är fullständig, innehåller följande namn: W.W. Alexander, Ruth Benedict, Franz Boas, Midian O. Bousfield, Sterling Brown, W.O. Brown, Ralph J. Bunche, Eveline Burns, Horace Cayton, Allison Davis, Jackson Davies, John Dollard, W.E.B. du Bois, Edwin Embree, Earl Engle, Clark Fo-

sig att skriva uppsatser om olika problem. Jag stod i ständig kontakt med dem. Utifrån dessa namnförteckningar kan man se hur jag för första gången tog personlig kontakt med svarta experter.

Mina närmaste medarbetare under hela undersökningen var Donald R. Young och Ralph J. Bunche. Jag konsulterade hela tiden Donald Young om alla problem som dök upp efterhand. I egenskap av chef för Social Science Research Council ställde han sin omfattande kunskap om tillgänglig personal för expertundersökningarna till mitt förfogande, men jag diskuterade också alla problem i undersökningen med honom.

Ralph Bunche, som på den tiden var professor vid Howard University i Washington D.C., blev en nära vän, och han kom senare till mitt kontor i New York. Med honom diskuterade jag hela tiden mitt uppdrag. Han följde också med mig på många av mina resor till södern.

Från mitt första besök i USA 1929–30, brevväxling och besök, hade jag många vänner bland professorerna vid universiteten i nordstaterna. Våra förbindelser återupptogs nu. Jag fick också nya kontakter. Roosevelt hade infört bruket att som rådgivare föra samman

reman, E. Franklin Frazier, Abram L. Harris, Melville J. Herskovits, Charles S. Johnson, Guion G. Johnson, Guy B. Johnson, Eugene Kinckle Jones, Thomas Jesse Jones, Otto Klineberg, Ralph Linton, Alain Locke, Frank Lorimer, George Lundberg, Frank Notestein, Howard W. Odum, Frederick Osborn, Robert E. Park, Hortense Powdermaker, Arthur Raper, Ira DeA. Reid, E.B. Reuter, Sterling Spero, Dorothy Swaine Thomas, W.I. Thomas, Charles H. Thompson, Edward I. Thorndike, Rubert B. Vance, Jacob Viner, Walter White, Doxey A. Wilkerson, Faith Williams, Louis Wirth, L. Hollingsworth Wood, Thomas J. Woofter, Donald R. Young.

likasinnade intellektuella från olika universitet. Liksom mina tidigare vänner hörde alla dessa till den grupp som i USA kallas liberaler. Jag träffade många av dem när jag besökte Washington. Praktiskt taget varje gång jag reste till södern gjorde jag ett uppehåll där. Jag fick också nya vänner bland de liberala professorerna. Jag minns till exempel att jag i början av mitt arbete hade en lidelsefull diskussion om negerproblemet med Felix Frankfurter, en juridikprofessor vid Harvard som Roosevelt senare utnämnde till medlem av Högsta domstolen. Han var då mycket radikal, även om han blev mer konservativ under sin tid i domstolen. Han gav mig mycket detaljerade råd för mitt arbete utanför det juridiska området, och det var han som förde mig samman med Harry Lloyd Hopkins.

I Washington kom jag också i kontakt med kongressmedlemmar, särskilt senatorer. Eftersom jag nyligen avsat mig platsen i riksdagens första kammare hedrades jag med "the privilege of the floor", vilket innebar att jag kunde vandra runt i senaten och tala med vem jag ville. Jag minns den vänskap som utvecklades mellan mig och Harry S. Truman, som Roosevelt senare gjorde till vicepresident och som blev president när Roosevelt dog 1945.

I södern, där jag tillbringade den tid jag inte var i New York, fick jag goda kontakter med många liberaler. De kunde vara mer öppna i sina samtal med mig än med andra sydstatsbor.

En märklig företeelse i södern var att flera av tidningarna där var mer liberala än sina läsare. Men jag upptäckte att journalister även i de andra tidningarna oftast var mer liberala än sina läsare. Vart jag än kom under mina resor i södern besökte jag alltid lokaltidningarnas redaktörer. De var i allmänhet mycket kunigare om förhållandena i trakten än medlemmarna i de organisationer som grundats under den nya givnen (the New Deal) för att befrämja förståelsen mellan ra-

serna i södern.¹

Jag informerade både dem och andra jag talade med om min undersökning. Som journalister måste de varit frestade att göra ett scoop om att en "korporation" (som stiftelsen jag arbetade för kallades) i norr hade anställt en utlänning för att studera rasproblemen i södern. Men ingen av dem svek någonsin mitt förtroende genom att utnyttja den möjligheten.

I södern hade jag inte bara "svarta" kontakter utan åtskilliga kontakter med "vanliga" vita. Oavsett hur mycket våra åsikter om negerproblemet gick isär tog jag för vana att vara rättfram i mina samtal med dem, utan att ta någon större hänsyn till det Jim Crowsystem som då var förhärskande i södern.² Det ledde till att jag då och då hamnade i besvärliga situationer. Ralph Bunche brukade berätta historier om hur rädd han kunde vara när vi reste tillsammans i södern. Vi genomförde ett experiment som hade kunnat bli farligt för oss.

2 *USA under den stora depressionen*

Under det första skedet av undersökningen då det mesta av materialet till boken samlades in hade USA ännu inte lyckats övervinna den stora depressionen. När jag började mitt arbete hade den snarare förvärrats sedan en tid tillbaka.

Arbetslösheten var mycket hög både bland arbetare och tjänstemän. Den slog också mot utövare av fria yrken och småföretagare. Värst ute var naturligtvis de fattiga lantarbetarna i södern och invånarna i städernas växande slumområden. Detta gällde inte minst de

¹ Se avsnitt 3.

² Se kapitel V.

svarta, men de var inte de enda som befann sig i en svår situation. Under mina resor till alla delar av landet – och inte bara utifrån den då ofullständiga statistiken – blev jag intensivt medveten om den desperata situationen för en stor del av den amerikanska befolkningen.

Men samtidigt gjordes stora ansträngningar för att hjälpa dessa människor. Även om insatserna just då inte ledde till särskilt mycket, var de något nytt i amerikansk politik som jag och mina intellektuella liberala vänner såg som mycket lovande.

3 *Roosevelt och den nya given*

En av många amerikanska egenheter som jag analyserade i *An American Dilemma* var att individuellt ledarskap betydde så mycket; se kapitel 33. Få har utövat ledarskapet så kraftfullt och framgångsrikt som Franklin D. Roosevelt, som nu stod vid rodret. 1932 hade han valts till president på ett program som var nästan lika konservativt som Hoovers, men under sin kampanj hade han utstrålat varma känslor för de fattiga och hjälplösa.

När han övertog presidentskapet i mars 1933, nästan fem månader efter valet, hade den ekonomiska situationen blivit mycket sämre. Banker gick omkull och fabriker lades ner i stor skala. Det var då han lade fram den nya given (the New Deal).

Han hade stor framgång vad gällde att få sina förslag accepterade av kongressen, därför att situationen i landet var desperat. Trots motvind höll han fast vid denna linje i den ekonomiska och sociala politiken under åren som följde. Kriget i Europa och USAs deltagande hjälpte slutligen landet ur svårigheterna med att hålla produktion och sysselsättning uppe.

Jag minns att jag undrade vad som skulle ha hänt

med landet om Roosevelt hade dött 1933, och John Nance Garner hade blivit president. Garner var en sydstatskonservativ som valts till vicepresident som motvikt till Roosevelt.

Roosevelt hade naturligtvis sina fel som president. Ibland verkade han nalkas sina mål genom att tillåta, eller till och med skapa, ett administrativt kaos mellan konkurrerande statliga organ, och hans ekonomiska politik var tämligen förvirrad.

Jag hörde till den grupp unga svenska nationalekonomer som byggde på Knut Wicksells arbeten från sekelskiftet. Vi hade utvecklat en expansionistisk ekonomisk teori, som från och med 1932 då socialdemokraterna tog makten hade blivit Sveriges officiella politik. Därför kunde jag inte undgå att märka att Roosevelts regering saknade en konsekvent ekonomisk politik för att bekämpa depressionen.

Jag själv och ett fåtal amerikanska nationalekonomer ansåg, att man snabbt och fullständigt kunde ha övervunnit depressionen genom att utöka de statliga insatserna och samtidigt påskynda sociala reformer och göra dem mer omfattande. Men vi insåg samtidigt att den nya given gick åt rätt håll ur vår synpunkt sett, och att den stod för en ny banbrytande inriktning i amerikansk politik. På ett osystematiskt och pragmatiskt sätt var Roosevelt i färd med att åstadkomma en mängd resultat som vi helhjärtat stödde. Detta var det "nya" i den nya given, och den hade vår fulla sympati.

Det fanns på den tiden en mängd ortodoxa nationalekonomer i USA som borde ha känt sig mer oroliga över denna nya politik än de gjorde, ty de närmade sig den ekonomiska verkligheten från en helt annan ståndpunkt än vi. Jag undrade hur det var möjligt för många av dessa nationalekonomer att känna sympati för den nya given. De trodde ju på det hela taget fortfarande på Says lag om den nödvändiga jämvikten eller rent av på identiteten mellan utbud och ef-

terfrågan, och de var övertygade anhängare av det fria marknadssystemet.

Mitt preliminära svar var och är att de gav efter för sina humanitära känslor. Någonting borde göras för att hjälpa de nödlidande. Det blev psykologiskt lättare för dem att känna så i och med att nationen slapp betala för hjälpen genom skatter, när Roosevelt som president avstod från sin ursprungliga strävan att balansera budgeten. Denna humanitära känsla tvingade dem att handla mot sin egen ekonomiska teori, enligt vilken statsutgifterna inte fick bli för höga.

Detta var också den första gången i amerikansk historia som professorer och vissa av deras mognare lärjungar kom till Washington och bidrog till att utforma politiken. Detta uppskattades naturligtvis av de liberala intellektuella. Både vi och en stor del av den medvetna befolkningen blev imponerade av en man som hade modet att göra något både nytt och storslaget.

Presidenten utstrålade ett äkta självförtroende. Och han lyckades påverka inte bara människor i sin omedelbara omgivning, som han styrde med nyckfull men samtidigt överlägsen intellektuell och känslomässig kraft, utan också de flesta politiskt medvetna amerikaner. Vilka intellektuella begränsningar Roosevelt än hade, var han ovanligt vidsynt och inte heller rädd för att experimentera och ändra kurs när han ansåg att omständigheterna krävde det.

Trots sin nyckfullhet ledde han landet med fast hand. Eftersom han vid denna tid hade varit president i många år och i stort sett kunde vara säker på att bli omvald så länge han ställde sig till förfogande, hade han blivit ytterst viktig för andan i landet. Han gick rakt på sak, och hårda kontroverser förekom då och då. Men hans trovärdighet ifrågasattes aldrig. Roosevelt och de politiskt medvetna amerikanerna, också den minoritet som inte stödde honom, kände varandra väl och kunde lita på varandra.

Jag träffade människor, i synnerhet mycket framgångsrika affärsmän, som avskydde Roosevelt. Jag minns också en opinionsundersökning som visade att affärsmännen i landet tvivlade på att deras typ av fri företagsamhet någonsin skulle återupprättas.

Men jag hade inte kommit till USA för att studera depressionen och den nya given. Det är tänkbart att jag nu skulle finna många av mina dåvarande åsikter inte bara ytliga utan också felaktiga men så tänkte och kände jag då. Dessa åsikter får sin betydelse av att de utgjorde en allmän bakgrund till min egentliga uppgift.

Jag träffade aldrig Roosevelt personligen men däremot Eleanor Roosevelt några gånger.

4 *Det dagas för välfärdsstatens ideologi*

Den mänsklighet Roosevelt gav prov på i allt han sade och gjorde var en starkt bidragande orsak till att han lyckades få nationen med sig. Han kände för de fattiga och förtryckta, och det framgick av hans pratstunder vid brasan, "fireside chats", som sändes i radio.

I de filosofiska uttalanden som Roosevelt vävde in i sina detaljerade och praktiska förslag beskrev han ingående målen för en mer utvecklad välfärdsstat.

"Jag ser ett folk med dåliga bostäder, dåliga kläder och dåligt med mat." Jag citerar ur hans andra installationstal, som han gav ett och ett halvt år innan jag anlände till USA. Han yrkade på "moralisk kontroll[...] över blinda ekonomiska krafter och blint själviska människor". Han talade om "social rättvisa" och såg en "förändring i USAs moraliska klimat". Han betonade att "normen för våra framsteg är inte att vi lyckas öka överflödet bland dem som redan har mycket, utan att vi lyckas ge tillräckligt åt dem som

har för litet". Nationen hade också Eleanor, denna ojämförliga kvinna som fungerade som extrakonstitutionell tolk för hans åsikter och betonade hans inriktning på jämlikhet.

Genom att han lade stor vikt vid att behovet av ekonomiska reformer var en moralisk fråga stod Roosevelt i samstämmighet med de nedärvda ideal jag kallat "den amerikanska trosbekännelsen". Om man undersöker dessa ideal närmare finner man att de är klara och otvetydiga i fråga om rättvisa och medborgerliga rättigheter. Oklarheter gäller innebörden av ekonomisk jämlikhet och vad det innebär för friheten.

1941 hävdade Roosevelt att "frihet från nöd" ingår i "frihet", och därmed hade han i praktiken omtolkat och förstärkt dessa ideal så att de kom att innefatta rätten till en anständig levnadsstandard och rätt till en viss trygghet för alla amerikaner. Även om en sådan utfästelse låg långt bortom det som var politiskt möjligt hade USA slagit in på vägen till välfärdsstaten.

5 *Negerproblemet*

Den nya given tycktes mig som ett steg i riktning mot ett välfärdssamhälle och det passade mina egna ideal. Men jag var i Amerika för att studera "the Negro problem".

Rex G. Tugwell, en av Roosevelts närmaste medarbetare från hans första tid som president, talade om för mig att negerproblemet sällan berördes i Roosevelts samtal med sina rådgivare. Eleanor Roosevelt gick ofta längre än presidenten i att visa sympati för de svartas strävanden.

Allt eftersom kriget närmade sig och i allt högre grad upptog regeringens tid hamnade både Roosevelt och nationen under en ideologisk press att ta neger-

problemet på allvar.¹ Det väckte uppmärksamhet att han inte gav effektivt stöd åt försöken att få kongressen att instifta en lag mot lynchning, mot Ku Klux Klans verksamhet. Han fann det tydligen inte politiskt lämpligt att ta upp så känsliga frågor. Däremot kunde han få med sig kongressmän från sydstaterna i sin sociala och ekonomiska politik när de förstod att det kunde innebära klara ekonomiska fördelar för deras egna delstater. Men Roosevelt måste tvingas att agera för att ge de svarta en mer jämlik ställning på arbetsmarknaden.

1941 utfärdade Roosevelt ett presidentdekret om att svarta skulle anställas utan diskriminering vid försvarsindustrier och i statliga ämbetsverk. Men han gjorde det bara under det hot som en marsch mot Washington som A. Philip Randolph, ordföranden i sovvagnsuppassarnas fackförbund, skickligt och obarmhärtigt iscensatte. Och han tillsatte en kommitté för jämlikhet i anställningsförhållanden som hade både svarta och vita medlemmar. Detta var den första definitiva brytningen med den traditionella federala likgiltigheten inför rasdiskriminering på arbetsmarknaden. Han ändrade kommitténs sammansättning två gånger, men den blev aldrig särskilt effektiv.

Av större betydelse var att alla olika och omfattande politiska åtgärder under Roosevelts tid på det ekonomiska och sociala området inte gärna kunde innehålla bestämmelser som öppet tillät diskriminering av svarta.

Roosevelt hade förklarat att södern under Jim Crowsystemet var nationens största ekonomiska problem, och att många av den nya givens insatser måste

¹ Se *An American Dilemma*, kapitel 9, avdelning 3, "Värdepremisser".

göras där. Ett stort antal tjänstemän, många av dem från nordstaterna, anställdes för att fullfölja de olika projekten enligt direktiv från Washington. Den federala lagstiftningen kunde och fick inte vara olika för olika regioner i USA.

Det förekom en mängd hinder och "fusk" i södern. Ändå fick den nya given viktiga konsekvenser som skulle bidra till att de dittills orubbliga rasrelationerna i södern började vackla. De vita sydstatsborna tvingades anpassa sig inte bara till federal lagstiftning utan i viss omfattning också till att den tillämpades lokalt. De ville inte gå miste om subventioner och andra fördelar som de var i skriande behov av. I kapitel VI tar jag upp hur detta utvecklade sig.

I detta sammanhang vill jag bara tillägga att jag inte blev varse några fall där Roosevelt och hans högre tjänstemän motarbetade de positiva följderna av den nya given för rasrelationerna i södern. De svarta fick generellt sett rösträtt. Roosevelts nya politik under hans fyra första år som president ledde till att de svarta i norr bröt sina gamla band med Lincolns parti och röstade på Roosevelt. Det berodde på att den nya given innebar ekonomiskt stöd åt de hopplöst fattiga, och dessa var i många fall svarta.

6 *De internationella relationernas inverkan*

För 40 år sedan var de internationella relationerna mycket enklare än nu. Stora delar av världen som då vanligen och med rätta kallades "de stagnerande regionerna" – de var inte självständiga stater – satt fast i det koloniala systemet. Amerikanerna i gemen och även Roosevelt kunde kosta på sig en vagt antikolonial inställning men frestades inte att blanda sig i politiskt för att befria dessa områden.

Efter Stalins olika motbudande manövrer och samarbete med Hitler hade Sovjetunionen tack vare ett snabbt beslut av Churchill och Roosevelt accepterats som en allierad i kampen mot Tyskland efter Hitlers krigsförklaring mot Sovjet. Tyskland och dess allierade var de enda fiender USA och mänskligheten hade.

Roosevelt hade tidigt fruktat att Hitler skulle vinna om USA inte gick med i kriget. Gradvis hade han lyckats få en ganska isolationistisk nation att bli alltmer engagerad för Storbritannien, den enda fästning som fortfarande stod mot Hitler. Japanernas angrepp på Pearl Harbor och Hitlers nästan omedelbara krigsförklaring mot USA hjälpte Roosevelt att föra in landet i kriget, som därmed förvandlades till andra världskriget. När detta inträffade hade han format nationen så att den nästan helt och hållet stod bakom honom. Denna händelseutveckling enade USA, med undantag för en mycket liten fraktion. Som jag redan hade antytt, och jag återvänder till det i slutet av kapitel VIII, bidrog händelserna till att amerikanska ideal och moraliska förpliktelser betonades i landet också vad gällde rasrelationerna. Allteftersom kriget fortgick löstes också arbetslöshetsproblemet, som hade dröjt sig kvar efter den stora depressionen.

1938 återkom jag till USA för att fortsätta min undersökning. Jag bör nämna att mina sympatier för Roosevelts politik och den nya given, min personliga och djupt kända avsky för Hitler och nazismen och, senare när kriget hade brutit ut, min rädsla för att Hitler skulle erövra Europa, utgjorde starka skäl till att jag reste tillbaka.

IV

Några glimtar från den historiska utvecklingen i södern

Som jag nämnde i kapitel I var undersökningen redan från början inriktad på förhållandena i södern, medan situationen i norr behandlades mer flyktigt. För 40 år sedan var skillnaden mellan dessa delar av USA enorm, och hela tiden till nackdel för de svarta i södern. Eftersom mer än tre fjärdedelar av dem bodde där när *An American Dilemma* planerades var det av dessa båda skäl naturligt att undersökningen huvudsakligen inriktade sig på rasrelationerna i södern.

1 *Utvecklingen i södern fram till inbördeskriget*

Ända sedan tiden före revolutionen hade de svarta varit slavar både i nord- och sydstaterna. I norr var de få till antalet, men i södern hade de stora plantagerna, som det inte fanns någon motsvarighet till i norr, behov av slavarbetare. I norr försvann slaveriet efterhand, och man kan säga att det var avskaffat i början av 1830-talet.¹

¹ Se nästa kapitel.

Vid tiden för den amerikanska revolutionen var slaveriet fortfarande en viktig institution i södern, men det hade börjat kritiseras av vissa tänkare och predikanter i kyrkorna och även av intellektuella i överklassen. De stora kyrkosamfundet förkastade slaveriet i allt större utsträckning. Inställningen bland överklassens intellektuella, som ofta var slavägare och som spelat en avgörande roll vid revolutionen, är välkänd. Många av dem var starkt medvetna om att den demokrati de ville instifta var oförenlig med niggerslaveriet. För dem var det "ett nedärvt ont", "en cancersvult i statskroppen".

Den ekonomiska nyttan med slaveriet var på nedgång. Priset på slavar sjönk kraftigt. Men i södern representerade slavar fortfarande en enorm investering för sina ägare, och jordbruksekonomin var grundad på slavarbete. Vid den tid då den amerikanska konstitutionen skrevs tvingades man acceptera slaveriet som ett ekonomiskt och politiskt faktum, men det var betecknande för den moraliska situationen att orden "slav" och "slaveri" undveks i konstitutionen.

Ännu så sent som på 1820- och 1830-talen var rörelsen för att avskaffa slaveriet lika stark i syd- som i nordstaterna, om inte starkare i södern. Men då inträffade en ödesdiger förändring i den historiska utvecklingen. Flera uppfinningar inom bomullsindustrin ökade vinsterna, och tillverkningen spred sig från den traditionellt liberalare övre södern till den djupa södern. Priserna på slavar, som tidigare hade sjunkit, steg nu kraftigt.

Från och med omkring 1830 befästes slaveriet allt mer i södern. Under årtiondena före inbördeskriget utvecklades en klar ideologi som försvarade slaveriet. Den baserades på teorin om att den svarta rasen var intellektuellt och moraliskt underlägsen den vita.

De relativt få ägarna av stora plantager med många slavar blev sociala, ekonomiska och politiska makt-

faktorer. Det hade funnits många vita immigranter i södern som börjat som kontraktsanställda tjänare och blivit fria när kontraktet löpte ut. Varken de eller andra obemedlade vita kände någon större sympati för de svarta, vilket också gällde de slavar som ägarna av olika skäl hade gett fria. Det hat som fattiga vita fortfarande känner för svarta härrör från denna tid.

Kongressrepresentanterna från delstaterna i södern beslöt sig till sist, på grund av kritiken från kollegerna i norr, att organisera sig och bilda en självständig federation. På så sätt slogs unionen sönder.

2

Rekonstruktionen

Nordstaterna utkämpade inbördeskriget för att bevara unionen, inte för att avskaffa slaveriet. Emancipationsproklamationen var en krigshandling som var avsedd att vinna kriget. Men efter kriget avskaffades ändå slaveriet i det besegrade södern, och det var omöjligt att återinföra det.

Rekonstruktionstilläggen till konstitutionen efter krigets slut gav svarta samma medborgerliga rättigheter som vita. De kunde röra sig fritt, och beväpnade förband skickades ut i landet för att skydda deras frihet. Däremot genomfördes inte någon grundläggande jordreform.

De medborgerliga rättigheterna innebar också att svarta fick rösträtt och kunde väljas till offentliga ämbeten. En stor svårighet i sammanhanget var att det stora flertalet av dem antingen hade en bristfällig skolutbildning eller helt saknade sådan. Situationen blev inte bättre av att de flesta vita i södern inte heller hade någon skolutbildning att tala om. I det avseendet rådde en stor skillnad mellan landets södra och norra delar. I norr var utbildningsnivån i allmänhet högre och kom både de vita och de på den tiden fåtaliga svar-

ta till godo.

I alla de södra delstaterna, förutom ett fåtal av dem som gränsade mot norr och District of Columbia, hade det till och med varit förbjudet att lära svarta att läsa och skriva. Flera delstater hade också vidgat detta förbud till att gälla även fria svarta. Ett litet antal slavägare, eller deras hustrur och döttrar, hade dock sett det som sin kristna plikt att ge slaverna ett minimum av skolutbildning. 1860 kunde därför ungefär 5 procent av slaverna läsa och skriva. Bland de fria svarta var siffran något högre.

När slaveriet hade avskaffats startade man omedelbart svarta skolor för att lära svarta barn och vuxna att läsa och skriva. Man använde soldater från nordstaterna i utbildningen för vuxna, och frivilliga lärare anlände också därifrån. Men det står ändå klart att de befriade svarta inte var särskilt väl rustade för att välja eller ställa upp som representanter i lokala och delstatliga församlingar.

De som blev valda till representanter och ämbetsmän skötte sig på det hela taget ganska bra. Historierna om den fruktansvärda svarta dominansen under rekonstruktionen, som fortfarande var i svang bland många vita sydstatsbor när jag var där, var antingen osanna eller mycket överdrivna. Redan under mitt första besök i södern blev jag van vid att bombaderas med sådana skräckhistorier. I verkligheten var det mestadels den jordägande överklassen som behöll den verkliga makten, även om den under en tid efter inbördeskriget blev av med sin rösträtt.

3

Försoning

1877 års nationella kompromiss, då de federala truppena drogs tillbaka och de svarta prisgavs åt de förbittrade vita, gjorde helt visst inte livet lättare för

dem. I fråga om de medborgerliga rättigheterna innebar inte perioden efter försoningen några större skillnader till att börja med.

Ett visst antal svarta röstade regelbundet i de flesta sydstater. Några få blev fortfarande valda till olika lokala organ, och en och annan satt också i lagstiftande församlingar. De valdes eller utnämndes ibland till offentliga poster och fortsatte i många fall att tjänstgöra som jurymedlemmar. I början fanns det till och med några få svarta medlemmar i representanthuset i Washington.

De politiska partierna kämpade ofta om deras röster, särskilt på 1890-talet under Agrarian Populist Movement. Här kämpade de olika delstaterna mot varandra. De svarta klarade sig på det hela taget bättre i söderns övre delstater.

Det var först under 1890-talet som den ena efter den andra av sydstaterna antog lagar och förordningar som effektivt berövade de svarta deras rösträtt, hur ickediskriminerande de än verkade vara. Det gjordes aldrig några försök att dölja att detta var syftet med lagarna. I många av delstaterna utanför den djupa södern antogs dessa regler i början bara med mycket liten majoritet.

Runt sekelskiftet hade de svarta förlorat sin rösträtt överallt i den massivt demokratiska södern, som till slut hade lyckats etablera sig på de svartas bekostnad. Samtidigt som denna utveckling ägde rum inträffade en period av stark rasistisk propaganda, ofta av grövsta tänkbara slag, och våldet mot svarta ökade alltmer. Det var på 1880- och början av 1890-talet som lynchingarna nådde sin höjdpunkt.

Den alltmer restriktiva Jim Crowlagstiftningens spjutspets var att beröva de svarta deras rösträtt. Samtidigt strävade man efter att utestänga dem från offentliga poster och från att verka som jurymän i mål mot vita. Detta segregerade svarta inom praktiskt ta-

get alla områden. Många av reglerna hade formen av delstatsförordningar och lokala bestämmelser som upprätthölls utan stöd av delstatslagar. Tillsammans med lika stränga informella regler för hur vita och svarta skulle bete sig mot varandra blev resultatet en stel referensram för segregeringen och diskrimineringen av svarta i södern. Hela regionen underkastades detta Jim Crowsystem som finslipades ända fram till första världskriget. På vissa ställen fortsatte det till och med efter kriget. Den grundläggande tanken i systemet var att den ringaste vites samhällsställning borde vara högre än varje svart persons, oavsett vilken klass inom de svarta kasten som denne än tillhörde.

Utvecklingen fram till slutet av 1930- och början av 1940-talet, då jag genomförde min undersökning, medförde inte några större förändringar. När jag påbörjade mitt arbete 1938 fann jag ett fulländat Jim Crowsystem, som då hade varit förhärskande i hela södern i mer än 40 år. I somliga delstater hade det existerat under ännu längre tid.

4

Jim Crowsystemet

De Jim Crowregler som rådde i den delstatliga och lokala lagstiftningen och på många andra områden iaktogs av alla myndigheter som kunde utfärda bestämmelser och fortsatte att verka med full kraft. De som stod bakom bestämmelserna var naturligtvis vita.

Svarta och vita barn gick i olika skolor, och man såg till att de svartas utbildning var underlägsen de vitas. Alla myndigheter som administrerade offentliga inrättningar var vita, och de såg till att sjukhus, bibliotek, parker, lekparkar osv var stängda för svarta. Det rådde segregering mot svarta på tåg, spårvagnar, hotell och offentliga mötesplatser. Praktiskt taget alla

allmänna inrättningar, från toaletter och dricksfontäner till teatrar och pensionat, hade skyltar med "endast för vita" eller "endast för icke-vita". Man gjorde ingenting åt gatorna i de svarta bostadsområdena i söderns städer. Polisen och rättsskyddet var organiserat mot snarare än för de svarta.

Förutom dessa Jim Crowbestämmelser fanns hela regelsystemet för hur vita och svarta skulle bete sig mot varandra. Det förstärkte bestämmelsernas karaktär av kastgränser och innebar att svarta skulle vara ödmjuka och underdåniga, medan vita inte ens behövde iaktta vanlig hövlighet. Det fanns dock vissa skillnader mellan regelsystemen i olika regioner. Särskilt i den övre södern märktes påtagliga tecken på avspänning.

Som jag tidigare nämnt kom jag aldrig längre söderut än Washington under min första vistelse i USA 1929–30.¹ Jag hade ingen kontakt med negerproblemet, och såvitt jag minns hade jag ingen svart i bekantskapskretsen. På den tiden ansåg jag att den genomsnittlige amerikanens ständiga handskakningar och detta att han inte tog av sig hatten för överordnade var tecken på att det i USA rådde en grundläggande mänsklig demokrati. Jag lade också märke till att de flesta amerikaner då som nu svarade att de tillhörde medelklassen om man frågade vilken samhällsklass de tillhörde. Det var jag som senare införde uttrycket "underklass" i det amerikanska språket.

I södern rådde helt andra förhållanden. En svart borde aldrig försöka skaka hand med en vit man. De svartas sätt att hälsa var av tradition att buga och ta av sig hatten. När han talade med en vit föreskrev det nedärvda mönstret att den svarte skulle fortsätta att hålla hatten i handen, samtidigt som han skulle hålla ögo-

¹ Se kapitel II, avsnitt 1.

nen sänkta och skrapa i marken med foten för att visa att han inte var i stånd att stå upprätt och tala som en vanlig anständig människa. Dessa beteendemönster hade i viss mån börjat försvinna, men det fanns fortfarande kvar mycket av dem, i synnerhet bland de fattiga svarta.

Om en svart måste gå in i en vit människas hus var regeln i stora delar av södern att han måste ta köksvägen. När däremot en vit besökte ett svart hem var det ingen som väntade sig att han skulle visa minsta tecken på hövlighet. Han kunde gå in utan att knacka, han tog aldrig av sig hatten och han iakttog absolut inte den inrotade amerikanska vanan att resa sig när en kvinna kom in i rummet om hon var svart. En svart fick aldrig sätta sig i en vit mans närvaro om han inte blev ombedd att göra det. Det fanns hursomhelst inte många tillfällen då en vit besökte ett hem där svarta bodde. Om han av någon orsak ville tala med en svart skickade han efter honom eller körde bil fram till huset och signalerade på honom.

5

Våld

Förutom dessa Jim Crowbestämmelser och de svartas påtvingade beteendemönster fanns också våldet mot svarta i sydstaterna. Det kunde utövas utan några större risker för laglig vedergällning.

Av tradition kunde vilken vit man som helst slå eller misshandla en svart, stjäla eller förstöra hans egendom, lura honom i ekonomiska transaktioner och till och med ta hans liv utan fruktan för straff. De mindre allvarliga formerna av våld – slag, örfilar osv – hörde till vardagen i södern för 40 år sedan. Den vites befallningar eller hotelser räckte vanligen för att han skulle behålla kontrollen. Han behövde därför sällan ta till våld.

Jag trodde inte att de flesta vita sydstatsbor egentligen ville vara direkt otrevliga eller oärliga mot svarta, under förutsättning att dessa höll sig på plats. En vit man som fick rykte om sig att konsekvent vara oärlig eller brutal mot svarta förlorade i anseende. Vid sällsynta tillfällen kunde en vit som allvarligt misshandlade svarta frysas ut socialt eller till och med ställas till ansvar för sina handlingar. Men den allmänna inställningen var fortfarande i mångt och mycket slapp. Om en plantageägare lurade eller misshandlade sin svarte arrendator "var det hans sak". Om en svart föll offer för ett plötsligt våldsbrott "måste han ha förtjänat det". Men framförallt skulle de svarta "hållas på plats".

De svarta kunde inte göra mycket för att skydda sig, inte ens när de utgjorde större delen av befolkningen. Varken polisen eller domstolarna ställde sig på deras sida mot en vit, om inte denna var fattig och hade dåligt rykte. Den svarte kunde naturligtvis slå tillbaka, men han visste att det skulle leda till en våldsam vedergällning som ofta var organiserad och kunde vara farlig också för andra svarta.

Värt att uppmärksamma var att lynchningarna och förstörelsen av svart egendom endast var en extrem form av organiserad vit vedergällning mot svarta som gjorde motstånd när de misshandlades eller blev lurade av vita. Vedergällningen tog ibland mindre våldsamma former: man kunde använda rättssystemet till att fängsla en svart för att ha "angripit en vit", eller vi ta kanske låtsades att de tänkte lyncha någon men misshandlade honom i stället eller använde metoden med "tjära och fjäder", eller också kunde de köra bort den svarte från staden och varna honom för att komma tillbaka.

Under mina resor i södern minns jag hur rädda de svarta blev när jag knackade på dörren till deras hus, särskilt på landsbygden, tills de förstod på min accent att jag inte var en vit sydstatsbo.

De vita i södern skröt vanligen med att de till skillnad från de vita i norr "förstod sig på de svarta". Nordstatsborna trodde ofta på detta. Men jag hade mina tvivel. Jag trodde att den vite sydstatsbon egentligen inte kände igen en svart på hans hudfärg utan på hans påtvingade beteende.

Som en parentes skulle jag här vilja hänvisa till berättelsen i den långa fotnoten på sidan 683 i *An American Dilemma*. Där berättar jag hur jag reste med en svart kollega i södern och besökte flera stora städer. Jag bodde på de bästa hotellen, medan min kollega tillbringade nätterna någonstans i de svarta områdena. På kvällarna, då vi möttes i mitt rum för att gå igenom våra upptäckter, måste han gå in genom hotellets bakdörr.

Denne kollega var Ralph Bunche. Visserligen var han ljusbrun till hudfärgen, men han hade aldrig förvärvat det beteendemönster som de svarta i sydstaterna skulle ha. Han kom från en plats i nordvästra USA där det inte förekom särskilt mycket rasdiskriminering, och han hade till exempel varit lagkapten för skolans fotbollslag. Han hade också valts att hålla avskedstalet när hans klass gick ut gymnasiet.

På min uppmaning beslöt vi oss för att bryta kastreglerna. Vi gick båda in genom stora dörren till hotellet där jag hade beställt två rum. Vi förde ett livligt samtal och uppförde oss i största allmänhet som normala vita personer ur den bildade klassen. Precis som jag behöll han hatten på.

Ingen av de vita i foajén visade några tecken på oro. Det innebar att dessa vanliga vita sydstatsbor faktiskt inte varseblev Ralphs hudfärg när de såg oss komma in på hotellet, avspända och självsäkra. De trodde bokstavligen "inte sina ögon".

Den historiska utvecklingen i norr

1 *Slutet på slaveriet*

Som jag nämnde i början av föregående kapitel hade slaveriet gradvis upphört att vara en social institution i nordstaterna. Man skulle kunna säga att det helt hade avskaffats omkring 1830, dvs kort innan bomullsplantagerna började bli mycket lönsamma i södern och slaveriet befästes där. De svarta utgjorde aldrig mer än drygt 1 procent av den totala befolkningen i norr, och denna siffra växte i fortsättningen bara med några tiondelar fram till dess att de svarta i södern påbörjade den stora utvandringen till norr 1915.¹

Även om de svarta i norr inte längre var slavar innebär detta inte att de utan vidare fick samma medborgerliga rättigheter som de vita. Men under de följande årtiondena började lagstiftningen i de flesta delstaterna i norr där det bodde svarta att avskaffa olika sorters hinder i deras väg. Denna utveckling skilde sig från delstat till delstat.

De svarta familjerna stannade för det mesta kvar i

¹ Se avsnitt 3 nedan.

området där de bodde, delvis därför att de ofta inte var välkomna någon annanstans. I synnerhet hölls de borta från jordbrukssamhällen. De deltog inte heller i uppodlingen av de nya jordbruksområdena i mellanvästern utan fortsatte i stort sett att utgöra en lägre klass av tjänare och hantverkare. Men det fanns också vissa svarta familjer som flyttade långt västerut, där de ofta mötte mindre diskriminering.

2 *Utvandringen från södern börjar*

Före inbördeskriget och de svartas frigörelse från slaveriet i sydstaterna förekom praktiskt taget ingen utvandring till nordstaterna, med undantag för ett fåtal fria svarta och slavar som hade rymt. Dessa var politiskt sett mycket betydelsefulla, men de var få till antalet.

Avskaffandet av slaveriet i södern ledde till att de f d slaverna började förflytta sig. Men det var absolut inte fråga om någon massvandring norrut. Detsamma gällde de sydvästra delarna, när bomull började odlas där. Och till och med inom den gamla södern var förflyttningen mestadels lokal. Att det dröjde så länge innan de svarta i södern började flytta från fattigdom och ökande förtryck är mycket svårt att förklara.

Men det är också värt att notera att det inte heller förekom någon utvandring av fattiga vita sydstatsbor under den period då en omfattande invandring försiggick från Europa till USA, nästan uteslutande inriktad på landets norra delar. Fattiga vita från södern skulle ha haft en stor fördel över många av de europeiska invandrarna i och med att de talade språket och kände till hur saker och ting fungerade i USA.

Från och med abolitionen flyttade en liten ström svarta till landets norra delar. De kom för det mesta

från den övre södern. De flesta som utvandrade hade varit fria svarta. Trots alla försök i södern att hålla dem nedtryckta hade dessa "fria färgade" gått framåt både i utbildning och ekonomisk status. Många av dem hade spelat en betydande roll i södern under den kortvariga första rekonstruktionen. Dessa svarta bosatte sig ofta i de större städerna, i synnerhet New York. Många av dem var mulatter.

En del av de svarta som sedan länge bodde i olika delar av norra USA hade klarat sig allt bättre, och somliga hade nått en blygsam ställning inom medelklassen. Den lilla strömmen av fria färgade invandrare var kanske inte alltid särskilt framgångsrik ekonomiskt, men mycket få av dem kom att tillhöra underklassen. Vissa av dem grundade tidigt svarta tidningar och andra började skriva böcker och grundlade på så sätt traditionen med böcker skrivna av svarta som protesterade mot den behandling de hade fått utstå av vita. Det är dessa svarta och deras ättlingar som hela tiden gett röst åt den svarta protesten i norr.

Med hänsyn till hur situationen utvecklades fram till 1915 var det naturligt att de svarta i nordstaterna efterhand skulle övervinna bestående fördomar.

3 *Den stora utvandringen från södern*

När arbetarna inkallades till militärtjänst under första världskriget och invandringen från Europa samtidigt avbröts, tvingades industrierna i norr att aktivt börja rekrytera svarta. Detta behov av arbetskraft ledde efterhand till att allt fler svarta lämnade södern.

Det gåtfulla är inte att en massutvandring från södern påbörjades vid denna tid utan snarare varför de svartas elände i södern under Jim Crowsystemet inte

tidigare hade lett till en massutvandring till norra USA. När tröghetsfaktorn övervunnits och den svarta massutvandringen börjat fortgick den under flera årtionden, även om dess omfattning inte var lika stor som i början.

I norr ledde den stora invandringen av svarta från södern, mestadels från landsbygden, till att en klasskillnad skapades mellan de sedan länge etablerade svarta samhällena i norr och nykomlingarna. De förra bestod delvis av ättlingar till den gamla svarta befolkningen i norr som befriats från slaveriet i början av 1800-talet, och delvis av den rännil invandrare som kommit efter inbördeskriget under den första rekonstruktionen. De senare var till största delen fria färgade med överlägsen begåvning och god utbildning.

De som från och med 1915 flyttade till nordstaterna var svarta som kom direkt från södern, där de hade levt under Jim Crowsystemet. Deras utbildnings- och kulturnivå var mycket låg. Dessa nykomlingar kom snart att utgöra flertalet av de svarta i norr.

Så sent som 1910 var till exempel Harlem till största delen en vit stadsdel. Men allteftersom utvandringen från södern fortsatte samlades de svarta i ghetton i New York och andra städer. Detta var en följd av nykomlingarnas naturliga tendens att bosätta sig i stora städer och dessutom i distrikt där de var omgivna av likar. Samtidigt försökte de vita hålla dem utanför de områden där de själva bodde. Och så fort några svarta lyckades bosätta sig i ett område beredde de vita plats för dem genom att flytta därifrån.

Även om nykomlingarna i början lyckades skaffa sig arbete, tyckte de svarta som sedan länge hade bott i norr illa om dem, och de gav uttryck för sin motvilja i den svarta pressen.

Efter detta fortsatte utvandringen av svarta från syd- till nordstaterna, även om dess omfattning varie-

rade. De större möjligheterna att få statligt stöd när man var arbetslös spelade en viss roll. Under den stora depressionen och den nya given fick ungefär hälften av alla svarta familjer i norr, ibland mer, någon form av hjälp. Sålunda lockades ännu fler svarta norrut, dock inte i samma omfattning som under och omedelbart efter första världskriget.

4 *Bättre levnadsförhållanden än i södern*

Högsta domstolens reträtt i fråga om den första restaurationens nya konstitutionella regler skadade naturligtvis också de svartas sak i norr genom att den minskade deras möjligheter att insistera på lika medborgerliga rättigheter. Annars hade den utveckling (kapitel VI "Försoning", "Stagnation") som ledde till Jim Crowsystemet, ingen motsvarighet i landets norra delar.

I nordstaterna behöll alltså de svarta samma rättigheter som de vita när det gällde att registrera sig inför val och rösta, och det gjordes inga försök att beröva dem möjligheten att utnyttja dessa rättigheter.

Svarta segregerades inte på bussar och tåg, och offentliga parker, lekplatser, bibliotek, badstränder och swimmingpools var i stort sett tillgängliga för såväl svarta som vita.

Samma sak skulle gälla restauranger och hotell. Men i allmänhet följde man inte dessa bestämmelser i många städer, särskilt inte i New York.

Jag minns hur häpna jag och min hustru blev när vi som nykomlingar på en strand strax utanför New York såg ett stort plakat med texten: "En kristen sjö." Hur kunde en sjö vara kristen? Här gällde förbudet särskilt judar, men säkert också svarta.

Hela det allmänna skolsystemet öppnades i princip

för svarta utan segregering. Somliga svarta barn gick i blandade skolor, och deras lärare var ibland vita. I skolor för vita barn undervisade också en del svarta lärare. Den skolsegregering som förekom i norra USA berodde på boendesegregeringen som då såväl som nu var allmän, utan stöd av lagar. Skolorna för barn från svarta slumområden var sämre än i områden med högre levnadsstandard. Detsamma gällde skolorna i vita slumområden.

Under den nya given hade arbetslöshetsunderstöd och andra sociala förmåner införts. Både i teori och praktik kom detta både svarta och vita till del. De uppenbara ojämlikheterna var inte längre lika iögonfallande och systematiska som på 1940- och 1950-talet i norr, då den svarta revolten bröt ut i södern. Den fortsatta utvandringen av svarta sydstatsbor vittnade om att de svarta som bodde där började bli medvetna om att förhållandena var bättre i norr. I norr fanns inte Jim Crowlagar och normer för hur raserna skulle bete sig mot varandra. Detta skulle de svarta i södern senare revoltera mot i och med bussbojkotten i Montgomery.

I norr utgjorde de svarta hela tiden en minoritet samlad i särskilda kvarter. I många områden fanns det inga svarta alls, och de flesta vita i de stora städerna såg dem inte som konkurrenter på arbetsmarknaden. Därför fanns redan i ett tidigt skede möjlighet att få människor att acceptera lagar och lokala bestämmelser som skulle förhindra rasdiskriminering.

I norr var alltså de svartas belägenhet en annan än i södern. De delade många missförhållanden med andra fattiga grupper, särskilt när de segregerades i ghetton. Många av dessa omständigheter berodde på hudfärg, även om de var mindre systematiskt och uppenbart orättvisa än i södern och hade en annan ideologisk bakgrund.

Bakom segregeringen och diskrimineringen låg star-

ka rasfördomar. Men de var mindre genomtänkta än under Jim Crowsystemet och hade inte som i sydstaterna stelnat till en kastdoktrin och politiskt mål.

Det fanns ingen utarbetad doktrin om "den vita överlägsenheten" som i södern var en baksida av rädslan för "den svarta dominansen". Frågan om "social jämlikhet" var inte lika laddad. I norr fanns det inte heller någon vit gemensam strävan efter att hålla de svarta på plats. Den allmänna opinionen där stödde faktiskt jämlikhetstanken. Undantag var mycket små grupper som bedrev segregering och diskriminering. Och inte ens de var alltid på det klara med vad de gjorde mot svarta.

Det huvudsakliga skälet till att jag i *An American Dilemma* inriktade mig på förhållandena i södern var att det stora flertalet svarta där levde under ett mycket hårdare förtryck. Numera har jag förstått att situationen i norr var betydligt mer komplicerad. I ghetton fanns andra grupper som utsattes för diskriminering, i första hand från Kina, Japan, Mexiko, Puerto Rico osv. Det fanns också vita grupper som i början var lika fattiga och också hopsamlade i ghetton, främst irländare och senare italienare från södra Italien efter 1890 samt det stora antal judar som immigrerade från Östeuropa. I *An American Dilemma* höll jag mig till planen och inriktade mig på svarta.

VI

Författarens optimism

1 *Undersökningens inriktning*

Det var Fredrick P. Keppel som formulerade Carnegie-korporationens inbjudan till mig att leda den undersökning som resulterade i *An American Dilemma*: "en omfattande undersökning av USAs svarta, som skall genomföras på ett objektivt och oegennyttigt sätt som ett socialt fenomen."

När jag hade återvänt från min två månader långa resa i södern föreslog jag att en kommitté skulle tillsättas och att undersökningen skulle ha en praktisk och politisk inriktning. Men Keppel höll fast vid den ursprungliga definitionen av min uppgift.

Därför innehöll inget av de 44 första kapitlen ett enda förslag till en "lösning" av negerproblemet.

I *An American Dilemma* kom jag bara undantagsvis med praktiska förslag, till exempel ett utbildningsprogram för poliser. I bokens 45:e och sista kapitel avvek jag från denna princip, vilket kommer att diskuteras i kapitel IX.

Jag valde den amerikanska trosbekännelsen som min värdepremiss, vilket innebar en mer omfattande analys av alla avvikelser från detta ideal i rasrelationerna. Eftersom alla mina medarbetare i likhet med de flesta amerikaner delade min böjelse för den amerikan-

ska trosbekännelsen innebar detta inte några svårigheter.

Undersökningen var särskilt inriktad på rasrelationerna i sydstaterna där det stora flertalet svarta bodde, och där det rådde ett påtagligt förtryck under Jim Crowsystemet.

2 *Fatalism bland vita och svarta författare*

Det fanns ingen möjlighet för svarta sydstatsförfattare att öppet kritisera rådande förhållanden. Alla som kommit med kritiska synpunkter skulle ha jagats bort. Till och med vita sydstatsförfattare som ogillade behandlingen av de svarta måste antingen hålla tyst om det eller flytta norrut. Följden blev att det praktiskt taget inte förekom någon kritisk diskussion av det förhärskande systemet i södern.

I mina privata samtal med många svarta och ett antal vita sydstatsbor hörde jag självklart mycket negativt. Men på den tiden fanns det inte mycket hopp om grundläggande förändringar. Det fanns flera liberala tidningar i södern, men de berörde sällan negerproblemet.

De svarta nordstatsförfattarna var i stort sett eniga om att situationen i södern var avskyvärd. Vita författare som ägnade sig åt negerproblemet delade oftast denna synpunkt. Båda grupperna hade tillräcklig kunskap om Jim Crowsystemet för att kunna stödja sina åsikter, men ingen av dem hyste några större förhoppningar om en förändring. Därför kretsade deras diskussioner om negerproblemet i USA kring situationen i norr. Men också här härskade fatalismen.

De nya lagarna och bestämmelserna hade ingen effekt på det fåtal vita som faktiskt konkurrerade med och diskriminerade svarta arbetare på arbetsmarkna-

den eller hindrade svarta från att flytta utanför sina ghetton. Alla försök att krossa detta system visade sig vara ineffektiva.

Många vita författare, också de som kände sympati för de svarta, misstrodde försöken att "störa" de sociala processerna och att genom utbildning göra vita mer vidsynta. Man drev kampanjer för att ge svarta upprättelse genom lagstiftning. Detta ansåg de flesta vita författare i USA vara blåögd välgörenhetsiver i motsats till hårdkokt vetenskaplig objektivitet som de stod för. Jag minns till exempel hur min vän Donald Young, som var en sann liberal i negerfrågan, kunde berätta att han fann attityden hos sina studenter som tog en kurs i negerproblemet oförändrad efter kursens slut.

De föll offer för en mycket vanlig företeelse inom samhällsvetenskaperna, nämligen att extrapolera från tidigare erfarenheter utan att intressera sig för tecken på begynnande förändringar och deras cirkulära och kumulativa kausalitet. Det gällde särskilt deras syn på rasrelationerna i södern. Summers uttalande att "state-ways cannot change folk-ways" kännetecknade deras syn på situationen i södern.

I kapitel VIII kommer jag att ta upp hur denna syn förändrades till följd av kriget.

3 *Begynnande förändringar*

Min egen syn på cirkulär och kumulativ kausalitet¹ innebar att jag letade efter förändringar som orsakade spänningar inom de statiska och institutionaliserade kasterna i södern. Därför fann jag det till att börja

¹ Kapitel II, avsnitt 3.

med nödvändigt att ge den dittills mest uttömmande redogörelsen för hur Jim Crowsystemet verkligen fungerade i södern på den tiden.

Jag försökte också upptäcka begynnande förändringar.

En sådan var det växande missnöjdet bland de svarta, särskilt hos dem som tillhörde en högre klass inom den svarta kasten. Eftersom jag ansåg att den utvecklingen befrämjade något nytt i den stagnerande rasrelationen fanns det skäl att tro att relationen inte var en bestående social jämvikt.

4

Miljötänkande

Ett skäl till att jag började söka efter begynnande förändringar var att jag skrev *An American Dilemma* i en tid då den populära teorin, som försvarat kastinstitutionen och det tidigare slaveriet med att svarta var en annan människoras med lägre intellektuell kapacitet och moral än vita, hade börjat vittra sönder. Teorin vederlades definitivt av det ökande intresset för miljöfaktorer inom antropologin, psykologin och samhällsvetenskaperna.

Denna nya trend i de amerikanska samhällsvetenskaperna hade från början av 1930-talet blivit alltmer uttalad i de vetenskapliga och politiska diskussionerna och utgjorde en reaktion mot den motsatta trenden i det nazistiska Tyskland. Jag kände en djup sympati för denna utveckling i USA.

Inte ens de som hyste tvivel inför tanken att vita och svarta var födda med samma intellektuella och moraliska gåvor kunde bortse från att alla genomsnittliga skillnader som fanns var obetydliga i jämförelse med de enorma skillnaderna mellan olika individer inom en grupp.

Denna nya kunskap spreds i böcker och artiklar och

i allt större utsträckning också i skolorna och massmedia. Utvecklingen av miljötänkandet stämde väl med de antaganden som låg till grund för den amerikanska trosbekännelsens jämlikhetsideal. Betoningen av miljöfaktorer förstärkte den genom att ännu en gång bekräfta dessa ideal.

Till och med i södern avslöjade man sig som obildad om man bekände sig till den gamla teorin, som inte längre stöddes av auktoriteter. De värsta formerna av förnedrande rasåsikter började efterhand försvinna från tidningarna och de vita ledarnas tal. De levde kvar mestadels bland de sämst utbildade, men inte ens de var opåverkade av de nya samhällsvetenskapliga insikterna.

Många vita sydstatsbor som tillhörde överklassen eller utövade fria yrken var bildade människor och var redan på den tiden starkt påverkade av de intellektuella impulser som bröt fram i USAs nationella kultur. Under mina resor fann jag att de gärna erkände att deras beteende var påverkat av nedärvda "irrationella fördomar" som de inte förmådde frigöra sig ifrån. Eftersom människor vill vara rationella och i stånd att förklara och rättfärdiga sitt beteende inför sig själva är den bildade fördomsfulle vite mannen en sant patetisk figur.

Jag fann också att den bildade svarta medelklassen och, häpnadsväckande nog, stora delar av de lägre klasserna ivrigt insöp de nya, mer jämlika teorierna. De svarta såg den vite mannens bekymmer med sina nedärvda fördomar som hyckleri. Det väckte bitterhet hos dem.

5 *En svart överklass och medelklass växer fram*

Ännu ett skäl till att jag spanade efter begynnande förändringar som skulle underminera Jim Crowsystemet var att den svarta medelklassen växte inom den svarta kasten i södern.

Innan jag försöker beskriva denna förändring vill jag än en gång ta upp min begreppsmässiga referensram. I södern var kastgränsen mellan vita och svarta absolut och orubblig. Klasskillnaderna fanns inom båda kasterna. Den svarta överklassen och medelklassen var mindre och låg på en lägre nivå än motsvarande klasser inom den vita kasten.¹ Eftersom den svarta överklassen var utomordentligt liten kommer jag i fortsättningen att förenkla det hela genom att bara tala om den svarta medelklassen.

I städerna fanns olika orsaker bakom denna växande svarta medelklass. Trots den allmänna tendensen att bevara ett mycket orättvist utbildningssystem producerade de svarta gymnasierna som växte fram i de stora städerna ett antal välutbildade svarta.² Några av de unga svarta som utexaminerades från dessa gymnasier fick allt större möjligheter att studera vid universitet. Det ökade antalet svarta skolor, gymnasier och universitet resulterade i fler svarta lärare som blev en del av den expanderande medelklassen.

På samma gång växte andra svarta institutioner fram som kom att spela en allt större roll. De svarta kyrkorna behövde präster. De som var själavårdare åt den bättre utbildade och växande svarta medelklassen måste själva vara utbildade och tog sålunda steget in i

¹ Se kapitel 31 och 32 i *An American Dilemma*.

² Se avsnitt 4 i följande kapitel.

medelklassen. Också i deras fall var kausaliteten cirkulär, eftersom den berodde på den framväxande svarta medelklassen i städerna.

Det fanns redan ett fåtal svarta advokater och läkare. Detta bidrog också till att göra den svarta medelklassen lite mer oberoende av det vita samhället, även om det ofta var till nackdel för svarta att inte få hjälp av vita inom rättsväsendet och på sjukhusen.

Eftersom ingen vit ville röra vid en "död nigger" växte det fram en marknad för svarta begravningsentreprenörer. Det blev efterhand en ganska lönsam systerföretag, och jag blev ofta inbjuden att möta svarta ledare i rymliga och ibland eleganta gravkapell under mina resor i södern.

Något liknande hände inom försäkringsbranschen. Den blev en blomstrande verksamhet, eftersom svarta i allmänhet ville vara säkra på att få en anständig begravning.

Det fanns också andra liknande speciella behov som skapade en efterfrågan på svarta affärsmän och svarta utövare av medelklassyrken.

6 *Växande isolering*

Generellt tenderade de svarta som hade det bättre ställt att anpassa sig till gruppen medelklassamerikaner. Jag beskrev dem ibland som "överdrivet amerikanska". I och med att deras livsstil radikalt skilde dem från de många fattiga svarta som klass och de vita som kast, var de på flera sätt den ensammaste gruppen i regionen.

Spänningen i deras tillvaro blev mycket stark. Bara kastsolidariteten skulle – genom den svarta revolten som leddes av Martin Luther King (se kapitel IX) – till slut skapa enighet mellan de svarta klasserna. Det innebar ett mycket stort framsteg för alla svarta i USA.

Under mellantiden skärpte den växande svarta medelklassen sin isolering från de vita som en tyst svart protest.

Detta frivilliga återtåg från den växande, men fortfarande lilla, svarta medelklassens sida ägde mestadels rum i städerna och rymdes inom en mer allmän trend mot starkare svart isolering. Den påverkade alla, i synnerhet de många fattiga på landsbygden.

Denna isolering hade faktiskt tilltagit ända sedan slaveriet avskaffades. Särskilt för svarta ur de lägre klasserna hade de gamla patriarkaliska relationerna med vita ur överklassen ofta mjukat upp beroendet och exploateringen med beskydd och ibland till och med aktiv hjälp. Dessa relationer hade steg för steg förvandlats till opersonliga, begränsade och formella kontakter. Sådan var situationen på de plantager som fanns kvar efter slaveriets avskaffande och i ännu högre grad i de vita hushåll som hade svarta tjänare.

I städerna ökade bostadssegregeringen. I viss omfattning berodde det på delstatslagar och lokala bestämmelser.

7 *Reaktioner från de vitas sida*

När jag reste runt i södern mot slutet av 1930-talet och i början av 1940-talet lade jag märke till att dessa förändringar – miljötänkandets utbredning och den växande svarta medelklassen – innebar att de stränga Jim Crowattityderna bland vita mjukades upp. Det gällde särskilt de högt utbildade stadsborna.

Bland dem var de förödmjukande normerna för hur raserna skulle bete sig mot varandra inte lika benhårda som tidigare. Det inträffade allt oftare att man gav erkännande åt svarta, särskilt åt dem som tillhörde den utbildade medelklassen. I många fall lyckades svarta också undvika umgängesnormerna genom mi-

nimala kontakter med vita, särskilt med de vita som tillhörde de lägre klasserna.

I vissa organisationer ingick svarta ur medelklassen, nämligen i dem som grundades och organiserades av vita aktivister under den nya givnen. En kommission för samarbetet mellan raserna i södern och olika delstatliga och lokala kommittéer med både svarta och vita medlemmar tillsattes. Som jag noterade i *An American Dilemma* blev arbetet med rasrelationerna mer respekterat i den konservativa södern. Under kommittéernas beskydd kunde svarta få rättshjälp och socialhjälp, och vita och svarta från de övre samhällsskikten kunde till och med äta tillsammans ibland.

Journalisterna på de vita tidningarna spelade en viktig roll. De var vanligen mer liberala än det samhälle de levde i. Svarta bedrifter fick nu oftare plats i tidningarna. Negro (som svarta kallades på den tiden) med stort N började förekomma allmänt i sydstatstidningar. I böcker hade det funnits redan tidigare. Betydelsefulla svarta nämndes vid efternamn och tilltalades allt oftare med Mr eller Mrs.

Samtidigt visade många sydstatsbor en ny beslutsamhet att försvara den absoluta segregeringen och diskrimineringen. Många vita ansåg att utbildade svarta var pretentiösa och snobbiga, och de gjorde i en del fall allt som stod i deras makt för att förödmjuka dem.

Särskilt de svarta som hörde till medelklassen blev allt otåligare och bittrare över kastreglerna. Allt fler insåg att de inte bara var irrationella utan också föroläpande.

När jag skrev *An American Dilemma* kände jag en allmän optimism som inte delades av mina svarta och vita kolleger som också skrev om negerproblemet i södern. Jag var professionell social reformivrare som hade samlat erfarenheter i det socialt mer avancerade Sverige och arbetade inom Roosevelts nya giv. Därför kände jag mig mycket uppmuntrad av presidentens uttalanden om jämlikhet (citerades i kapitel III avsnitt 4) och av hans ämbetsmäns verksamhet i södern som jag återkommer till i de följande kapitlen.

Eftersom jag växt upp under första världskriget i ett neutralt skandinaviskt land när det inte ens fanns radio hade jag besparats krigets fasor, och kunde ägna mig åt att läsa förkrigstidens stora litteratur utan att störas av verkligheten. Absolut oförutsägbara händelser inträffar hela tiden. Därför kan man aldrig utifrån vad som sker bedöma någons åsikter som alltför optimistiska eller pessimistiska.

VII

Inom olika områden

De allmänna reflektionerna i föregående kapitel kräver förtydliganden av utvecklingen inom olika områden.

1

Rösträtten

De många lagstadgade metoderna som frantog svarta deras rösträtt hade efterhand börjat försvinna. Om de hade administrerats på ett ärligt sätt, vilket inte skedde, skulle många av lagarna också ha hindrat fattiga vita från att rösta. Därför var det besvärligt att ha dem kvar. Det var hursomhelst inte lätt att anpassa och fullända dem så att de bara höll svarta borta från valurnorna.

Röstavgift knuten till innehav av fast egendom hade blivit ett allt mindre effektivt hinder för svarta väljare, eftersom dollarn fortsatte att minska i värde. Röstavgiften hade avskaffats i fyra delstater. Egenomskravet som gällde i vissa delstater blev också in-effektivare. Det blev också svårare att upprätthålla kraven på läskunnighet, "förståelse" av konstitutionen och en "oförvitlig" karaktär i takt med att svarta fick bättre utbildning. Detta gällde särskilt de universitetsutbildade utövarna av fria yrken som vid denna

tid hade börjat utgöra en svart medelklass. Den vita överlägsenheten var fortfarande regel, men kongressen ifrågasatte allt oftare om den var förenlig med konstitutionen. Den skulle upphävas av högsta domstolen 1944.

Allt detta innebar att man mer och mer måste använda olagliga metoder, mest hotelser, för att hindra de svarta från att rösta. Men i och med att laglydigheten långsamt ökade också i södern blev det allt svårare att neka de svarta rätten att rösta.

Men i början av 1940-talet hade de svarta i södern fortfarande i stort sett ingen rösträtt, även om det naturligtvis fanns undantag. Några få hade alltid kunnat rösta. Vid valen om skördekontroll, ett resultat av den nya givens jordbruksreform, röstade de allmänt men inte alltid som de själva ville: såväl svarta arrendatorer som de få svarta självägande bönderna.

2 *Kontakterna med vita myndigheter*

Sydstatsdomstolarnas skandalösa behandling av svarta höll långsamt på att förbättras. Lokala administrationer och polisväsen började också bemöta dem på ett mer anständigt sätt. Lynchningar, daglönesystem och andra olagliga företeelser blev efterhand mindre vanliga. Denna utveckling drevs på av det ökade intresse högsta domstolen och olika federala domstolar började visa för den rättsliga ordningen i området. I en del städer blev polisväsendet också långsamt bättre.

En ny generation advokater med bättre utbildning och större yrkeserfarenhet började växa fram i vissa delstater. Den laglöshet som hade rått i södern sedan rekonstruktionen, särskilt i fråga om behandlingen av svarta, började långsamt avta.

De svarta kunde oftast lita på de federala ämbets-

männen, av vilka några var svarta. Under depressionen ökade antalet svarta ämbetsmän, och de började arbeta inom ännu fler viktiga områden.

Den nya givens politik och det sätt varpå den genomfördes av tjänstemän som inte var lojala mot söderns traditioner i första hand medförde att svarta behandlades på ett mycket rättvisare sätt av myndigheterna. Den nya given lyckades långtifrån att utplåna diskrimineringen av svarta med sina stödprogram i södern, men orättvisorna blev mindre påtagliga och färre till antalet.

Den nya given åstadkom att svarta fick en ny sorts kontakt med federala myndigheter. De träffade välutbildade vita, män och kvinnor som verkligen ville hjälpa dem till ett bättre liv, inte förtrycka dem och "hålla dem på plats". För de svarta i sydstaterna var detta en revolutionerande erfarenhet, som klart visade hur orättvisa de lokala och delstatliga administrationerna var. Följden blev att deras krav på rättvisa skärptes.

I södern hörde det fortfarande till traditionen att jaga bort NAACPs organisatörer och behandla dem som "utbölingar" och "röda uppviglare". Fackföreningsorganisatörer rönt ofta samma behandling. Men NAACP lyckades trots detta grunda lokalföreningar till och med i den djupa södern. Medlemmarna rekryterades nästan helt och hållet ur den svarta medelklassen, och deras antal växte stadigt. Även om dessa lokalföreningar var tvungna att ligga lågt, utgjorde deras blotta närvaro en protest mot förhållandena i södern. De förmedlade också kontakter med högkvarteret i norr, och informerade om hur NAACP i domstolarna gick till angrepp mot den författningsstridiga behandlingen av svarta i södern.

Fackföreningarna, som då såväl som i våra dagar var färre i syd- än i nordstaterna, utslöt regelbundet svarta arbetare. Få av dem hade både svarta och vita

medlemmar. Men det förekom ändå under den nya givna sporadiska försök att organisera både vita och svarta arrendatorer.

3

Fritidsinrättningar

Med några få undantag var offentliga parker, stränder, lekplatser och bibliotek stängda för svarta i hela södern. Allmänna medel användes regelbundet till att förbättra och bygga ut dessa inrättningar. De vita gjorde hårt motstånd mot icke-segregerade fritidsinrättningar, eftersom de berörde frågan om den "sociala jämlikhet" som de förvägrade svarta. De svarta fick vid denna tid trots allt tillträde till några få. Men de var oftast underlägsna de vitas och avsedda endast för svarta. Den nedärvda traditionen gick ut på att hålla isär raserna.

De blygsamma förbättringar som kommit till stånd när jag skrev *An American Dilemma* var i de flesta fall en följd av den nya givna. Med hjälp av ett stort antal federala ämbetsverk genomfördes reformer inte bara vad gällde bostadsförhållandena och utbildningsväsendet, utan också inom ovannämnda områden. Dessa verk försökte genomföra direktiven från Washington, och de arbetade för både de vitas och de svartas bästa.

Ibland tvingades de vita myndigheterna i södern att samarbeta för att inte gå miste om federala pengar. I början av 1940-talet blev de i somliga regioner mindre ovilliga att göra detta och visade till och med visst intresse för att hjälpa svarta. Men att ge "full jämlikhet" åt de svarta var fortfarande mycket avlägset.

I början av 1940-talet var diskrimineringen av svarta på utbildningsområdet fortfarande massiv och systematisk i södern.

Det rådde fullständig segregering på alla skolnivåer även vad gällde lärarna. I grundskolorna och de få gymnasierna för svarta var alla lärare svarta och hade i allmänhet större klasser, sämre utbildning och lägre lön än vita lärare. Det fanns naturligtvis inga svarta lärare på någon nivå i de vita sydstatsskolorna. På en del universitet för svarta studenter som finansierades av filantroper och kyrkor i norr undervisade ofta vita lärare.

Också skolorna för vita i södern var oftast i alla avseenden underlägsna skolorna i norr. Skolorna för svarta var upprörande fattiga. Skolbyggnaderna var undermåliga, och det var ont om böcker och andra hjälpmedel. I de svarta skolorna ute på landsbygden som kunde bestå av ett rum var förhållandena obесkrivliga. På det hela taget var de svarta skolorna bättre i de större städerna.

Men trots allt förbättrades förhållandena, om än långsamt. Det berodde huvudsakligen på den filantropiska verksamheten norrifrån. Den förutsatte dock ett visst samarbete från de vita myndigheternas sida, eftersom det var omöjligt att göra något i södern utan deras samtycke. De lokala och delstatliga myndigheterna var nu villiga att då och då använda offentliga medel till att rusta upp svarta skolor.

De vita sydstatsborna var mycket splittrade över rasfrågan inom utbildningen. Många av dem trodde fortfarande att de svarta var lyckligare och dessutom mindre besvärliga om de hade obetydliga eller obefintliga skolkunskaper. Men det var politiskt omöjligt att bryta mot lagen och inte ge de svarta viss utbildning.

Inom både detta och andra områden var de vita myndigheterna och deras vita anhängare anfäktade av tesen "åtskilda men lika", som Högsta domstolen hade utfärdat redan 1896 i samband med ett beslut om den rådande segregeringen. Segregering var det viktigaste kravet för de vita, eftersom den var relaterad till den "sociala jämlikhet" som svarta borde förvägras. Många vita hade övertygat sig själva att de praktiserade principen "åtskilda men lika" även när det gällde jämlikhet.

Man hävdade ofta att eftersom svarta bara bidrog med obetydliga skatteintäkter fick deras barn gratis utbildning. I mina privata diskussioner med de mer upplysta svarta i den bildade medelklassen fann jag att de var medvetna om att det offentliga skolväsendet inte kunde baseras på en sådan princip. De påpekade också att detta resonemang inte tillämpades på de fattiga vita som inte heller betalade mycket i form av skatt. Häpnadsväckande nog fann jag att många svarta hade tillägnat sig en sofistikerad teori om fördelningen av skattebördan. De påpekade att bördan av förmögenhetsskatten överfördes på arrendatorerna i stället för att läggas på de vita ägarna av egendom. Somliga vita betalade svarta lärare mindre än vita. Skälet som anfördes var att de svarta hade mindre "behov" eftersom deras levnadsstandard var lägre.

Det krävdes inte mycket för att inse att de vitas tankebanor var fullständigt förvirrade, och att de var mer eller mindre medvetna om det omöjliga i att försvara diskrimineringen inom utbildningsområdet. Men vid denna tid ifrågasatte de aldrig själva segregeringen. Däremot diskuterade man frågan om kvaliteten på de svartas skolutbildning, även om det aldrig kom så långt som till en offentlig debatt. Eftersom det stora flertalet vita inte var beredda till ekonomiska uppoffringar, och eftersom de svarta skolorna – i synnerhet på landsbygden – var så undermåliga att det skulle

krävas stora summor för att förbättra dem, var det inte praktiskt möjligt ens för liberalerna i södern att kräva rättvisa och jämlikhet för de svarta skolorna.

Under dessa förhållanden måste man kompromissa för att efterhand förbättra skolorna för svarta. Sakta men säkert hade denna utveckling påbörjats sedan en tid tillbaka. När jag besökte södern i slutet av 1930-talet och i början av 1940-talet hade den börjat gå snabbare.

Den förvirrade diskussionen bland vita om utbildningsmöjligheterna för svarta barn och ungdomar skapade ett växande missnöje bland de svarta, eftersom deras skolor, fortfarande var under all kritik.

Alla hinder till trots förbättrades ändå skolorna långsamt och läs- och skrivkunnigheten bland de svarta yngre generationerna ökade. Det gällde i viss mån även de fattiga svarta massorna på landsbygden. Ett tydligt tecken på detta var att en del svarta ungdomar som utexaminerades från de bättre gymnasierna i städerna fick möjlighet att studera vid universitet. Efterhand blev de en del av den växande svarta medelklassen.

Jag har valt att behandla utbildningsproblemet mer utförligt, eftersom 1954 års beslut om att desegregera skolorna i södern ledde till kalabalik bland de vita. Detta tar jag upp i kapitel IX.

5 *Ökade kanaler för information och propaganda*

Den förbättrade skolutbildningen för svarta gjorde det möjligt för allt fler att hålla sig informerade om vad som hände i landet. Men det var ändå mestadels den svarta medelklassen som läste dagstidningar. De köpte också radioapparater, som informerade om vad som hände i USA och världen.

Den svarta pressen kom ut en gång i veckan. Den trycktes i norr och var av stor betydelse. Man kunde

läsa att förhållandena var annorlunda i norr, vilket gjorde de svarta sydstatsborna missnöjda över sin lott. Den svarta pressen var på den tiden ännu mer en protestpress än nu. Den var praktiskt taget oberoende av reklamintäkter från vita företag. Man klarade sig på prenumerationer, och den kunde därför slå ner på alla de orättvisor svarta utsattes för. Den kunde också blåsa upp svarta bedrifter och ge omfattande redogörelser för NAACPs framgångar. Denna press lästes bara av svarta, och vita sydstatsbor visste inte ens om att den existerade. Därför kunde den vara rättfram och kritisk.

6 *Det ekonomiska området*

Alla dessa förändringar som jag kortfattat berört har en sak gemensamt: de innebar eller vittnade om förbättrade sociala förhållanden för svarta. Förbättringarna gällde mestadels den lilla medelklassen och gick långsamt, och deras situation var fortfarande mycket underlägsen de vitas. På det ekonomiska området, däremot, hade de svartas situation inte förbättrats utan tvärtom försämrats. Det gällde särskilt de svarta i de lägre klasserna.

Jordbruket i södern hade under årtionden haft en lågkonjunktur till följd av dess beroende av bomull, vars pris sjönk på världsmarknaden. Senare bidrog också bollviveln, en skadeinsekt, till svårigheterna. Situationen förvärrades under den stora depressionen. De svarta i jordbruket tillhörde nästan uteslutande den lägsta klassen av sharecroppers (arrendatorer som betalar en del av skörden i arrende) och arbetare. Den lilla ökningen av svart jordägarande hade upphört 40 år tidigare. Den låga utbildningsnivån och de starka rasfördomarna i de härjade jordbruksområdena i södern gjorde att de föll offer för mekanisering

och "vit infiltration".

De politiska åtgärder som vidtogs under den nya givningen för att motverka jordbrukskrisen var på det hela taget ogynnsamma för de svarta. Alla åtgärder som innebar effektivisering slog särskilt hårt mot dem. Följden blev att svarta tvingades bort från arbetsmarknaden ännu snabbare än tidigare. Under dessa omständigheter var det ett under att de faktiskt kunde skaffa och behålla så många arbeten i jordbruket som de gjorde.

Under depressionen hade de arbetslösa vita arbetarnas krav på arbetstillfällen i städerna tagit arbete ifrån de svarta och de stängde också effektivt alla möjligheter för svarta att söka sig till nya områden.

Lagar som reglerade lön och arbetstid och andra politiska åtgärder antogs för att få bort arbetsplatser med svärtlöner. Detta begränsade de svartas möjligheter att få arbete, eftersom de oftast innehade de arbeten som lagstiftningen slog hårdast mot.

Dessa händelser fortsatte att driva på utvandringen av svarta från södern till landets norra och västra delar. Den hade varit mycket omfattande under och efter första världskriget och fortsatt i mindre omfattning under depressionen.¹

7 *Kumulativa effekter*

De försämrade ekonomiska förhållandena för de svarta i de lägre klasserna ledde till ett växande missnöje som lade grunden till ett uppror. Alla förändringar hade också en inneboende cirkulär kausalitet med kumulativa effekter. Den stigande läs- och skrivkunnigheten, radioapparaterna och de bredare kom-

¹ Kapitel V, avsnitt 3.

munikationskanalerna gjorde svarta mer medvetna om det irrationella och orättvisa i Jim Crowsystemet.

Den växande isoleringen mellan de båda kasterna kom de vitas beteende att verka ännu okänsligare och hänsynslösare. Arbetslösheten, arbetsdiskrimineringen och fackföreningarnas ovillighet att acceptera svarta medlemmar bidrog alla till att förvägra de svarta en anständig utkomst. Eftersom de inte hade rösträtt kunde de inte försvara sin rätt i det samhälle där de var så många. Samtidigt fick de höra att de levde i en demokrati som fungerade i enlighet med den amerikanska trosbekännelsen. De obetydliga sociala förbättringarna förstärkte bara deras längtan efter sann rättvisa.

Jag har betonat den nya givens roll i dessa händelser. Den drev på de flesta av förändringarna. Samtidigt hade Högsta domstolen försiktigt börjat försvara de svartas författningsenliga rättigheter. Andra domstolar och till och med delstatliga administrationer följde efter, vilket också delvis berodde på den nya givens och juristernas större kompetens och engagemang.

8 *Undertryckta spänningar*

Under mina resor i södern fann jag att det växande missnöjet och bitterheten bland de svarta hela tiden begränsades av själva kastinstitutionen som i stort sett fortsatte att verka med full kraft. Därmed minskade de svartas möjligheter att reagera som grupp. Deras sjudande opposition hölls strax nedanför kokpunkten precis som vattnet i en tryckkokare.

Eftersom kontakterna mellan svarta och vita blev allt opersonligare ju mer isolerade de båda grupperna blev, kunde de vita utan större svårigheter hålla fast vid sin opportunistiska övertygelse om situationen

som oföränderlig, och de ansåg att de svarta helt enkelt måste anpassa sig. De svartas möjligheter att öppet protestera begränsades av praktiska överväganden. Eftersom de var fattigare än de vita och saknade makt, hade de behov av tillmötesgående svarta ledare som kunde skydda dem och tillförsäkra dem små fördelar. Också de vita behövde tillmötesgående svarta ledare för att hålla reda på de svarta. De behövde också tjallare som informerade dem om svarta som inte uppförde sig till belåtenhet.

Tillmötesgående svarta ledare och opportunistiska svarta informatörer hade funnits länge. På sätt och vis var de vitas behov av dem större nu än tidigare, eftersom de båda kasterna blev alltmer isolerade från varandra. De tillmötesgående ledarna tjänade syftet att hålla kommunikationslinjerna öppna. Innerst inne var de svarta hela tiden rädda för ekonomiska vedergällningar och fysiskt våld. Jag blev snabbt varse detta under mina resor i området.

Med tanke på alla dessa omständigheter förstår man varför sydstatsborna under så lång tid var mycket nöjda med sig själva och fortsatte att tro att de hade situationen under kontroll.

VIII

Krigets inverkan

Den känslolöshet som de flesta vita sydstatsbor uppvisade skulle skakas av vad som hände i USA till följd av kriget i Europa. Kriget orsakade en radikal förändring av en pressad situation.

1 En gradvis utveckling

USA fortsatte att formellt sett vara neutralt långt efter att det europeiska kriget hade brutit ut i september 1939. Den allmänna opinionen var däremot långtifrån neutral, och alla kände en stark sympati för Hitlers fiender. Jag minns att de som då var opinionsbildare i USA hade varit mycket kritiska när Chamberlain den 29 september 1938 kapitulerade för Hitler och tillkännagav ”fred i vår tid”.¹

Hitler härskade snart över hela den europeiska kontinenten. Undantagen var Sverige och Schweiz, som behöll sin neutralitet och självständighet. USAs neutralitet under Roosevelt hade blivit alltmer formell, eftersom landet byggde upp sin krigsarsenal och på olika sätt hjälpte Storbritannien. Det fanns hela ti-

¹ Kapitel I, avsnitt 5.

den stora grupper i landet som insisterade på att landet inte aktivt skulle delta i kriget.

Efter Pearl Harbor 1941 och Hitlers omedelbara krigsförklaring befann sig USA till slut i krig med Tyskland, utan att presidenten och kongressen hade behövt fatta beslutet. USA och Storbritannien hindrades under lång tid från att effektivt angripa Tyskland och de delar av Europa som tyskarna ockuperade. Det var först på D-dagen som kontinenten invaderades av amerikanska, brittiska och kanadensiska trupper. Bland dem fanns också en del trupper från de ockuperade länderna som flytt till Storbritannien.

Jag kunde bara följa krigets inverkan på USA fram till september 1942, då jag återvände till Sverige.¹

2 *Jämlikhet mellan raserna* *– ett mål för kriget*

Precis som i första världskriget drogs USA in i ett krig för att försvara demokratin. Förra gången handlade det om att försvara de olika europeiska befolkningsgruppernas självbestämmanderätt, som senare definierades i Woodrow Wilsons 14 punkter. Denna gång handlade det i första hand om att försvara jämlikheten mellan raserna.

Även om det fruktansvärda som skedde i koncentrationslägren, mordet på sex miljoner judar och förföljelserna av personer och organisationer som satte sig upp mot nazisterna inte till fullo uppdagades förrän de allierade arméerna trängde in i det ockuperade Europa kände man ändå till en del. Det amerikanska folket var därför helt på det klara med vad som försigick under nazisternas styre.

¹ Kapitel I, avsnitt 9.

USA måste inför hela världen stå som försvarare av inte bara politisk frihet utan också av tolerans och jämlikhet mellan raserna. Det faktum att japanerna, en färgad fiende, i sin propaganda försökte väcka antivita stämningar i Sydostasien gjorde det ännu nödvändigare att betona doktrinen om jämlikhet mellan raserna.

Man började nu livligt diskutera de centrala värderingar som jag i *An American Dilemma* kallade "den amerikanska trosbekännelsen". Den allmänna opinionen i norr erkände att behandlingen av svarta i det egna landet, särskilt i syd- men också i nordstaterna, inte stämde överens med dessa ideal. Och man kom överens om att diskrepansen mellan ideal och praktik skulle åtgärdas genom radikalare och snabbare reformer. Denna sorts uttalanden dök upp i tal, böcker, tidskrifter och ledare. De flesta insåg att det krävdes ansträngningar för att lösa negerproblemet, också i norr. Men naturligtvis fordrades mer omfattande reformer för att bryta Jim Crowsystemet i södern.

Dessa åsikter hade redan tidigare florerat i norr, men nu fick de ett starkare stöd. Liberala kongressmedlemmar från nordstaterna hade sedan länge angripit uppenbart författningsstridiga kashinder för de svarta i södern, särskilt de olika lagstadgade metoderna för att hindra dem från att rösta. Kongressmedlemmar från södern hade hela tiden lyckats slå tillbaka dessa angrepp, bl a genom att ändra sina egna delstatslagar i så små steg att det inte minskade förtrycket av svarta i någon större omfattning.

När jag och mina båda medarbetare arbetade på texten till *An American Dilemma* informerades vi dagligen om förändringar i den allmänna opinionen genom nyhetsmedierna och mängder av publicerat material.

3 *Den första reaktionen i södern*

I norr växte det nu fram en mycket radikalare förkastelsedom över kastsystemet i södern. Allt som sades i norr rapporterades i södern. Historiskt sett hade några av de bästa och mest inflytelserika sydstatstidningarna länge varit liberala, även om de vanligen inte uttalade sig om negerproblemet. De hade inte känt något behov av att rapportera om nordstaternas krav på en förändrad politik gentemot de svarta.

Den nya given hade redan gett sydstatsliberalerna större mod och till viss del också ett större inflytande. När somliga av dem försiktigt började kritisera behandlingen av svarta använde de inte svepande och allmänna termer som i norr utan riktade sin kritik mot specifika frågor, eftersom de hade förstahandskunskap om situationen. De klargjorde också att förändringarna måste gå långsamt. Men under detta tidiga skede delade de nordstatskritikernas syn på södern.

Denna fas då vita sydstatsliberaler kunde ställa sig på nordstatskritikernas sida var mycket kort.

4 *Reaktionen bland de svarta*

Denna "vita" diskussion följdes självklart med stort intresse av de politiskt medvetna svarta i både nord- och sydstaterna. Den svarta pressen, som nu hade ett nytt skäl till att fortsätta protestera, innehöll uttömmande redogörelser av diskussionen. Kommentarererna var ofta ironiska, ja cyniska, och mycket upprörda. Utvecklingen som bevakades av den svarta pressen, gjorde att de svarta kände sig ännu bittrare än tidigare, och förbittringen växte.

Under åren mellan de båda världskrigen hade de svartas utbildningsnivå blivit betydligt högre, och det samma gällde deras demokratiska kapacitet. Den

svarta pressen var bättre rustad än tidigare och kunde täcka fler områden. De svarta organisationerna hade växt i styrka. De nationella svarta ledarna hade blivit både bestämdare och bittrare. Den här gången var de inte villiga att utan vidare skjuta på sina krav tills kriget var över. Den åldrade och bittre Du Bois tog avstånd från sitt godtrogna råd att "sluta leden" som han hade gett sitt folk under första världskriget. Under detta nya krig varnade de svarta ledarna öppet och ibland provokativt för att kampviljan kunde vara dålig bland svarta.

Men de svarta var inga "femtekolonnare", som de ibland beskylldes för. De var i stället raka motsatsen till krigssmitare och förrädare. Precis som i första världskriget bad de om rätten att få slåss och dö för sitt land. Fastän de själva ibland ville poängtera att en färgad nation, Japan, framgångsrikt kämpade mot "anglo-saxarna" i Asien, var de ändå helt och hållet amerikanserade och kände den största respekt för USAs beslutsamhet att vinna detta krig. Deras klagomål gällde att deras patriotism inte utnyttjades till fullo.

USAs regering hade naturligtvis goda skäl att hålla sig informerad om vad som hände bland de svarta. Jag fick veta att några av mina tidigaste medarbetare hade anställts av inrikesdepartementet för att följa utvecklingen bland de svarta.

Jag fick också ett brev från inrikesdepartementet där de bad om en kopia av det jag dittills hade skrivit. Jag konsulterade Keppel, och vi kom överens om att detta inte nödvändigtvis innebar ett försök till censur. Negerproblemet var en mycket allvarlig fråga i den krigssituation som rådde. Det var fullt naturligt för regeringen att försöka använda sig av min undersökning. Men Keppel rådde mig att artigt avböja deras förfrågan, vilket jag också gjorde.

Keppel värnade helt enkelt om tankens frihet, som var något alldeles för värdefullt för att riskeras. Man

borde undvika alla antydningar om samförstånd mellan vetenskapligt arbete och myndigheter, till och med när ett krig pågick.¹

5 *De konservativa i södern vaknar*

Den tillfredsställelse de vita sydstatsborna under lång tid hade känt över rasfrågan var till ända. De kände sig allt mindre självbelåtna över att vara oinskränkta härskare över situationen i sin del av landet. Det fanns en ökad medvetenhet om att de svarta kanske beredde sig på att kräva sina rättigheter som amerikanska medborgare, och att det kunde bli slutet på Jim Crow-systemet. Allteftersom tiden gick började de konservativa vita sydstatsborna, en överväldigande majoritet i regionen, forma en beslutsam motståndsfront mot svarta och nordstatsbor och egna sydstatsliberaler som de allt oftare såg som förrädare.

Det låg rädsla och vrede bakom denna reaktion. De fruktade nordstaterna, där allt fler började agitera för att de svarta skulle ställa krav och motsätta sig normerna i södern. Nordstatsborna "lade sig i" och inkräktade på områden som inte angick dem. De borde respektera delstatliga rättigheter. De vita sydstatsborna fruktade också att nordstatsborna skulle göra nya ansträngningar att reformera dem mot deras vilja.

De började också oroa sig över sina egna svarta, som kanske inte längre var pålitliga efter att ha utsatts för denna propaganda från norr. Svarta rekryterades återigen till armén. Gamla minnen från rekonstruktionen om kontroll från norr och svart deltagande i den politiska och militära maktstrukturen, väcktes till

¹ Se förordet till den upplaga som kom ut till bokens tjugooårsdag, sid XXVI.

liv igen precis som under första världskriget, då svarta också burit uniform och varit beväpnade.

Nu fanns det också svarta nordstatsbor i militärläger i södern. Där blev de då och då inblandade i rasincidenter som fick stor publicitet. Hur skulle deras egna sydstatssvarta bete sig när de återvände från kriget och hade vant sig vid ett annorlunda umgänge mellan raserna?

Sent på sommaren 1942 höll självbelåtenheten bland vita sydstatsbor på att försvinna och ersättas av en växande skräck för kommande oroligheter och blodiga sammanstötningar. Liberala sydstatsbor var djupt oroad och försökte tona ner och begränsa sina reformkrav. Det fanns till och med svarta ledare som var oroliga för framtiden. De förutsåg en sammanstötning mellan de svarta och vita i södern.

6 *Hur var det med synen på ryssarna?*

När Hitler angrep Sovjetunionen, sin f d allierade, den 22 juni 1941 såg Roosevelt och Churchill snabbt till att Sovjetunionen blev deras allierade i kriget. Detta beslut rapporterades naturligtvis i den amerikanska pressen och accepterades utan några kommentarer.

När jag återvände till USA i maj 1941 cirkulerade det rykten i landet om att Hitler skulle angripa Sovjetunionen. Under min långa tågresa från Moskva till Vladivostok var många av mina medresenärer höga militärer och ämbetsmän. När vi diskuterade situationen fick jag ett intryck av att de ansåg Sovjetunionen vara helt och hållet i Hitlers makt, och att de i grunden var pessimistiska i fråga om landets förmåga att försvara sig om Hitler valde att angripa.

Sedan jag anlänt till USA talade jag inför Foreign

Policy Association. Jag hävdade att ett sådant angrepp var mycket osannolikt, eftersom Stalin uppenbarligen var beredd att göra allt som Hitler krävde av honom och att landet var nästan helt oförberett för krig. Alan Dulles, som var närvarande, förklarade att han inte delade min åsikt, och det dröjde ju bara två månader innan Hitler angrep Stalin. Jag hade ändå haft rätt i ett avseende, eftersom det stod klart att Stalin inte hade förutsett angreppet.

USA följde detta nya krig med stort intresse. Det såg ut som om Hitler lätt skulle vinna. De tyska truppernas snabba framryckning kommenterades, men allmänheten var inte särskilt intresserad. Man tog helt enkelt för givet att Sovjetunionen som så många andra länder i Europa skulle besegras av Hitler.

Så kom Stalingrad 1941–42 och därefter ryssarnas motanfall och den tyska arméns reträtt. Ryssarna ryckte fram västerut. De började besegra Tyskland, medan amerikanska och brittiska trupper i England fortfarande förberedde invasionen i Europa.

Efter Stalingrad började de amerikanska nyhetsmedierna alltmer förhårliga Sovjetunionen. Vid ett kort besök i USA 1943, då jag hade den svenska regeringens uppdrag att samla information om den ekonomiska situationen i USA och ta del i förberedandet av den nya världsorganisationen Förenta Nationerna, fann jag en oerhörd och i mina ögon överdriven respekt för Sovjetunionen som närmade sig vördnad.

Jag minns omslagen på den då populära tidskriften LIFE med stora porträtt på Roosevelt och Churchill på var sin sida om en blott leende Stalin. Jag minns också att jag höll en föreläsning i Washington för en utvald publik om den neutrala Sveriges situation, och att jag då i ärlighetens namn inte kunde undgå att nämna Stalins tidigare pakt med Hitler. Jag kommenterade också tidigare händelser i Sovjetunionen. Då kom en äldre dam, understödd av en lika gammal och

respektabel f d armégeneral, med invändningar och frågade bl a om jag inte kände till att Sovjetunionen hade den mest demokratiska författningen av alla jordens länder.

Denna sorts dyrkan var vanlig i USA, i Storbritannien och till och med i Sverige, och den förekom också bland de förtryckta folken i det övriga Europa. Den försvann först när det kalla kriget inleddes.

Jag ville få med dessa iakttagelser av vad som hände i USA strax efter det att jag lämnade landet 1942. Det är lätt att förstå varför jag inte ens ansåg det motiverat att nämna Sovjetunionen i just detta kapital om kriget.

IX

Det sista kapitlet i An American Dilemma

Jag kommer så väl ihåg hur jag och mina båda medarbetare arbetade på det sista kapitlet under de sista veckorna före min avresa till Sverige i september 1942. Vi kallade det "USA återigen vid vägskälet".¹ Jag är säker på att detta kapitel 45 inte fanns bland de utkast jag tidigare hade lämnat till mina vänner Louis Wirth och W. Franklin Frazier för kritik.²

1 *De första fem avsnitten och avsnitt 6*

De första fem avsnitten i detta slutkapitel innehöll en snabb översikt av det som hänt med rasrelationerna i USA sedan slutet av första världskriget. De motsvarade alltså de tre föregående kapitlen i denna nya bok, även om jag här har varit mycket mer noggrann och kapitlen gällt utvecklingen i södern. I alla fall fanns

¹ Ovanligt nog var detta kapitel daterat: augusti 1942. *An American Dilemma*, sid 1005.

² Kapitel I, avsnitt 9.

det i detta slutkapitel av *An American Dilemma* några mer utvecklade resonemang som jag utnyttjade i kapitel VIII ovan: exempelvis de svartas ställning i det nya kriget och konsekvenserna av miljötänkandet.

I avsnitt 6 i det sista kapitlet förutsåg jag att det skulle äga rum en fullständig omvandling av de svartas ställning i nordstaterna som skulle ge dem full jämlikhet. Att komma med en sådan förutsägelse om en slutlig lösning av rasproblemet var ett helt nytt sätt att tackla problemet, som radikalt skilde sig från de förutsägelser jag hade gjort i tidigare kapitel av *An American Dilemma*.

Eftersom de föregående kapitlen i denna bok avslutande har varit inriktade på de svartas ställning i södern, där Jim Crowsystemet var oförändrat vid krigets utbrott, tillåter jag mig citera en korrekt beskrivning av rasrelationerna i nordstaterna i början av kriget.

”I norr var trosbekännelsen långt före kriget stark nog för att tillförsäkra de svarta praktiskt taget fullständiga medborgerliga rättigheter i alla deras relationer med myndigheter, oavsett om det gällde rösträtten, domstolarna, skol- eller bidragssystemet. Däremot diskrimineras de fortfarande hänsynslöst i privata relationer, exempelvis när de söker efter arbete eller bostad. De vita nordstatsborna har i sina privata relationer med dem de inte känner samhörighet med farliga traditioner som härrör ur exploateringen av nya immigranter. Men också på dessa icke offentliga områden, och särskilt när det gäller försörjningen, börjar de vita nordstatsborna bli beredda att ge de svarta en hederlig chans. Men som enskilda individer är de uppenbarligen mindre benägna att förstå att det ankommer på dem att ge de svarta bättre chanser: i sina yrken, fackföreningar, kontor eller verkstäder, i sina bostadsområden eller i sina kyrkor. Den sociala paradoxen i norr är just att nästan alla är emot diskriminering i allmänhet men att nästan alla samtidigt utövar

diskriminering i privata relationer. Det är ackumuleringen av alla dessa privata former av diskriminering som skapar kasthinder i norr och för de svartas del leder till en ovanligt hög arbetslöshet, trånga bostadsförhållanden, brott och laster. De vanliga vita nordstatsborna är fullständigt okunniga om och oberörda av denna sociala process. Den här högdragenheten är självklart delvis opportunistisk, men den kan bekämpas med utbildning.”¹

Jag fortsatte med förutsägelsen:

”När nu de svarta i detta kritiska krigstillstånd i allt större utsträckning får välvillig publicitet i tidningar, tidskrifter och radio och av ämbetsmän och olika offentliga personer blir en av följderna att de vita nordstatsborna efterhand vaknar upp och blir varse hur de behandlar de svarta, och också inser vilka konsekvenser deras demokratiska trosbekännelse har för relationerna med svarta. Arbetet på denna undersökning har övertygat oss om att norra USA förbereder sig för en grundläggande omdefiniering av de svartas ställning. I norr kommer man att acceptera detta om förändringen drivs på av modiga ledare. Och nordstaterna har mycket större makt än sydstaterna. Den vita södern är en minoritet och ett nationellt problem.”²

Den här sortens förutsägelser avvek definitivt från undersökningens inriktning, som jag förklarade ovan i kapitel VI, avsnitt 1.

Skälen till denna avvikelse, som också angavs i slutkapitlet av *An American Dilemma*, var att jag trodde att slutet på kriget och demobiliseringen skulle leda till massarbetslöshet och generellt orsaka stora ekonomiska problem, och att ett omfattande statligt in-

¹ *An American Dilemma*, sid 1010.

² Ibid.

gripande skulle bli nödvändigt. Detta skulle i sin tur förändra förhållandena på arbets- och bostadsmarknaderna i grunden, vilket skulle innebära att de måste organiseras rationellt för att leda landet bort från en ekonomisk katastrof.

Fram till denna tidpunkt hade de vita arbetarna en ursäkt för att stänga ute svarta, eftersom dessa annars skulle översvämna deras verkstäder och bostadsområden. Men om regeringen tvingades genomföra storskaliga ingrepp skulle detta kunna förhindras. De svarta, som bara utgör 10 procent av befolkningen, måste fördelas jämnt över hela arbetsmarknaden. När privata relationer i allt högre grad förvandlas till offentliga relationer, som jag antog skulle ske, skulle de vita sydstatsborna gå med på att ge svarta jämlikhet.

Det jag förutspådde var en utveckling mot facklig anslutning, social lagstiftning och nationell planering som skulle upphäva den ekonomiska diskrimineringen, den enda form av diskriminering som är både betydelsefull och stark i nordstaterna. Då kommer andra former av diskriminering att minska i enlighet med min teori om cirkulär och kumulativ kausalitet.

Jag antog att denna radikala sociala förändring skulle bli en följd av en oerhörd arbetslöshetskris vid slutet av kriget. Denna kris inträffade inte. I stället skedde en mycket snabb återanpassning, eftersom medborgarna ville bli av med krigstidens alla restriktioner. Den ekonomiska svårighet landet ställdes inför blev tvärt emot vad jag hade förutspått. Den yttrade sig i en ökad efterfrågan på varor och tjänster som ledde till inflation.

2 *Den förutspådda utvecklingen i södern*

Jag har redan i det föregående kapitlet talat om den växande spänningen mellan vita och svarta i södern. De faror som framtiden bar på behandlades i avsnitt 7 av det nya slutkapitlet i *An American Dilemma*. Detta ägnade jag åt utvecklingen i södern. Jag blev varse en växande skillnad mellan den framtida utvecklingen av rasrelationerna i nord- och sydstaterna.

I detta slutkapitel drog jag slutsatsen att "den nationella kompromissen hade varat i två generationer, men nu börjar den kanske närma sig slutet, åtminstone relativt sett. Om tio år kan det mycket väl hända att man ser denna period i rasrelationernas historia i USA som ett tillfälligt *interregnum*. Kompromissen var inte en stabil jämvikt." Jag ansåg att negerproblemet skulle bli en nationell fråga.

"Till följd av denna utveckling, som drevs på av kriget och den kommande fredskrisen, är det troligen berättigat att förutsäga en växande spänning mellan de två regionerna som inte bara kommer att handla om negerproblemet. Den kommer naturligtvis inte att leda till ett inbördeskrig. Södern är nu relativt sett mycket svagare i alla avseenden. Nordstatsborna kommer antagligen inte att bli mer hänsynsfulla om spänningen i södern blir alltför stark och leder till blodiga sammanstötningar. Eftersom ett inbördeskrig är uteslutet och problemet därför måste lösas med politiska medel blir det av stor betydelse att den vita södern inte går emot en omdefiniering av de svartas ställning. Södern förändras snabbt, och sydstatsliberalismen har blivit en maktfaktor trots att den praktiskt taget aldrig har haft den politiska makten. I våra dagar är de liberala i södern mycket rädda för att ta itu med negerfrågan. Till och med de vanliga vita sydstatskonservativa är djupt splittrade. På kort sikt kan de förtränga detta, och

spänningen kan leda till våldsamma reaktioner. Men i det långa loppet innebär det att de kan komma att stödja jämlikhetsreformer.”¹

Också i fråga om rassituationen i södern slutade jag med att förutspå ett slutgiltigt avskaffande av rasdiskrimineringen, och än en gång hade jag fel.

3 *Internationella överväganden*

Resten av det sista kapitlet ägnade jag åt att klargöra de internationella aspekterna.

”Det som faktiskt har inträffat under de senaste åren är inte bara att negerproblemet har blivit en nationell fråga efter att huvudsakligen ha varit ett bekymmer för södern. Det har också fått oerhörda internationella konsekvenser, och detta är ytterligare ett skäl till att de vita nordstatsborna omöjligt kan kompromissa om de svarta med de vita sydstatsborna. Situationen är faktiskt av en sådan art att alla eftergifter åt de svarta i denna världshistoriska fas kommer att betala sig många gånger om, medan alla orättvisor kommer att bli utomordentligt kostsamma.”²

Resten av detta slutkapitel innehåller en del skäl till denna slutsats. Vissa är riktiga och andra tveksamma eller helt felaktiga. Texten rymde bl a en nyttig påminnelse om att antalet invånare av europeisk härkomst ökade sjufaldigt under 1600–1900, medan de andra bara ökade trefaldigt. På senare tid hade nativiteten bland de vita börjat sjunka allt snabbare, medan siffran för de färgade började öka allt snabbare på

¹ *An American Dilemma* sid 1015.

² Ibid.

grund av lägre dödlighet än tidigare. Det innebar att de vita proportionellt skulle komma att utgöra en allt mindre del av den totala befolkningen i världen.

Utan att klargöra varför antog jag uppenbarligen att kriget skulle leda till att kolonialsystemet kollapsade. Jag gjorde också det felaktiga antagandet att de underutvecklade länderna under kolonialt styre snabbt skulle industrialiseras när de en gång blev fria, eftersom de inte skulle behöva upptäcka allt på egen hand. Inom kort skulle den minskande vita minoriteten antingen duka under eller lära sig att leva i fredligt samförstånd med färgade.

”Det börjar bli bråttom med en överenskommelse grundad på jämlikhet. När de färgade nationerna en gång har fått makt och fortfarande erfar det vita föraktet och rasdiskrimineringen är det troligt att de blir indoktrinerade av rasfördomar som liknar de vitas – rasfördomar som bara kan tillfredsställas av att förödmjuka och underkuva vita.”¹

”Historien är aldrig oåterkallelig, och det är fortfarande möjligt att komma överens med de färgade folken. Deras rasstolthet och rasfördomar är fortfarande till största delen en försvarsmekanism, en reaktion som har byggts upp för att stå emot de vitas förödmjukelser. Det ser man tydligt hos de svarta amerikanerna, och det gäller antagligen också de andra färgade folken som ännu inte har smakat makten.”¹

”USA ser sig själv som mänskligheten i miniatyr. När det internationella ledarskapet vid denna avgörande tidpunkt övertas av USA fästs hoppet vid att detta land har en nationell erfarenhet av att överbrygga motsättningar i fråga om kultur och ras och också har en nationell teori

¹ *An American Dilemma*, sid 1018.

om frihet och jämlikhet för alla, även om denna inte konsekvent har praktiserats. Det USA hela tiden strävar efter är demokrati i det egna landet och utomlands. Den röda tråden i landets historia är det successiva förverkligandet av den amerikanska trosbekännelsen.

I denna bemärkelse är negerproblemet inte bara landets största misslyckande utan också dess ojämförligt största framtida chans. Om USA följde sin djupaste övertygelse skulle landets välstånd omedelbart öka. Den hundraåriga drömmen att USA borde ge hela världen dess egen frihet och dess egen tro, skulle bli verklighet. USA kan visa att rättvisa, jämlikhet och samarbete är möjligt mellan vita och svarta.”¹

4 *En radikal avvikelse från vetenskaplig forskning*

Citaten ovan bör ge en bild av resonemanget i denna sista del av slutkapitlet i *An American Dilemma*. Det är måhända förståeligt att unga människor i ett avgörande historiskt skede, ett världskrig, ägnar sig åt att beskriva en drömvärld. Men det var mycket olyckligt att denna dröm fick avsluta ett seriöst vetenskapligt arbete. När jag än en gång noggrant läste *An American Dilemma* för tio år sedan, struntade jag faktiskt i det sista kapitlet. Och jag hade helt glömt bort dess innehåll ända tills jag nu läste det för första gången. Jag kan inte förstå hur min vän och medarbetare Arnold Rose kunde låta trycka det, och eftersom han är död nu kan jag inte fråga honom.

¹ Ibid, sid 1021.

Ett trettonårigt mellanspel

De blodiga sammanstötningar som man trodde skulle äga rum mellan svarta och vita i södern inträffade inte.

I det här kapitlet inriktar jag mig på rasrelationerna under de 13 åren mellan min avresa från USA i september 1942 och det jag har kallat den svarta revolten i södern som började i december 1955. Som jag nämnde i förordet hade jag samlat in en del material om den senare utvecklingen i sydstaterna. Särskilt i detta och de tre följande kapitlen bygger jag på detta material.

Vad hände under dessa 13 år?

1 Utvecklingen från 1942 till 1955

Låt oss börja med de svarta soldaternas hemkomst från kriget. De vita sydstatsborna fruktade att de skulle återvända med nya och farliga idéer efter sina erfarenheter utomlands. Faktum var att de i det andra världskriget precis som i det första mestadels hade hållits åtskilda från vita och använts till enklare arbetsuppgifter i underhållsförband i stället för att ingå i stridsförband, som de hade hoppats få göra. Utbildade svarta stridsförband omvandlades också ofta till underhållsförband. Många svarta soldater skickades

inte ens utomlands utan stannade kvar i läger som oftast låg i södern. Protester mot segregeringen och diskrimineringen i de väpnade styrkorna förekom ständigt i den svarta pressen, som under denna period nådde sitt största mått av självständighet och hade stort inflytande bland de svarta, till och med i södern.

När de svarta soldaterna kom hem efter demobiliseringen mötte de ofta fientlighet från de vita. Den fruktan och vrede som hade byggts upp bland de vita sydstatsborna exploderade i våldsamheter på många ställen. De provocerades praktiskt taget aldrig fram av svarta. Angrepp på svarta i uniform var under en tid ganska vanliga. De vita som var inblandade – i många fall poliser – blev mycket sällan arresterade och ställda inför domstol. Och om de blev det, frikändes de oftast under olika förevändningar.

Allt detta följde den gamla sydstatstraditionen att lagen inte skulle skydda svarta mot vita. Ku Klux Klan höll på att byggas upp igen efter flera år av passivitet. Den här gången gick förföljelserna av svarta soldater så långt och blev så vanliga att måttfulla vita sydstatsbor blev bestörta och började agera. Vissa delstater i södern stiftade lagar mot Ku Klux Klan.

Även om terrorism och hotelser inte utplånades i sydstaterna var förföljelserna av hemkomna svarta soldater en övergående företeelse. Många av dem utvandrade till norr och andra blev frivilliga i armén, som fortfarande var segregerad. De var så många att krigsdepartementet på hösten 1946 satte upp en kvot för svarta soldater. Ännu fler av dem försvann i den svarta gemenskapens anonymitet. De utgjorde antagligen det stora flertalet.

Till följd av fortsatta teknologiska innovationer och marknadsförändringar gav jordbruket i södern allt färre arbetstillfällen åt svarta lantarbetare och sharecroppers. Samtidigt hade krigsekonomin skapat fler arbetstillfällen i fabriker utanför städerna. För svarta gällde det oftast mindre kvalificerade arbeten med låga löner. Särskilt i början var denna trend inte lika stark som efter första världskriget. Till skillnad från det första ägde detta inte rum under en djup depression. Urbaniseringen ökade också kraftigt.

Utvandringen till norr, som kulminerat under och efter första världskriget men fortsatte under depressionen, blev nu ännu mer omfattande.

Förändringarna (kapitel VI och VII) gynnade de svarta men ledde också till ett ökat missnöje bland dem. De gamla rasnormerna började vittra sönder. Samtidigt höll den svarta medelklassens isolering i sig.

Utbildningen för svarta blev allt bättre, men många vita politiska ledare i södern såg hotet mot principen "åtskilda men jämlika" i att de flesta svarta skolorna var i dåligt skick. Eftersom åtskilda skolor för svarta och vita var mycket väsentligt för dem kunde de nu tänka sig att lägga ner ytterligare pengar på svarta skolor, trots att de fortfarande skulle vara underlägsna vita skolor.

Den nya given hade medfört att några få städer i södern öppnat bibliotek, muséer och offentliga parker för svarta. I enlighet med ett beslut i högsta domstolen, som definitivt började bli mer liberal, hade vissa universitet börjat undervisa ett fåtal svarta studenter eller erbjudit dem stipendium till universitet i norr. Somliga yrkessammanslutningar avskaffade segregeringen. Däremot fortsatte det allmänna skolsystemet att vara fullständigt segregerat i hela södern.

Tendensen hos de vita makthavarna att behandla den svarta medelklassen mer rättvist blev allt starkare. I

somliga delstater började svarta röna ett bättre bemötande av polisen och domstolarna. De fick i viss mån också fungera som jurymedlemmar, även om det bara gällde mål där svartavar inblandade. Skälet till detta var att den högsta domstolen och olika federala domstolar i allt högre grad beordrade nya rättegångar när svarta inte hade ingått i juryn. Ett långsamt stigande antal svarta fick också registrera sig och rösta. På vissa ställen, mestadels i delstaterna som gränsade mot norr, ledde detta till att några få svarta valdes in i kommunfullmäktige och blev medlemmar av skolstyrelsen.

Förändringar som gynnade de svarta lyste nästan helt med sin frånvaro i jordbruksområdena och i den djupa södern. De som ägde rum när jag skrev *An American Dilemma* minskade inte de svartas förbittring över de återstående kasthindren. Jim Crowsystemet fortsatte att härska i södern.

3

Ett avbrott

Denna lugna period med förbättrade förhållanden för de svarta sydstatsborna avbröts i mitten av 1950-talet. Precis som tidigare orsakades denna förändring i rasrelationerna av stridslystna utbrott från de vitas sida. Den här gången var den utlösande orsaken Högsta domstolens epokgörande och samfälliga beslut den 17 maj 1954, som beordrade desegregering av allmänna skolor. Det var ett tydligt tecken på att hela Jim Crowsystemet stred mot författningen, och det slog mot den vita söderns sårbaraste punkt, eftersom skolsegregeringen var själva kärnan i den rådande kastordningen.

I de flesta områden i södern blev dock reaktionen fördröjd i ett år. Flera av Högsta domstolens tidigare beslut och motiveringar ledde till att det nya beslutet inte kom som en fullständig överraskning även för de

mer uppmärksamma vita sydstatsbor. Den inledande reaktionen var förhållandevis lugn, och den vita opinionen hade ännu inte samlat sig till ett starkt motstånd. Ett fåtal kyrkosamfund stödde till och med desegregeringen av skolorna av religiösa och moraliska skäl. Kommentarer i sydstatspressen och från många vita ledare i södern, särskilt i gränsdelstaterna, gick ut på att man mycket väl kunde anpassa sig till den nya ordningen, om man bara fick tid på sig.

Washington och Baltimore desegregerade genast sina skolor. I flera av delstaterna i den övre södern sade några inflytelserika ledare att de hade för avsikt att göra detsamma inom en viss tid. Men i stort sett gjordes ingenting för att följa beslutet, och i den djupa södern gjorde man inget alls.

I maj 1955 utfärdade Högsta domstolen sina direktiv för genomförandet av skoldesegregeringen. Den satte ingen tidsgräns, eftersom den insåg att det i många fall skulle ta tid att anpassa de lokala skolsystemen. De lokala skolstyrelserna blev ansvariga för desegregeringen, medan de federala distriktsdomstolarna skulle se till att den verkställdes. Det föll alltså på enskilda svarta familjer att vädja till de lokala skolstyrelserna om inget hände.

NAACP, som i början ville att högsta domstolen skulle sätta tidsgränser för desegregeringen, började omedelbart agera sommaren 1955. NAACP organiserade kampanjer för desegregeringen i hela södern. Inom sex månader hade ett antal distriktsdomstolar fällt utslag som alla beordrade desegregering enligt en fastställd tidsplan. Hjältarna i ansträngningarna att förverkliga högsta domstolens beslut var NAACPs advokater och domarna i de federala distriktsdomstolarna.

Den vita södern hade i början hälsat Högsta domstolens utslag om hur beslutet skulle verkställas som en seger för sin strävan att skjuta upp desegregering-

en. Man hade förlitat sig på de utnämnda distriktsdomarna, som till största delen kom från sydstaterna. Deras försvar av Högsta domstolens beslut och olagligförklarande av skolesegregationen blev en bitter besvikelse. I och med att de vita ställdes inför tvånget att verkställa Högsta domstolens beslut väcktes ett nästan hysteriskt motstånd bland dem.

4 *Uppror bland de vita i södern*

"Sydstatsmanifestet" lades fram i kongressen den 11 maj 1956. Det fördömde Högsta domstolens beslut om desegregation som ett "klart missbruk av juridisk makt" och lovade att bekämpa det med "alla lagliga medel". Manifestet visade att den vita södern nu stod enad mot desegregationen. Det hade undertecknats av 101 av 128 kongressmän från de elva staterna i den gamla konfederationen. Några få av dessa hade tidigare visat prov på en liberal hållning.

När manifestet undertecknats besökte jag handelssevis Washington, och jag utnyttjade tillfället att fråga en av mina liberala vänner bland sydstatssenatorerna som hade undertecknat det hur han kunnat göra något sådant. Han svarade att så som opinionen utvecklades i södern skulle han inte ha blivit återvald om han inte hade gjort det. Och han menade att undertecknandet var ett billigt pris för att vara kvar i senaten och där representera liberala åsikter i viktiga frågor. Manifestet skulle hursomhelst inte få någon betydelse, sade han, vilket han naturligtvis hade rätt i.

Vid denna tid hade sydstatsförsamlingarna antagit, eller var i färd med att anta, resolutioner som protesterade mot Högsta domstolens beslut och hävdade att det inkräktade på "delstatliga rättigheter". De försökte upphäva det och genomdrev beslut i distriktsdomstolarna som i vissa fall till och med innebar att

det allmänna skolsystemet avskaffades och ersattes av ett annat system som skulle hålla vita och svarta åtskilda. Virginia gick i januari 1956 i spetsen för detta motstånd mot Högsta domstolen och liknande beslut i federala distriktsdomstolar.

Vissa delstatsförsamlingar försökte även stoppa de lokala NAACP-avdelningarnas aktiviteter. Trots att man lyckades försvaga moralen inom dessa avdelningar fortsatte ändå huvudorganisationen, som hade sitt högkvarter i norr, med sitt arbete.

Den vita södern var i uppror. Det fanns mer än 100 snabbt framväxande grupper i regionen som stödde segregeringen. Av dem var De vita medborgarnas råd det mest betydelsefulla, grundat i området kring Mississippi kort efter Högsta domstolens beslut. De vita medborgarnas råd spreds sedan över hela södern och var som starkast 1956 med omkring 250 000 medlemmar.

För den vita överklassen utgjorde rådet en sorts Ku Klux Klan för gentlemän. Det motsatte sig våld, och dess taktik var ekonomiska hotelser mot den svarta medelklassen. Den svarta medelklassen hade mycket att förlora på bojkotter i form av förlorade arbeten, uteblivna krediter, in-teckningslån, affärsmöjligheter och andra former av sociala tvångsmetoder. Till och med somliga vita liberaler trakasserades, bland dem läkare, präster och professorer som trakasserades och ibland förlorade sina befattningar när de inte stödde dessa bojkottåtgärder.

Som väntat ökades det inledande trycket på de svarta för att få dem avstå från petitioner och rättstvisiter med påtryckningar mot svarta på alla områden. Utvecklingen mot ett ökat antal svarta röstande avbröts.

Samtidigt började den våldsbenägna Ku Klux Klan att återigen agera. När de vita vände sig mot de svarta, skedde det med våld. 1955 lynchades tre svarta, de

första fallen av lynchning sedan 1951. Bostäder och kyrkor sprängdes. I enlighet med gammal tradition straffades nästan aldrig de skyldiga.

5 *Maktstrukturen i södern*

Det förhärskande enpartisystemet och Jim Crowförtrycket av svarta gjorde att södern ibland kallades en fasciststat. Men som jag påpekade i *An American Dilemma* var detta felaktigt. Södern saknade helt och hållet en fasciststats centraliserade organisation. Sydstatspolitiken var tvärtom decentraliserad och ofta kaotisk. Det demokratiska partiet i södern var motsatsen till ett statsparti i fascistisk bemärkelse. Det fanns ingen medveten politisk ideologi, ingen fast sammanknuten regional eller delstatlig organisation och ingen centraliserad och effektiv byråkrati. Södern var politiskt enad i ett enda syfte, att hålla de svarta utanför. De vita vågade inte dela på sig av fruktan för att den andra sidan skulle dra till sig svarta röster så som skett vid jordbrukspopulismen på 1890-talet.

Den enda politiska tanke som höll samman de vita sydstatsborna var att Jim Crowsystemet skulle härska, och att de svarta varken skulle ha rösträtt eller kunna göra sig hörda. De olika delstaterna och därmed de olika lokala funktionärerna var alltså fria att göra som de ville. Den historiskt betingade kulturella likheten återspeglades inte i någon politisk enhet.

Det var polisen som skötte den vardagliga kontrollen av de svarta. Poliserna hade dåligt betalt, saknade oftast utbildning och hade ingen särskild polisutbildning.

Valdeltagandet var mycket lågt i södern även när de vita inte längre härskade oinskränkt. De som valdes till senaten eller representanthuset blev kvar på sina poster under lång tid. På grund av den utomordentliga

vikt som lades vid tjänsteår i Washington blev de ofta ordförande i utskott. Enligt gammal amerikansk tradition har en ordförande stor makt. Ett slående exempel på detta var senator Eastland, som under lång tid var ordförande i senatens juridiska utskott.

Man använde sig också av en "filibuster", som innebar att debatter inte kunde avslutas och därmed inga beslut fattas. Sydstatssenatorerna utnyttjade den regeln, och detta gav dem makt att förhindra att lagar antogs mot deras vilja. Det var först när man 1963 sänkte procenten röster som behövdes för att avsluta en diskussion och fatta beslut från 70 till 60 procent som det blev möjligt att besluta om den nya lagstiftningen.

XI

Den slutliga konfrontationen

Det var mot denna bakgrund av växande och organiserad vit påtryckning för att hålla de svarta på plats som den svarta revolten exploderade. Allt fler svarta i södern började känna att Jim Crowsystemet var outhärdligt.

Gnistan blev den framgångsrika bussbojkotten i Montgomery 1955–56. Den utlöste en kedjereaktion som på några få år resulterade i en rörelse som inriktade sig på att krossa Jim Crowsystemet i hela södern.

1 Bussbojkotten i Montgomery

För första gången slöt svarta ur alla klasser upp och handlade som en enhet. Det var därför bussbojkotten i Montgomery fick epokgörande betydelse. Jag anser av det skälet att en närmare analys är berättigad, även om den svarta revolten nådde sin fulla omfattning först efterhand under de följande åren.

Det hela började med en incident som hade inträffat många gånger förr i södern och flera gånger i Montgomery: den första december 1955 arresterades en svart kvinna som vägrade att lämna sin sittplats på bussen åt en vit man därför att hon hade ont i fötterna. Den här gången blev den omedelbara följden av hen-

nes arrestering en organiserad bussbojkott, där svarta ur alla sociala och ekonomiska skikt samarbetade och nästan ruinerade bussbolaget.

Bojkotten hade egentligen planerats för en dag, men den utvecklades snabbt till en långvarig kamp. De svartas krav var till en början blygsamma: de vita bussförarna skulle vara hövliga också mot sina svarta passagerare, först ombord skulle få sittplats och svarta förare skulle köra de rutter där det mest var svarta som åkte. När dessa krav inte accepterades, utvecklades bussbojkotten snabbt till en regelrätt kamp mot segregation på bussar.

Bojkotten leddes av en ung präst i en av de många svarta kyrkorna i staden. Hans namn var Martin Luther King, och han hade tjänstgjort som präst bara i lite mer än ett år. Själv var han endast 26 år gammal.

Från början hörde King knappast till dem som var inriktade på att leda en svart rörelse för att störta Jim Crowsystemet i södern. Däremot var han med i en lokal NAACP-avdelning och medlem av det lokala rådet för mänskliga relationer som var underordnat det södra regionala rådet. Ända fram till bussbojkotten hade han ägnat sig åt sina prästerliga plikter i sin kyrka. Liksom de flesta svarta ur medelklassen hade 1954 års beslut i Högsta domstolen och det som då hänt i södern gjort honom mer medveten om de svartas strävanden. Men före incidenten som ledde till bojkotten hade han inte visat några tecken på att vilja leda en kamp.

Det lokala vita etablissemanget använde alla beprövade metoder för att skrämma de svarta. King och en del andra svarta ledare kastades med jämna mellanrum i fängelse. Under en tid förekom mängder av systematiska övergrepp, arresteringar och polisanmälningar. Bomber exploderade och våld utövades, och hotelser om ännu mer våld kom i telefon eller brev. Ku Klux Klan började visa vad den gick för. Men hela

det svarta samhället stod fast, och det var de vita som stod för allt våld.

Allt detta fick ett brått slut när en federal domstol i november 1956 förklarade att segregeringen på bus-sar var författningsstridig. Det gällde inte bara vid re-sor från en delstat till en annan, som Högsta domsto-len redan tidigare hade fastslagit, utan också vid loka-la resor. Faktum var att detta domstolsbeslut räddade den svarta busstrejken, som man annars hade tvingats avblåsa. Det hade varit svårt att upprätthålla moralen för så lång tid.

Men till skillnad från beslutet 1954 som var en gnis-ta som ledde till långsamma förändringar under hårt motstånd från de vita blev domstolsbeslutet 1956 be-kräftelsen på en fullständig seger för en svart pro-teströrelse som blivit framgångsrik därför att den solidariskt hade hållit samman.

2

Spridningseffekten

Bussbojkotten i Montgomery utlöste liknande sam-fällda aktioner i Tallahassee och andra städer i sö-dern. Uppmuntrad av segern för de svarta i Montgo-mery spred sig rörelsen över allt större områden, och det dröjde inte länge förrän bussegregeringen hade avskaffats i praktiskt taget varje stad i södern.

Inom några få år breddades rörelsen för jämlikhet mellan raserna. Svarta marscherade och demonstre-rade under ordnade förhållanden mot ett orättvist samhälle. De bojkottade företag som inte anställde svarta arbetare. "Freedom riders" reste genom sö-dern i bussar och järnvägsvagnar som tidigare varit märkta "endast för vita".

Man utvecklade en ny taktik: "sit-ins" (ungefär sät-ta sig och sitta kvar). När man hade använt denna tak-tik i ett år desegregerades lunchbarerna i mer än 150

städer i södern. Då hade en liten men effektiv styrka av svarta och några få vita från norr förenat sig med de svarta sydstatsborna. Kampen fördes hela tiden i södern, där de svarta enhälligt stod bakom demonstrationerna. Kraven på rättvisa breddades alltmer: rätten att registrera sig och rösta, rätten till förbättrade arbetsmöjligheter, rätten till effektiv desegregering i skolorna i enlighet med Högsta domstolens beslut osv.

3

Hur gick det till?

Montgomery skilde sig inte från många andra städer i södern. Den hade en befolkning på drygt 100 000, varav 40 procent var svarta. Rasrelationerna hade varit och var fortfarande ganska fridsamma och höll sig i stort sett inom de fastslagna ramarna. Några få svarta protesterade, men före bussbojkotten hade de inte många anhängare bland stadens övriga svarta.

Enligt Kings eget vittnesmål var den svarta medelklassen, och då inte minst prästerna i de svarta kyrkorna, lamslagna av likgiltighet och splittring. Många av dem befann sig i sårbara positioner. Det gällde också de lägre klasserna. De var beroende av de vitas välvilja för arbeten och små fördelar. De flesta var apatiska, och massorna förblev passiva. Sådan var situationen i Montgomery, och det finns skäl att tro att den var i stort sett likadan i andra städer i södern.

Som King själv förklarade:¹ ”Jag fann att de svarta hade fallit offer för en trefaldig sjukdom – splittring bland ledarna, likgiltigheten bland de utbildade och passivitet bland de outbildade. Dessa omständigheter

¹ Stride Toward Freedom. The Montgomery Story, 1958.

hade nästan övertygat mig om att det aldrig skulle gå att genomföra en bestående social reform i Montgomery... Vid denna tid accepterade både svarta och rika de väletablerade segregeringsmönstren som fakta.”

Det var dessa svarta som plötsligt sporrade det svarta samhället till en enhällig, eller nästan helt och hållet enad, kamp mot segregation och diskriminering. Och allt detta utvecklades ur en incident som hade inträffat många gånger tidigare och knappast var mer än en överilad handling. Men den gav upphov till en rörelse som sedan spreds över hela södern och hela tiden breddade sina krav.

Hur kom det sig att denna incident ledde till så omfattande konsekvenser? King själv har förklarat hur han nästan tvingades in i sin ledarroll av de svartas beslutsamhet att kämpa för sina rättigheter, och att det var först i efterhand som han utvecklade den direkta och fredliga aktionens filosofi och taktik, som gjorde honom till ledare för den svarta revolten i södern.

Situationen hade mognat till vad King kallade ”kulmen på en långsam utvecklingsprocess... Förr eller senare blir människor trötta på att vara förtryckta.” De svarta ledarnas splittring och massornas passivitet försvann, och alla stod enade.

Det avgörande i sammanhanget var att alla svarta var beredda att gå med i kampen. Besluten fattades enhälligt vid massmöten i kyrkorna där svarta ur alla klasser deltog. Kastsystemet och dess nyckeleffekt – att alla svarta var underkastade den stränga Jim Crowsegregationen och diskrimineringen – gjorde det möjligt för dem att enas över klassgränserna.

Det märkliga var att denna folkresning fortsatte som en disciplinerad och samlad rörelse som alla svarta deltog i, och att den var inriktad på breda men realistiska mål.

När rörelsen senare fortsatte på olika platser och

med skilda syften över hela södern var det i allmänhet inte särskilt många som deltog i demonstrationerna. Det gällde särskilt de sit-ins som genomfördes. Men intrycket av massdeltagande höll sig, eftersom alla svarta stod bakom dem som agerade.

Det fanns ytterligare skäl till att den svarta revolten så snabbt spred sig över hela södern. Ett var den ideologiska trenden i Högsta domstolen och NAACPs vilighet att stödja rörelsen i de federala domstolarna när det behövdes. Det vita södern blev vid denna tid allt mer medveten om att de inte hade landets lagar på sin sida i sina försök att upprätthålla Jim Crowsystemet, och särskilt de omständliga delstatliga Jim Crowbestämmelserna förklarades olagliga varje gång de utmanades av svarta.

4

Ytterligare förklaringar

En annan förklaring, som King själv anförde, var att kostnaden för att ge upp Jim Crowsystemet var låg:

”De begränsade reformerna har inte kostat mycket. Det krävs inga utgifter, och inte heller några skatter, för att låta svarta dela lunchbarer, bibliotek, parker, hotell och andra inrättningar med vita. Inte ens den psykologiska anpassningen är särskilt krävande. Efter att i årtionden ha överdrivit de känslomässiga svårigheterna kan det hända att vita sydstatsbor dignat under bördan, men de kollapsade inte när kraven på nya förhållningssätt blev ofrånkomliga. Betydande förändringar i samband med röstregistrering krävde varken ekonomiska eller psykologiska offer. Spektakulära händelser som dramatiserade kraven skapade en felaktig bild av en tung börda.”¹

¹ Stride Toward Freedom. The Montgomery Story, 1958.

King tillade att "de verkliga kostnaderna ligger i framtiden". Han förutsåg ett hårdare motstånd från de vitas sida. "De svartas rabatterade utbildning måste i framtiden betalas med det fulla priset om kvalitetsutbildning ska förverkligas. Det är svårare och dyrare att skapa arbetstillfällen än röstregister. Det är långt mer komplicerat att utrota slumområden som hyser miljoner än att integrera bussar och lunchbarer."¹

Senare hävdade ofta svarta nordstatsförfattare att krossandet av Jim Crowsystemet i södern inte hade någon större betydelse för svarta i de lägre klasserna. De hade inte något emot att segregeras i bussar och andra inrättningar och hursomhelst hade de inte råd att utnyttja de olika möjligheterna att gå ut och äta, handla och roa sig som nu blev tillgängliga. Jag anser att detta är en helt felaktig synpunkt.

Angreppet mot segregeringen på bussarna var bara början till proteströrelsen. Den breddades snart till att omfatta organiserade aktioner, både för att få svarta att rösta och för att skapa arbetsmöjligheter och höja lönerna för svarta arbetare. Många andra mål än att förändra Jim Crowstrukturen integrerades i rörelsen. När King mördades 1968 skulle han just leda en demonstration för de strejkande och underbetalda städarna i Memphis, Tennessee.

Den nya frihet som de svarta efterhand vann förändrade de fattiga svartas materiella villkor och utlovade ännu större möjligheter i framtiden, även om det gick långsamt att höja den ekonomiska standarden.

Men det är sant att krossandet av Jim Crowstrukturen inte kostade de vita särskilt mycket. Den var oekonomisk i sig själv. Till och med de vita hade nytta av att den upplöstes.

¹ Ibid.

XII

Den fredliga aktionens ideologi och taktik

1 Det stora frågetecknet

Jag känner att jag i det föregående kapitlet inte på ett tillfredsställande sätt har lyckats förklara den svarta revolten i södern och dess snabba och varaktiga framgång. Det är först och främst nödvändigt att klargöra hur det kom sig att alla svarta ur olika klasser i Montgomery kunde hålla samman mot de vitas hotelser och trakasserier i nästan ett år, tills de slutligen vann kampen tack vare en vädjan till den federala domstolen.

De svarta i Montgomery var mycket splittrade, huvudsakligen men inte uteslutande av klassgränser. Hur kunde de nå en sådan enighet, hur kunde den sprida sig över hela södern, och hur kunde den bibehållas under så lång tid? Som jag påpekat skilde sig inte denna stad från många andra i södern. I alla av dem, också i Montgomery, hade det förekommit åtskilliga incidenter liknande den som utlöste bojkotten. Varför utlöste just denna en fredlig proteströrelse som var verksam under så lång tid?

Jag tror att svaret på dessa frågor är att Martin Luther King fanns i Montgomery, och att hans ledarskap var avgörande för den fortsatta utvecklingen av

den svarta revolten i södern. Jag tror med andra ord att Kings personlighet är den huvudsakliga förklaringen till vad som hände i staden och det som sedan följde i hela södern.

2 *Förebud om den svarta revolten i södern*

Generellt tror jag man kan säga att alla ansvarsfulla svarta ledare aldrig tog till våld, hur mycket de än skilde sig åt i andra avseenden. Det måste ha varit uppenbart för dem att de inte vann något på att använda sådana metoder.

De svartas svaga ställning i USA förklarar varför våld var ofruktbart. För 40 år sedan utgjorde de svarta något under 10 procent av befolkningen. Nu ligger siffran något över 10 procent. De var alltså en liten minoritet av USAs befolkning. Och i södern, där det stora flertalet av dem bodde, var de förtryckta av Jim Crowsystemet. De hindrades bl a från att rösta, och de hade dessutom inte mycket av det som ger makt: rikedom, kontakter, utbildning osv.

Redan tidigare hade det förekommit icke-våldsprotester mot Jim Crowsystemet. De ägde alla rum i norr och hade fått obetydligt stöd av de svårt förtryckta svarta i södern. Bayard Rustin, som kom från en kväkarläkt hade varit en av de mest framstående ledarna i norr. Han hade utvecklat den fredliga direkta aktionens filosofi i minsta detalj. King var inte så artikulerad alldeles i början av sin roll som ledare för bussbojkotten. Rustin hade lett "freedom riders" redan 1947 för att se om den vita södern kunde tänkas acceptera högsta domstolens förbud mot segregeringen av busspassagerare som reste från en delstat till en annan. Han hade arresterats många gånger och glatt låtit sig kastas i fängelse.

Han var heller inte ensam om att genomföra sådana protestaktioner i södern. Redan vid slutet av 1940-talet hade Congress of Racial Equality (CORE) och Fellowship of Reconciliation stött "freedom riders" i gränsdelstaterna. CORE hade också gjort försök med sit-ins. Student Non-Violent Coordinating Committee (SNCO) grundades så sent som 1960. När den svarta revolten i södern växte tog SNCO som sin uppgift att rekrytera frivilliga för sit-ins och demonstrationer.

Alla dessa ungdomsorganisationer hade grundats i norr. De var små och innehöll vanligen både vita och svarta. Södern utgjorde ett sorts ställföreträdande slagfält för dem. De hade inget massivt stöd från de svarta i norr. Deras organisationer var inte heller sammanknutna med NAACP, den nationella svarta organisationen som hade lokalavdelningar i sydstaterna, och arbetade med att mobilisera och effektivt driva på svarta klagomål i samband med skoldesegregeringen.

3

Vem var King?

Martin Luther King kom från en mycket respekterad familj. Både hans far och morfar hade varit baptistpräster. Han fick en grundlig utbildning i norr, och han hade utöver sina tre års teologistudier också bedrivit högre studier vid Boston University, där han tog sin doktorsexamen. Hans akademiska studier gav honom inblick i alla möjliga ideologiska och moraliska tankesystem.

Socialt och bildningsmässigt hörde han till toppen bland de svarta prästerna och mer allmänt till den svarta och vita intellektuella eliten i södern. När han anlände till Montgomery som präst vid Dexter Avenue Baptist Church 1954 var det naturligt att han trots sin ungdom blev ledare för bussbojkotten när den ut-

bröt följande år.

När King blev ledare hade han som nämnts ingen genomarbetad filosofi om fredliga direkta aktioner. Men det dröjde inte länge förrän hans tankar klarade.

Kings filosofi hade sin grund i hans religiösa tro och dess konsekvenser för mänskliga relationer. En huvudtanke i den var att de svarta sydstatsbornas uppror inte skulle ha några inslag av hat. Han ville att de fredliga direkta aktionerna mot orättvisorna skulle genomföras med kärlek till dem som var emot och även till de vita som avskydde honom själv och hans anhängare och behandlade dem illa. Uppenbarligen fick dessa tankar snabbt en ännu fastare form. I avsnitt 4 återkommer jag till de metoder han använde för att få svarta att ansluta sig till denna politiska teknik.

För King var Mahatma Gandhis fredliga uppror mot brittena en förebild. Gandhi tillät inte sina anhängare att använda någon form av våld, och han var alltid beredd att ta dem som inte lydde honom i upp-tuktelse. King hade satt sig in i Gandhis läror och politik vid universitetet. Och trots att han också hade studerat många andra tänkare kände han sig stå närmast Gandhi. Fyra år efter bussbojkotten reste han till Indien, där han bl a träffade Gandhis lärjunge Jawaharlar Nehru.

Ända från första början inriktade han sig på detta slag av ledarskap inom Montgomerys svarta kyrkor. I dem hölls mötena, och där fattade man ofta enhälliga beslut om vilka strategier som skulle användas vid bojkotten. Han hade ett nära samarbete med andra svarta präster i staden, särskilt Ralph David Abernathy. 1955 organiserade han Montgomery Improvement Organisation, som i första hand var en organisation för kyrkoledare. När den svarta revolten växte grundade han Southern Leadership Conference. Han

arbetade hela tiden för att engagera de svarta kyrkorna i proteströrelsen.

Det är ett under att King från allra första början ända till slutet lyckades hålla kvar den svarta revolten på kärlekens, broderskapets och icke-våldets väg när de svarta utsattes för så mycket våld från det vita etablissemanget. För att kunna förklara hur detta var möjligt måste jag gå närmare in på Kings personlighet, och särskilt hans sätt att påverka de svarta massorna genom att ge de svarta kyrkorna en ny inriktning.

4 *Den fredliga direkta aktionens taktik var framgångsrik*

Som jag nämnde hade de vita sydstatsborna organiserat sig vid mitten av 1950-talet. De gjorde starkt motstånd mot de svarta som utnyttjade Högsta domstolens beslut från 1954 och den beordrade desegregeringen av skolorna. Högsta domstolen var emellertid fast besluten att upphäva alla Jim Crowsystemets lagar och bestämmelser.

Detta skapade motstånd bland de vita, och etablissemanget, som sträckte sig från delstaternas maktcentra ner till de lokala polisstyrkorna, var fast beslutet att med alla medel stå emot alla försök från de svartas sida att utnyttja de möjligheter som domstolens beslut öppnade.¹

Redan under bussbojkotten i Montgomery förekom hotelser och våld mot de revolterande svarta. Sedan spred sig den svarta revolten över hela södern, och den protesterade mot många andra former av diskriminering. De stora svarta demonstrationerna bemöttes med våld från det vita etablissemangets si-

¹ Se kapitel X, avsnitt 4.

da. Etablissemangent agerade genom det lokala polisväsendet och stöddes aktivt av många fattiga vita som hyste ett nedärvt hat mot svarta. Men King och hans vänner lyckades övertala de svarta att inte själva ta till våldsamma vedergällningar.

Med King som ledare visade sig detta vara en framgångsrik taktik i kampen mot Jim Crowsystemet. Det faktum att den grymma behandlingen av svarta inte bemöttes med våld från deras sida minskade efterhand stödet för det etablissemang som skapats för att hålla dem nedtryckta. Detta bekräftade för Kings anhängare att de kunde vinna över de vita genom att älska i stället för att hata sina förtryckare. För King själv och hans närmaste medarbetare kom absolut inte taktiska hänsynstaganden i första rummet. De handlade utifrån en moralisk övertygelse. Men det är ändå viktigt att minnas att Kings moraliska ståndpunkter visade sig vara taktiskt mycket framgångsrika.

Överallt dit proteströrelsen spred sig var det så. När vanliga vita amerikaner i både norr och söder såg polishundar bita små svarta barn i Birmingham 1963, och två år senare såg poliser misshandla fredliga svarta demonstranter i Selma sade de till sig själva: *Detta är fel!* Våldet från de vitas sida och de svarta ledarnas och massornas fasta beslut att inte acceptera misshandel men ändå inte slå tillbaka är en av förklaringarna till att den svarta revolten i södern blev så framgångsrik.

Som jag nämnde i kapitel X började revolten vid en tid då vita sydstatsbor ville hålla de svarta på plats, och när polisen också hela tiden använde våld mot de svarta. Så sent som två månader efter den marsch till Washington som innebar seger för revolten – se kapitel XIII nedan – exploderade en bomb i en svart kyrka och dödade fyra barn och skadade många fler. I Mississippi dödades tre personer som arbetade för medborgarrättsrörelsen. Polismisshandel och trakasserier

var vanliga också i fortsättningen, och de svarta blev ofta godtyckligt arresterade och ställda inför domstol. Så sent som mellan 1965 och 1967 mördades 25 medborgarrättsdemonstranter, och bara tolv av de skyldiga arresterades. I rättegångarna som följde var alla jurymän vita, och bara en av mördarna befanns skyldig.

Det är historiens ironi att inget bidrog mer till den svarta revoltens seger i södern än dessa fortsatta illdåd. Den landsomfattande publicitet som dessa händelser fick oroadе till och med vita medelklassgrupper i södern. Ledarna för näringslivet i städerna i den övre södern ville ha ett fridsamt affärsklimat.

I egenskap av ledare för den svarta revolten var King naturligtvis medveten om dess framgång, och han såg i detta en bekräftelse på det riktiga i icke-våldsfilosofin som härrörde sig ur hans religion och moralsyn.

Jag skulle vilja studera mer i detalj hur det gick till när den bildade vita överklassen upptäckte att det var nödvändigt att protestera mot den politiska maskin som drev detta våldsamma förtryck av svarta. Hur lyckades de få tillräckligt med anhängare i den vita medelklassen och, i viss omfattning, också i de lägre klasserna? När denna ståndpunkt accepterades, blev följden en radikalt förändrad vit politik, och man accepterade faktiskt att Jim Crowsystemet efterhand upplöstes.

5

De svarta kyrkorna

I kapitel 40 av *An American Dilemma*, där utvecklingen av de svarta kyrkorna diskuteras, visade jag att de redan då jag studerade rasrelationerna i södern hade växt så mycket att de omfattade nästan alla svarta i södern. Med några få undantag var de svarta kyrkorna i södern, precis som de vita, lågkyrkliga och mestadels

baptistiska eller metodistiska.

De hade inte mycket samröre med de vita kyrkorna av samma denominationer. I det södern där Jim Crowsystemet härskade vågade ingen präst i en vit kyrka ens ta upp frågan om behandlingen av svarta kunde ifrågasättas av moraliska och religiösa grunder. Samtidigt som miljontals dollar hela tiden samlades in för missionärsarbete utomlands var det nästan omöjligt att väcka frågan om ekonomiskt stöd till svarta kyrkor. De var alltså självständiga även i denna bemärkelse.

Liksom de flesta kyrkorna i USA fungerade de svarta kyrkorna som samlingsplatser för alla möjliga sociala aktiviteter, och nästan hela den svarta befolkningen anslöts till någon av dem. Skillnader emellan de svarta kyrkorna gällde huvudsakligen församlingens sociala ställning. På den tiden var prästerna i dessa kyrkor opolitiska. De som jag träffade när jag studerade rasrelationerna i södern och spanade efter begynnande förändringar gav ett verklighetsfrämmande intryck, och de gjorde inte mycket för att förbättra de svartas lott.

En svag punkt i min analys var att jag inte insåg att de svarta kyrkorna trots detta utgjorde en unik självständig svart organisation som kunde vitaliseras.

Min hypotes är att när King och hans vänner började leda den svarta revolten i södern var kyrkan den plats där de kunde ingjuta sitt budskap. Kyrkans budskap blev att de svarta skulle resa sig mot orättvisor och samtidigt älska sina fiender, och att de utan vedergällning skulle acceptera våldet från det vita etablissemanget i dess försök att bevara Jim Crowsystemet.

Det råder inga tvivel om att den fredliga direkta aktionen var en framgångsrik taktik. Däremot måste det klargöras hur King kunde få de svarta att avhålla sig från att möta våld med våld. Min förklaring att King och hans vänner lyckades ingjuta sin icke-våldsdok-

trin i de svarta massorna i södern genom att mobilisera kyrkorna kräver naturligtvis en mer detaljerad undersökning, som inte jag kan genomföra så långt borta i tid och rum från stridsplatsen.

6 *"Svarta och vita tillsammans"*

Innan jag avslutar detta kapitel vill jag återigen betona att Martin Luther Kings insisterande på ett fredligt motstånd mot orättvisa lagar var av avgörande betydelse för den sympati som den svarta revolten väckte först och främst hos de liberala presidenterna från och med Franklin Delano Roosevelt. Den fick också kongressen att efterhand stifta nya och radikala lagar, som jag återvänder till i kapitel XIV.

Det vita etablissemanget i södern konfronterades med en enad svart befolkning som slöt sig samman vid bönemöten och demonstrationer och krävde rättvisa samtidigt som de förklarade att de älskade och tyckte synd om sina förtryckare. För vanliga hyggliga vita sydstatsbor blev det allt svårare att tolerera dem som begick våldshandlingar mot svarta som inte svarade med våld, utan vidhöll att de älskade sina angripare och bad för dem.

Också om man bortsåg från den religiösa grunden till Kings filosofi innehöll den en stor portion sunt förnuft. Ett från grunden reformerat södern kunde inte bygga på hat mellan olika grupper utan bara på mänskligt broderskap och mänsklig solidaritet.

I sången "We shall overcome" finns en vers som lyder "svarta och vita tillsammans". Tanken att revolten så långt som möjligt skulle innefatta båda raserna var en genomtänkt princip. Man betonade allt mer att det också fanns vita som var fattiga och exploaterade, och att proteströrelsen skulle tala för alla fattiga människor. När svarta i framtiden fick rösträtt borde de

samarbeta med vita för att nå gemensamma mål. Dessa tankar accepterades av ett häpnadsväckande stort antal svarta sydstatsbor. Till och med små grupper av svarta och vita i norr anslöt sig till idén om att man inte skulle möta våld med våld.

I juni 1966 samlades ledare för den svarta revolten till en marsch in i Mississippi i protest mot mordet på en frihetskämpe i den delstaten. Vid den tidpunkten kom det första motståndet mot rörelsen från vissa svarta i norr, som inte ville att vita skulle delta i de svartas kamp. Slagordet "black power" föddes, med övertoner av svart våld.

I kapitel XIII kommer jag att ta upp denna svarta nationalism, som aldrig växte sig stark i södern.

7

Jag förstår inte riktigt

Trots att jag har försökt finna en förklaring till vad som hände i samband med den svarta revolten, måste jag erkänna att jag helt enkelt inte förstår den. Jag förstår inte hur så många svarta kyrkor kunde förändra sina aktiviteter så radikalt. Jag förstår inte hur de svarta massorna kunde fås att fredligt marschera och låta bli att bemöta våldet från det samlade vita etablissemanget och acceptera så mycket lidande. Och jag förstår inte King, och hur han lyckades uppåbåda och leda de förtryckta och illa behandlade svarta.

XIII

Norra USA

1 *Marschen mot Washington*

Det första och häpnadsväckande framgångsrika första skedet av den svarta revolten i södern uppmärksammades av hela landet i samband med marschen mot Washington "för arbete och frihet" i augusti 1963. Martin Luther Kings historiska och gripande tal på temat "I have a dream" utgjorde rörelsens höjdpunkt. Mer än 200 000 människor, varav en tredjedel vita, hörde King tala från trappan till Lincoln Memorial. Resten av nationen kände förväntan inför vad som skulle ske härnäst. En folkrörelse som förenade alla svarta i södern och till och med stöddes av vita blåste liv i de högsta amerikanska idealen.

Denna händelse ses vanligen som en del av söderns historia. Men egentligen var det ledare i norr, vänner till den svarta revolten i södern, som såg till att den blev av. I spetsen stod A. Phillip Randolph, ordförande i sovvagnsuppassarnas fackförbund. Han hade hotat Roosevelt med en liknande marsch 20 år tidigare. I de främsta leden fanns ledarna för NAACP och Urban League och också en mängd religiösa och humanitära organisationer, bland andra de katolska och protestantiska kyrkorna, judarna och dessutom liberala fackföreningsrepresentanter som Walter Reu-

ther från bilarbetarnas fackförbund. Marschen var ett uttryck för den solidaritet som alla de organiserade liberala krafterna i norr kände.

I nordstaterna hade de svarta kvar nästan alla de medborgerliga rättigheter de hade erhållit vid den första rekonstruktionen,¹ bl a rösträtten. Som jag tidigare nämnde hade deras röster stött den nya given från och med Roosevelts andra presidentur.² Men frånvaron av svarta kyrkor i norr innebar att de svarta inte kunde genomföra fredliga aktioner av den typ King och hans vänner hade lett i södern. I stället utbröt där upplopp, och det stred mot de liberala ledarnas mål med marschen till Washington.

2 *En våg av upplopp i norr*

Dessa upplopp i norr fortsatte och kulminerade 1968 då Martin Luther King mördades i Memphis.

Rasupplopp hade en lång tradition i nordstaterna. Alldeles efter första världskriget låg skulden ofta hos de vita. Massutvandringen av svarta efter första världskriget och enorma framväxande ghetton där de outbildade svarta bodde gjorde rasrelationerna mer spända än förr. Och då och då tog det svarta missnöjet sig våldsamma former.

När jag var i USA och arbetade på *An American Dilemma* hade det inte förekommit några upplopp på länge. Men inte långt efter det att jag rest hem ägde ett våldsamt upplopp rum i Detroit 1943.

Upplopp har aldrig varit fruktbara raspolitiska medel. Förstörelsen som följde på dem gällde vanligen svart egendom. Till skillnad från den svarta revolten i

¹ Kapitel 5, avsnitt 4.

² Kapitel 3, avsnitt 5.

söder hade inte upploppen ett klart syfte, utan de var odisciplinerade utbrott.

Under perioden mellan marschen till Washington och mordet på Martin Luther King 1968 förekom en serie våldsamma upplopp i flera städer i norr. Både lokala och federala kommittéer sattes upp för att undersöka och förklara våldsvågen i städerna. Samhällsvetare diskuterade naturligtvis också problemet. Men undersökningarna och diskussionerna mynnade oftast ut i frågetecken.

De som deltog i upploppen var vanligen unga svarta som inte skilde sig från andra och som inte nödvändigtvis var dåligt utbildade. De städer där det utbröt upplopp skilde sig egendomligt nog inte heller från dem som besparades dessa händelser. Det var också egendomligt att de svarta i städerna i norr som tillfrågades ofta ansåg att upploppen var berättigade, eftersom de kunde bidra till att minska diskrimineringen. Man kom också fram till att olika konflikter med enskilda polismän ofta låg bakom upploppen.

Själv tycker jag att det är ganska lätt att förklara dem. Det som ledde mig på rätt väg var en incident som orsakades av en polismans beteende. Jag anser fortfarande att det vita etablissemangets upprörande beteende frestade de svarta nordstatsborna att reagera med upplopp, som traditionen i norr bjöd.

3 *Fördomsfulla åsikter om den svarta revolten i södern*

Det var vanligt med fördomsfulla åsikter om situationen i södern före, under och efter den svarta revolten, och det är faktiskt ett av skälen till att jag har skrivit denna bok.

De svartas situation i södern vid den svarta revoltens utbrott var mycket värre än i norr. De svarta kun-

de inte klaga över vad som skedde, vilket de svarta i norr både kunde och gjorde. De medborgerliga rättigheter som kommit de svarta till del hade de kvar: det var möjligt för dem att uttrycka sin åsikt om sin egen situation och säga hur de ville förändra den. Trots detta var det de svarta i norr som låg bakom nästan allt som skrevs om negerproblemet.

När jag läste och läser svart litteratur, som till största delen fortfarande är skriven av nordstatsbor, fann jag då och finner fortfarande en tendens att tona ner faktum att en framgångsrik kamp för medborgerliga rättigheter genomfördes av svarta sydstatsbor samtidigt som allt fler upplopp ägde rum i norr. Detta gäller både vita och svarta författare. Medan jag hela tiden talar om "den svarta revolten i södern" för att understryka detta faktum talar man i nordstatslitteraturen vanligen om "medborgarrättsrörelsen".

I böckerna om upploppen betonas sällan att de nästan uteslutande ägde rum i norr, och att den aktiva kampen för medborgerliga rättigheter i södern var programenligt fredlig. Det betonas med andra ord sällan att den svarta revolten var en fredlig rörelse i sydstaterna.

4 *Martin Luther King i norr*

Efter marschen mot Washington tvingade omständigheterna Martin Luther King att verka såväl i norr som i södern.

I södern hade han lett en fredlig proteströrelse som till slut frammanade den andra rekonstruktionen; se följande kapitel. I norr slumpade det sig så att hans sista år sammanföll med de svarta upploppen. De var fullständigt oförenliga med Kings ideal. En del av hans verksamhet i norr bestod alltså i att motsätta sig denna utveckling som stred mot hans övertygelse.

Den sociala verkligheten i norr var också mycket mer komplicerad än i södern. I sydstaterna hade Jim Crowsystemet bevarat ett vitt och ett svart samhälle som hölls åtskilda av kasthinder och där missnöjet bland de svarta växte. Denna enkla situation var också en följd av att mycket få immigranter från Europa och Asien hade bosatt sig i södern. Till och med mexikanarna var få jämfört med i norr, särskilt i den djupa södern.

King och hans vänner hade lyckats hålla den svarta protesten i södern mot ett orättvist samhälle fredlig. Men det var omöjligt att få de svarta massorna i norr att acceptera denna metod. Och medan den svarta revolten i södern uppnådde omfattande och omedelbara praktiska resultat var detta inte möjligt för de svarta i ghettona i norr med sina ideligen förekommande upplopp.

När han ställdes inför den oändligt komplicerade situationen i norr kunde King inte låta bli att ställa upp för alla fattiga och hjälplösa människor oavsett hudfärg. När han ledde proteströrelsen i söder, hade han, som jag påpekade i kapitel VIII, också lyckats få den att omfatta alla fattiga, vita såväl som svarta, och att systematiskt undvika våld. Revolten i södern fortsatte att vara en fredlig och svart rörelse därför att det inte finns så många vita som kunde ansluta sig till den i det kastsamhälle som där rådde.

Under de få år han hade kvar att leva var det Kings öde, till följd av hans moraliska och religiösa natur, att bli en filosof och profet som predikade mot alla former av orättvisa men inte en ledare för de svarta massorna i norr och leda dem mot detta mål.

5 *Mitt möte med Martin Luther King*

Jag träffade King en enda gång. Det var när han stannade en dag i Stockholm efter att ha mottagit Nobels fredspris i Oslo i december 1964. Efter att ha predikat i den största baptistkyrkan i Stockholm tillbringade han och hans följeslagare, bl a Coretta King och Abernathy, en kväll i vårt hem. Jag minns att den viktigaste frågan i vår diskussion var om King och rörelsen inte borde hålla sig utanför debatten om USAs roll i Vietnam. Somliga ansåg att man inte skulle inta en offentlig ståndpunkt i denna fråga för att inte skapa oenighet.

King själv sade ingenting förrän jag frågade honom om hans åsikt. Han svarade helt enkelt: "Jag måste följa mitt samvete." Två dagar senare läste jag i tidningarna att han hade kritiserat USAs politik i Vietnam.

Jag tror att hans sista år var tragiska. Han hade framgångsrikt lett den fredliga svarta revolten i södern som nu började uppnå praktiska resultat, han kunde nu försvara alla upphöjda ideal och beundrades av en hel värld. Men i norr fanns inte den massrörelse han kunnat förena sig med och leda mot fredliga förändringar.

När jag skriver detta läser jag i tidningarna att Kings födelsedag, den 15 januari, har blivit en nationell helgdag till hans ära. Tidigare har bara George Washington och Lincoln hedrats på detta sätt. Beslutet antogs med en överväldigande majoritet i senaten, 78 röster mot 22.

XIV

Den andra rekonstruktionen

1 De två rekonstruktionerna

Precis som den första rekonstruktionen för mer än 100 år sedan innebar också den andra rekonstruktionen efter den svarta revolten en radikal förändring av rasrelationerna i södern. I båda fallen samverkade händelser i södern och åtgärder från de federala vita myndigheternas sida till utvecklingen. Händelserna i södern skilde sig mycket från varandra, den första gången gällde det ett inbördeskrig och dess utgång, och den andra gången var det den svarta revolten (se föregående kapitel).

Redan innan inbördeskriget slutade, hade slaveriet avskaffats. Dessutom ändrades konstitutionen för att ge svarta fullständiga medborgerliga rättigheter. När Högsta domstolen inte godkände dessa ändringar, slog också kongressen efterhand till reträtt. Efter denna kortvariga första rekonstruktionsperiod i södern drogs de ditsända federala trupperna tillbaka, och därefter följde vad som kallats "försoning" ("redemption") och "stagnation" med mer än 50 år av Jim Crowsystemet.

Vid den andra rekonstruktionen fanns det inga behov av nya konstitutionella regler om jämlika medborgerliga rättigheter. De hade redan införts alldeles

i början av den första rekonstruktionen. Det enda som krävdes var ett beslut av Högsta domstolen om att dessa slumrande principer skulle väckas till liv. Och det var detta som till slut ägde rum tack vare högsta domstolens agerande vid bussbojkotten i Montgomery och det garanterade framgången för den svarta revolten i södern.

Men vid den andra rekonstruktionen beslöt också kongressen och presidenten att instifta mer specifika lagar – i första hand lagen om medborgerliga rättigheter (1964), lagen om rösträtt (1965) och bostadslagen (1968). Alla var inriktade på att förbättra rasrelationerna i södern. Eftersom de svarta nordstatsborna haft de rättigheter som tilldelades dem vid den första rekonstruktionen krävdes ingen ny lagstiftning för deras del. De hade framförallt behållit sin rätt att registrera sig och rösta.

2 *Cirkulär kausalitet med kumulativa effekter*

Redan när jag analyserade bussbojkotten i Montgomery påpekade jag att den inte skulle ha lyckats om den inte hade fått stöd av en federal domstol som var underordnad Högsta domstolen.

Konstitutionen ger presidenten rätt att tillsätta nya medlemmar av Högsta domstolen när en ursprunglig medlem avlider eller pensioneras. Det förväntas att han då väljer någon med samma politiska åsikter som han själv, vilket inte nödvändigtvis behöver innebära medlemskap i samma parti.

Med undantag för Dwight D. Eisenhower, som republikanerna kunde framställa som en krigshjälte, har den långa raden av presidenter från Roosevelt till Kennedy och Lyndon Johnson haft vad jag i den här boken kallar liberala åsikter. Det förklarar varför

Högsta domstolen, som under den första rekonstruktionen inte godkände de konstitutionella förändringar man infört, denna gång stödde de svartas krav på fullständiga medborgerliga rättigheter.

Denna gradvisa förändring blev särskilt påtaglig när Earl Warren 1953 blev ordförande i Högsta domstolen. Men redan före 1953 hade den börjat upphäva de delstatslagar och lokala bestämmelser som hade tillåtit Jim Crowsystemet i södern. Högsta domstolen gick till och med ännu längre än vid den första rekonstruktionen: beslutet 1947 beordrade desegregering av skolorna. Det hade man inte ens försökt tänka på första gången. Den här gången tenderade också presidenten att driva på kongressen, vilket inte varit fallet vid den första rekonstruktionen.

Det faktum att Martin Luther King och hans vänner lyckades genomföra en fredlig kamp mot ett orättvist samhälle stärkte i sin tur de krafter inom administrationen i Washington som stödde den svarta revolten. Till slut lyckades de få kongressen att godkänna de tre viktigaste lagarna om medborgerliga rättigheter fastän våldsamt motstånd restes från kongressmedlemmarna från södern som insisterade på delstatliga rättigheter. Hela utvecklingen illustrerar det jag i *An American Dilemma* kallar "cirkulär och kumulativ kausalitet".

Presidenten spelade en viktig roll i denna kraftmätning.

3 *Presidentens roll*

Redan under Roosevelts nya giv hade man vidtagit åtgärder som gynnade de svarta sydstatsborna, vilket jag gav exempel på i kapitlen III och VIII.

Vicepresident Harry S. Truman hade efterträtt Roosevelt efter dennes död våren 1945. Kriget gick

mot ett segerrikt slut, och Truman var inte lika sysselsatt som sin företrädare med att vinna det. Landet hade övervunnit den stora depressionen med hjälp av stora statliga insatser både före och under kriget. Den nya depression som de flesta nationalekonomer fruktade skulle äga rum efter kriget inträffade inte.

I denna nya situation började Truman tidigt vidta åtgärder i fråga om medborgerliga rättigheter som i första hand gynnade de svarta.

Jag har läst böcker där det sägs att Trumans stöd åt de svarta bara var politisk spekulation. Jag kände honom väl redan under hans tid som senator, och jag kan försäkra att hans engagemang härrörde ur en äkta idealism.

Jag hoppas läsaren har overseende med att jag berättar en sann historia.

När jag var i USA sommaren 1947 besökte jag Truman i Vita Huset och hade med mig ett exemplar av *An American Dilemma* som jag tänkte ge honom. Truman tog boken och sade: "Jag hoppas det finns en dedikation". Och visst fanns det en sådan. Jag hade skrivit: "Till Harry S. Truman, USAs president och försvararen av mänskliga rättigheter." Han läste högt, och invände: "Nej, nej, jag är inte försvararen. Du kanske är försvararen. Jag är bara *en* försvarare. Jag är en vanlig amerikan, men i egenskap av en vanlig amerikan har jag en känsla för vad som är rätt."

Jag är övertygad om att Truman var ärlig när han sade detta. Han såg sig själv som en helt vanlig amerikan som på sin ställning måste fatta mycket viktiga beslut och följa sitt samvete. Jag är förvissad om att det var så han resonerade också i de fall då jag inte höll med honom, exempelvis när han fattade beslutet att använda atombomber för att påskynda Japans kapitulation.

1953 övertog Dwight D. Eisenhower presidentskapet. Han delade inte sin företrädares moraliska enga-

gemang för de medborgerliga rättigheterna. De vita sydstatsbornas "massiva motstånd" från mitten av 1950-talet reglerades inte genom federala ingripanden. Först när Eisenhower provocerades av den allvarliga krisen vid Little Rock 1957 kände han sig tvingad att agera. Han hade aldrig uttryckt sitt stöd för Högsta domstolens beslut att desegregera skolorna i södern, utan tvärtom låtit det bli känt att han ogillade det. Han stödde i allmänhet de delstatliga rättigheter som låg de vita sydstatsborna så varmt om hjärtat, och lär ha sagt: "Jag tror inte att man kan ändra på människors hjärtan med lagar och beslut."

Min gamle vän Ralph Bunche besökte mig i Genève när Eisenhower var president. Vi diskuterade honom, och Ralph sade att Eisenhower i hans ögon inte hade någon stark personlighet, fränsett att han var fast besluten att inte låta sin utrikesminister John Foster Dulles dra in USA i ett nytt krig. Han hade sett nog av krig. På alla andra områden gav han intryck av att vara en verkställande direktör i ett stort företag som lyssnade till sin styrelse och oftast tog en medelväg. Mina egna erfarenheter av Eisenhower från den tid då han var ordförande vid Columbia University stödjer Ralphs bild av en anpassningsbar person, vilket skilde honom från både tidigare och senare presidenter.

Han hade visserligen gett sitt stöd åt lagarna om medborgerliga rättigheter som antogs 1957 och 1960, de första sedan den första rekonstruktionen, men de ledde inte till några genomgripande förändringar. Att de överhuvudtaget fanns på dagordningen visade att Washington, till skillnad från de vita i södern, redan då började ställa sig bakom de svarta strävandena.

1960 efterträddes Eisenhower av John F. Kennedy. Han vann knappt tack vare de svarta rösterna i norr. Precis som Truman stod Kennedy bergfast på de svartas sida i deras kamp för jämlikhet. Han blev alltmer personligt engagerad i den kampen. Efter marschen

mot Washington 1963 och de praktiskt taget samtidiga utbrotten av våld från de vita i södern skickade han en mycket radikalare lag om medborgerliga rättigheter till kongressen än han ursprungligen hade tänkt sig. Sedan ägnade han all sin kraft åt att få den antagen. De nya lagarna var inriktade på att förändra rasrelationerna i södern.

Kampen om medborgarrättslagen i kongressen varade i sju månader. När den antogs i juli 1964 hade Kennedy varit död i åtta månader, men hans efterträdare Lyndon B. Johnson hade övertagit hans engagemang i frågan. Dessa ihållande påtryckningar från Vita Huset orsakades av det fortsatta vita våldet i södern. Gång på gång tvingades presidenten att ingripa.

Bara några år tidigare hade ingen trott att denna lag och lagen om rösträtt, som antogs 1965, skulle ha en chans i kongressen. De var alldeles för radikalt inriktade på att bryta ner doktrinen om delstatliga rättigheter.

4 *En moralisk konvertering*

I många ögon är det synnerligen väsentligt att fråga hur det kom sig att så många som den stora vita majoriteten utgör i landet, kongressen och bland de röstande på så kort tid, kunde fås att acceptera dessa lagar?

Jag tror inte att de handlade av fruktan. Den svarta revolten i södern innebar inget allvarligt hot mot någon, med undantag för demonstranterna själva. Den angrep inte så mycket den amerikanska maktstrukturen som de vitas samvete, eftersom de innehade och fortsatte att inneha praktiskt taget all makt i landet.

Det faktum att den vita majoriteten böjde sig så snabbt bekräftar bara min övertygelse att den amerikanska trosbekännelsens ideal och moraliska engagemang spelade en viktig roll. Dessa ideal var olika star-

ka i olika regioner och bland olika grupper, och de förändrades till och med till följd av skiftande omständigheter. I södern hade de inte hindrat Jim Crowsystemet från att växa fram och frodas trots Högsta domstolens nya inriktning. Men när Jim Crowsystemet utmanades av den svarta revolten blev dessa ideal, särskilt på federal nivå, en dynamisk kraft och nya lagar gav de svarta mer rättvisa.

Det är sant, att det inte finns många, om ens några, historiska exempel på att en privilegierad grupp vid makten avstår från sina privilegier och delar makten enbart av idealistiska skäl. *Påtryckningar underifrån är alltid nödvändiga*. När sådana påtryckningar utövas, som vid den svarta revolten i södern, kan idealens kraft lösgöras och vara av stor politisk betydelse. Enligt min mening var det detta som inträffade under inverkan av den fredliga svarta revolten.

Det var uppenbart för alla att den nya lagstiftningen var avsedd för södern för att ge de svarta de rättigheter som hade förvägrats dem i mer än 50 år i strid mot konstitutionen. Ändå måste denna nya lagstiftning formuleras så att den gällde alla amerikanska medborgare "oavsett ras, färg, religion, kön eller nationellt ursprung". Till och med Jim Crowlagstiftningen i södern hade undvikit att specificera sina syften, nämligen förtrycket av svarta och upprätthållandet av "den vita överlägsenheten".

1967 hade rasrelationerna i USA förändrats än en gång. Särskilt rasupploppen i norr hade blivit ödesdigra. Kongressen godkände inte lagen om desegregering av boende samma år. Den nationella chock som följde på mordet på Martin Luther King 1968 fick den att ändra sig. Trots vågen av nya upplopp i städerna som följde på detta avskyvärda dåd är jag övertygad om att kongressen inte handlade av fruktan utan av ånger.

Vi bör hålla detta i minnet när vi analyserar föränd-

ringar i viljan att införa och upprätthålla sådana nya lagar under årens lopp. Samma sak gäller Högsta domstolens beslut 1954 att desegregera det allmänna skolsystemet i södern.

Det behövs uppenbarligen mer forskning om dynamiken i dessa typer av politiska förändringar. Mer specifikt krävs forskning om den roll moraliska krafter spelar i all politik och om hur och varför de ibland förstärks och ibland försvagas. Alla människor kämpar med sina samveten när de gör de kompromisser livet kräver. Samhällsvetare som tror sig vara realistiska och bortser från detta grundläggande faktum är i sanning orealistiska.

Personregister

- Abernathy, Ralph David**, född 1926, pastor, initiativtagare till bussbojkott i Montgomery 1955, medlem av NAACP, *142, 154*
- Baker, Newton**, Carnegie Corporation, *16*
- Du Bois, William E B**, 1868–1963, första svarta doktoranden vid Harvard University, en av NAACPs grundare, *107*
- Bunche, Ralph J**, 1904–71, statsvetare, chef för FNs sekretariat 1947, första svarta som fick Nobels fredspris 1950, *29, 42n, 52, 54, 72, 159*
- Chamberlain, Neville**, 1869–1940, brittisk premiärminister 1937–40, *24, 103*
- Churchill, Winston**, 1874–1965, brittisk premiärminister 1940–45 och 1951–55, *62, 109f*
- Dalton, Hugh**, 1887–1962, brittisk advokat och politiker, *25*
- Davies, Jackson**, chef för Rockefeller General Education Board, *17f*
- Dollard, Charles**, 1907–77, chef för Carnegie Corporation of New York 1948–54, *18*
- Douglas, Paul H**, 1892–1976, professor i ekonomi vid University of Chicago, demokratisk senator, *24*
- Dulles, Allen W**, 1893–1969, advokat, chef för Council on Foreign Relations på 40-talet, *110*
- Dulles, John Foster**, 1888–1959, USAs utrikesminister, 1953–59, *159*
- Eisenhower, Dwight D**, 1890–1969, USAs president 1953–61, *156, 158f*

- Frankfurter, Felix**, 1882–1965, professor vid Harvard, ledamot av Högsta Domstolen 1939–62, 53
- Frazier, Franklin E**, 1894–1962, sociolog och författare, Howard University, Washington D.C., 32, 113
- Gandhi, Mahatma**, 1869–1948, indisk folkledare, 142
- Garner, John N**, 1868–1967, USAs vicepresident 1933–41, 56
- Hitler, Adolf**, 1889–1945, Tysklands diktator 1933–45, 23, 24, 62, 103, 109
- Hoover, Herbert**, 1874–1964, USAs president 1929–33, 55
- Hopkins, Harry L**, 1890–1946, politiker, president Roosevelts rådgivare 1942–45, 53
- Hägerström, Axel**, 1868–1939, filosof, prof. i Uppsala 1911–33, 39
- Johnson, Charles S**, 1893–1957, sociolog, chef för Fisk University, Tennessee, utgivare av "Opportunity" (Journal of Negro Life) 1923, 18
- Johnson, Lyndon B**, 1908–73, USAs president 1963–69, 156, 160
- Kennedy, John F**, 1917–63, USAs president 1961–63, 156, 159f
- Keppel, Frederick P**, 1875–1943, chef för Carnegie Corporation i New York, 15ff, 25f, 33, 38, 40, 81, 107
- King, Coretta**, (Mrs Martin Luther King Jr), född 1927, sångerska och författare, 154
- King, Martin Luther Jr**, 1929–68, pastor i Alabama, USA 1954–68, 13, 132, 134ff, 139ff, 157, 161
- Knight, Frank H**, 1885–1973, amerikansk nationalekonom, 24
- Kollontai, Aleksandra**, 1872–1952, rysk diplomat och författare, 27
- Layton, Walter T** (lord Layton), 1884–1966, brittisk ekonom, chefredaktör för The Economist 1922–38, 24
- Lincoln, Abraham**, 1809–65, USAs president 1861–65, 154
- Litvinov, Maksim**, 1876–1951, sovjetisk utrikesminister, 24
- Moulik, Ruth**, sekreterare vid Carnegie Corporation, 32f
- Myrdal, Alva**, 1902–86, sociolog, diplomat och författare, 15, 21, 26ff, 30f, 35f
- Nehru, Jawaharlal**, 1889–1964, Indiens premiärminister 1950–66, 142

- Pétain, Henri Philippe**, 1856–1951, fransk marskalk, ledare för den sk Vichy-regeringen 27
- Quisling, Vidkun**, 1887–1945, norsk diplomat, avrättad som landsförrädare 27
- Randolph, Philip A.**, 1889–1979, ordförande i The Brotherhood of Sleeping Car Porters, kallades "Negro labor's champion", 60, 149
- Raper, Arthur**, 1899–1979, professor i sociologi vid Agnes Scott College, Georgia, medarbetare i Carnegie Corporation Study of Negro in America 1939–40, 29
- Reuther, Walter P.**, 1907–70, fackföreningsledare, ordf. i United Workers från 1946, 149
- Roosevelt, Eleanor**, (Mrs Franklin D Roosevelt), 1884–1962, författare, 58f
- Roosevelt, Franklin D.**, 1882–1945, USAs president 1933–45, 12, 45, 52f, 55ff, 62, 109f, 147, 149
- Rose, Arnold M.**, 1918–68, sociolog, forskare hos Carnegie Corporation of N.Y., 1940–43, statistiker i krigsdepartementet 1943–44, 11, 30ff, 119
- Rose, Caroline Baer**, (Mrs Arnold Rose), vän och medarbetare, 32
- Ruml, Beardsley**, 1894–1960, finansman, ordförande i Federal Reserve Bank of New York 1941–47, 21
- Rustin, Bayard**, född 1910, medborgarrättskämpe, assistent till Martin Luther King Jr, organisatör av marschen till Washington 1963, bitr. chef för A Philip Randolph Institute, N.Y. City från 1966, 140
- Say, Jean Baptiste**, 1767–1832, fransk nationalekonom, 56
- Schumpeter, Joseph**, 1883–1950, nationalekonom, professor vid Harvard University, 23
- Smuts, Jan**, 1870–1950, sydafrikansk statsman, 47
- Stalin, Josef**, 1879–1953, rysk diktator 1922–53, 24, 62
- Sterner, Richard**, 1901–78, fil. dr, amanuens i socialstyrelsen 1926–37, ordförande i Svenska delegationen, FNs ekonomiska och sociala råd 1951–53, 16ff, 24, 26f, 30ff
- Stouffer, Samuel**, 1900–60, professor i sociologi, Harvard University från 1946, 26, 28ff
- Sumner, William G.**, 1840–1910, sociolog, professor vid Yale

- från 1872, författare till boken "Folkways" (1907), 83
- Thomas, William I**, 1863–1947, professor i sociologi, Harvard University 1936–37, författare till boken "The Polish Peasant in Europe and America", 1918–20, 43
- Thorndike, Edward Lee**, 1874–1949, professor i psykologi vid Columbia University 1904–40, Harvard University 1942–43, 22
- Truman, Harry S**, 1884–1972, USAs president 1945–53, 53, 158, 159f
- Tugwell, Rexford G**, 1891–1979, ekonom, president Roosevelts rådgivare från 1933, 59
- Warren, Earl**, 1891–1974, ordförande i Högsta domstolen, 1953–69, 158
- Washington, George**, 1732–99, USAs första president 1789–97, 154
- Welles, Sumner**, 1892–1961, diplomat, statssekreterare i amerikanska utrikesdepartementet 1933–43, 25
- Wicksell, Knut**, 1851–1926, svensk nationalekonom, 20, 56
- Wilson, Woodrow**, 1856–1924, USAs president 1913–21, 104
- Viner, Jacob**, 1892–1970, nationalekonom, professor i ekonomi vid University of Chicago 1925–46, Princeton University 1946–60, 24
- Wirth, Louis**, 1897–1952, sociolog, professor vid University of Chicago från 1940, 32, 49, 113
- Woofter, Thomas J**, 1862–1938, professor i filosofi och pedagogik, University of Georgia från 1903, 18
- Young, Donald R**, 1898–1977, sociolog, professor vid University of Pennsylvania, 1935–47, chef för Social Science Research Council 1945–47, 17f, 52, 83

Sakregister

- abolitionen 74
- allierade arméerna 104
- amerikanska konstitutionen 44, 64–65, 91–92, 155–156, 161
- amerikanska trosbekännelsen 22, 42, 44–45, 59, 81, 85, 100, 105, 120, 160
- andra rekonstruktionen 49, 65, 152, 155–156
- andra världskriget 25, 36, 121
- anställningsförhållande 60
- Arbetarrörelsens arkiv 34
- arbetslöshet 62, 100, 116
- arbetslöshetsunderstöd 78

- befolkningskommissionen 21
- ”the black baby” 49
- ”black power” 148
- boendesegregering 78
- bomullsplantagerna 73
- bussbojkotten 13, 78, 131–133, 140, 142–143, 156

- daglönesystem 92
- demobiliseringen 115, 122
- depressionen 20, 51, 54, 56, 62, 77, 93, 98–99, 158

- familjelagstiftning 16
- federal lagstiftning 61
- filantroper 95
- ”filibuster” 129
- ”fire-side chats” 58
- folkrörelse 149
- ”Freedom riders” 133, 140–141

fria marknadssystemet 57
Förenta Nationerna 110
första rekonstruktionen 76, 150, 155–157, 159
första restaurationen 77
första världskriget 26, 75, 77, 99, 104, 107, 109, 113, 150
försvarstjänst 27

Harlem 76
Högsta domstolen 53, 92, 96, 100, 123–127, 132, 134, 136,
143, 156–157, 159, 161, 162

icke-våldsdoktrin 146
icke-våldsfilosofin 145
inbördeskriget 64, 66, 74, 76, 117, 155
inflation 116
invasionen i Europa 110

Jim Crowsystemet 29, 37, 46, 54, 60, 67–70, 76–78, 79, 82,
84, 86, 88, 100, 108, 114, 124, 128, 131–132, 136–137, 140,
143–146, 153, 155, 157, 161
jämlikhetsreformer 118

kastregler 72, 89, 143
kastsystem 106, 135
kontraktsanställda tjänare 65
koalitionsregeringen 11
kolonialismen 20
kolonialsystemet 119
koncentrationsläger 104
konfederationen 126
kristendom 42
Ku Klux Klan 60, 122, 127–128, 133
kvinnorörelsen 19

lynchningar 92, 128

marginalvärdesteorin 39
medborgarrättsrörelsen 13, 144, 152
metodologiska principer 35
militärtjänst 75
missionsarbete 146

NAACP 93, 125, 136, 149
neutralitet 103

Nya given (The New Deal) 45, 53, 55, 56, 61–62, 90, 93–94, 98–100, 106, 123, 150, 157

offentliga skolväsendet 96
opinionsundersökningar 45–47, 58

Pearl Harbor 32, 62, 104
polisväsendet 92, 144
presidentdekret 60
proteströrelse 133, 137, 143–144, 147, 153

rasdiskriminering 60
rasupplöpp 161
rekonstruktionen 66, 75, 92
representanthuset 50
revolutionen 63–64
riksdagen 53
rösträtten 91–92, 150, 156

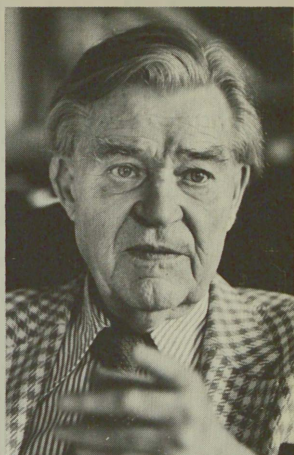
Says lag 56
scoop 54
senaten 50
sharecroppers 98, 123
”sit-ins” 133, 136, 141
skolsegregering 78, 126
skördekontroll 92
slaveriet 63–66, 73–74, 76, 88, 155
socialhjälp 89
Southern Leadership Conference 142
sovvagnsuppassarnas fackförbund 60, 149
stagnerande regioner 61
Stalingrad 110
subventioner 61
den svarta pressen 97–98, 122
den svarta revolten (the Black Revolt) 34, 48, 49, 78, 87, 121, 131, 136, 139–140, 142–149, 152–157, 160–161

terrorism 122

unionen 65
Urban League 149
utbildningsväsende 17, 95–97, 123
utvandringen från södern 74–76, 99

Gunnar Myrdal 1937

Gunnar Myrdal 1981

Boken är en fängslande beskrivning av tillkomsthistorien bakom *An American Dilemma* – ett av detta sekels främsta samhällsvetenskapliga verk. Det är också en skildring av Myrdals egen personliga och vetenskapliga utveckling under den tid arbetet med *An American Dilemma* pågick. Myrdal ger slutligen sina egna reflexioner kring utvecklingen av det amerikanska rasproblemet.